

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Antonín Tichý

Účet

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Petr Liška, LL.M., Ph.D.

Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce: 13. 2. 2020

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 214 842 znaků včetně mezer.

Antonín Tichý

V Praze dne 13. 2. 2020

Poděkování:

Tímto bych rád poděkoval panu doc. JUDr. Petru Liškovi, LL.M., Ph.D., vedoucímu své diplomové práce, za jeho konstruktivní připomínky, odborné a cenné rady, ochotu a vstřícnost, kterými pomohl při vypracování této práce. Poděkování patří také těm blízkým, kteří mi byli oporou.

Obsah

Úvod.....	6
1. Pojem účet.....	8
1.1. Původ účtu a jeho historický vývoj	8
1.2. Účet a jeho podstata.....	9
1.2.1. Vklad a vlastnictví peněžních prostředků	11
2. Právní prameny právní úpravy účtu	14
2.1. Předchozí právní úprava účtu	15
2.1.1. Smlouva o běžném účtu, která je smlouvou o platebních službách	16
2.1.1.1. Forma smlouvy	16
2.1.1.2. Vybrané povinnosti poskytovatele.....	20
2.1.1.3. Úplata pro poskytovatele za plnění jeho povinností	22
2.1.1.4. Úročení peněžních prostředků	22
2.1.1.5. Nakládání s peněžními prostředky	23
2.1.1.6. Lhůty pro provádění platebních transakcí.....	23
2.1.1.7. Zánik závazku ze smlouvy	24
2.1.2. Smlouva o běžném účtu, která není smlouvou o platebních službách	25
2.1.2.1. Forma smlouvy	27
2.1.2.2. Obsahové náležitosti smlouvy	27
2.1.2.3. Úročení peněžních prostředků	28
2.1.2.4. Vedení účtu a provádění platebních transakcí	29
2.1.2.5. Úplata banky ze smlouvy	30
2.1.2.6. Kontokorentní úvěr	31
2.1.2.7. Zánik závazku ze smlouvy	31
3. Právní úprava účtu v občanském zákoníku.....	33
3.1. Smlouva o účtu	34
3.1.1. Strany smlouvy o účtu.....	35
3.1.1.1. Banka	36
3.1.1.2. Spořitelní a úvěrní družstva	37
3.1.1.3. Ostatní subjekty jako strana, která vede účet pro jeho majitele.....	39
3.1.1.4. Majitel účtu	39
3.1.2. Závazek ze smlouvy o účtu	40
3.1.3. Forma smlouvy o účtu.....	41
3.1.4. Nakládání s účtem	42
3.1.5. Nakládání s peněžními prostředky na účtu.....	45
3.1.6. Vedení účtu	46
3.1.7. Kontokorentní úvěr	47

3.1.8.	Úročení peněžních prostředků na účtu	49
3.1.9.	Smrt majitele účtu a její důsledky	49
3.1.10.	Zánik závazku ze smlouvy o účtu.....	51
3.2.	Typy účtů v občanském zákoníku	53
3.2.1.	Jiný než platební účet	55
3.2.2.	Vkladní knížka	58
4.	Zákon o platebním styku.....	62
4.1.	Platební účet	63
4.2.	Platební služby.....	63
4.2.1.	Služba nepřímého dání platebního příkazu	65
4.2.1.1.	Osoby oprávněné poskytovat službu nepřímého dání platebního příkazu.....	67
4.2.2.	Služba informování o platebním účtu	70
4.2.2.1.	Správce informací o platebním účtu a ostatní osoby oprávněné poskytovat službu informování o platebním účtu.....	72
4.2.3.	Silné ověření.....	75
4.2.4.	Shrnutí platebních služeb nepřímé dání platebního příkazu a informování o platebním účtu.....	77
4.3.	Platební transakce	78
4.4.	Smlouva o platebních službách	79
4.4.1.	Úplata za smlouvu o platebních službách	80
4.4.2.	Poskytnutí a zpřístupnění informace	81
4.4.3.	Změna závazku z rámcové smlouvy o platebních službách.....	82
4.4.4.	Výpověď závazku z rámcové smlouvy	82
4.5.	Další důležité změny zákona o platebním styku	83
	Závěr.....	86
	Seznam použitých zkratek.....	88
	Seznam použitých zdrojů	90
	Abstrakt	93
	Klíčová slova.....	93
	Abstract	94
	Key words	94

Úvod

Předmětem této diplomové práce je provedení rozboru právní úpravy účtu v českém právním řádu, avšak vzhledem k tomu že Česká republika je členským státem Evropské unie, je především v posledních letech vnitrostátní právní úprava účtu velmi silně ovlivněna právními akty Evropské unie. S ohledem na poměr rozsahu diplomové práce obecně a obsáhlosti právní úpravy účtu není však možné poskytnout komplexní rozbor právní úpravy účtu, a proto jsou v této práci analyzovány její důležité části.

Úvodní část se bude věnovat především účtu jako takovému. Bude zde uveden jeho historický vývoj, neboť účet jakožto nástroj k převádění peněžních prostředků není vynálezem moderního vývoje světa. Dále bude pojednáváno o účtu a jeho podstatě, vymezení vkladu a zakončena bude tato část analýzou, která definuje vlastníka peněžních prostředků na účtu v souvislosti s judikaturou českých soudů.

Druhá část této práce bude pojednávat o hlavních právních pramenech účtu, a to jak s ohledem na český právní řád, tak zejména na legislativu Evropské unie. V této části bude také zkoumána právní úprava účtu v dnes již neplatných právních předpisech, a to především v zákoně č. 284/2009 Sb., o platebním styku (který je důsledkem legislativy Evropské unie a zejména transpozice směrnice o platebních službách I¹) v souvislosti se zákonem č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník. Tento zákon o platebním styku byl účinný od 1. listopadu 2009 do 12. ledna 2018. Vzhledem k tomu že uvedený zákon byl do nedávné doby aplikován, bude rovněž podroben bližší analýze. Rozbor se bude týkat jak smlouvy o běžném účtu, která je smlouvou o platebních službách (na kterou se aplikovala ustanovení výše uvedeného zákona o platebním styku), tak i smlouvy o běžném účtu, která není smlouvou o platebních službách.

Třetí část bude reflektovat institut účtu a jeho právní úpravu z pohledu zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. V této části bude především analyzována smlouva o účtu, jejíž základní ustanovení se aplikují na všechny typy účtů, které občanský zákoník zavádí. Následně bude proveden rozbor právní úpravy jiného než platebního účtu a také vkladní knížky. Záměrně zde bude vynechán platební účet, který v systematické rozdělení typů účtu v občanském zákoníku je na prvním místě, nicméně jeho právní úpravu provádí jiný zákon. Tímto jiným zákonem je zákon č. 370/2017 Sb., o platebním styku, který byl rovněž přijat v souvislosti s právními akty Evropské unie a zejména transponoval směrnici o platebních službách II.²

¹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/64/ES ze dne 13. listopadu 2007, o platebních službách na vnitřním trhu, kterou se mění směrnice 97/7/ES, 2002/65/ES, 2005/60/ES a 2006/48/ES a zrušuje směrnice 97/5/ES.

² Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/2366 ze dne 25. listopadu 2015, o platebních službách na vnitřním trhu, kterou se mění směrnice 2002/65/ES, 2009/110/ES a 2013/36/EU a nařízení (EU) č. 1093/2010 a zrušuje směrnice 2007/64/ES.

Závěrečná část této práce se bude zabývat platebním účtem a smlouvou o platebních službách, avšak zaměřena bude především na změny, které zákon č. 370/2017 Sb., o platebním styku, s jeho účinností zavedl. Důraz analýzy bude kladen na právní úpravu dvou nových platebních služeb, kterými jsou služba nepřímého dání platebního příkazu a služba informování o platebním účtu a také nejen s těmito službami související tzv. silné ověření, které je provedené dalším právní předpisem Evropské unie.³ V závěru této části budou už však jen souhrnně uvedeny další podstatné změny, které v tomto odstavci uvedený zákon o platebním styku zavedl.

³ Nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) 2018/389 ze dne 27. listopadu 2017, kterým se doplňuje směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/2366, pokud jde o regulační technické normy týkající se silného ověření klienta a společných a bezpečných otevřených standardů komunikace.

1. Pojem účet

Účet je v současném českém jazyce zcela všedně používaný termín. Význam tohoto termínu nevytváří v běžné komunikaci, ať již ve formě psané či verbální, nejasnosti či pochybnosti. Můžeme souhlasit s tím, že je velmi určitý a lidem, respektive společnosti, snadno pochopitelný. Tato situace je však zcela odlišná z hlediska právní vědy a její odborné literatury, neboť není tento pojem příliš často podroben zkoumání a jen málo autorů a odborníků věnuje účtu, jako právnímu institutu, svoji pozornost. Ani soudní judikatura se podrobněji účtem a jeho definováním nezabývala, byť je v moderní společnosti velmi často využívaným nástrojem k provádění především platebních transakcí.

1.1. Původ účtu a jeho historický vývoj

Účet, jakožto prostředek či nástroj sloužící zejména k převodu peněžních prostředků určitého subjektu jinému subjektu, není vynálezem moderní technologické doby, byť se takový úsudek nabízí jako pravděpodobný. Naopak se právě účet, který můžeme pozorovat u prvních civilizovaných států, využívá již stovky let. V historickém pojetí je účet nejčastěji spjat s účtem běžným.⁴

Historické prameny datují původ běžného účtu do šestého století před naším letopočtem. V této době se na území staré Babylonie, jež je považována za kolébku lidské civilizace, nacházely první bankovní domy, které prostřednictvím běžných účtů uskutečňovaly své peněžní či úvěrní obchody. Všudypřítomný obchod zapříčinil další rozšíření běžného účtu přes Asii, kde jej hojně užívali schopní feničtí obchodníci, až do Itálie. Italové zavádějí knihu obchodní tzv. *liber rationum*, která svou podobou odpovídá knize běžných účtů objevující se později. Z Itálie poté putoval běžný účet do zbytku celé Evropy a stanovil tak fundamenty moderního bankovníctví. Následně nastal útlum ve vývoji běžného účtu. Stěžejním důvodem tohoto útlumu byl ve středověkém období zákaz poskytování úročených půjček nastolený církví. Po překlenutí tohoto zákazu stále více progresivní rozvoj obchodu zapříčinil založení systému veřejných či soukromých peněžních podniků. Konečně první bankovní závod vznikl již v patnáctém století v Janově. Následně bylo založeno několik bank v různých významných velkých městech po Evropě, např. v Hamburku v roce 1609, tehdy součást Svaté říše římské, či Bank of England v Anglii v roce 1694.⁵

⁴ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 15.

⁵ Tamtéž.

Běžný účet se vyvíjel především v souvislosti s obchodem, jak je patrné z výše nastíněného historického kontextu. Bauer F. uvádí, že běžný osobní účet je takový účet v knize obchodní, který je zřízený pro určitou osobu, je vedený pod jménem této osoby, kdy tato osoba je s bankéřem či obchodníkem v obchodním závazku.⁶ Bankéři či obchodníci otevírali běžné účty svým protistranám, tedy klientům a zákazníkům, z prostého důvodu, a to mít přehled o obchodech, které uzavírali s protistranami. Výsledkem tedy bylo zjištění, zda má bankéř či obchodník za svou protistranou pohledávku, či zda je vůči ní dlužníkem. Později vzestala potřeba urychlit obchod zejména pro obchodníky, kteří byli od sebe vzdáleni, a nemohlo mezi nimi dojít k osobnímu kontaktu. Banky proto k těmto účelům začaly otevírat běžné účty, které umožňovaly obchodníkům uskutečňovat platby mezi nimi mnohem rychleji, než tomu bylo dříve.⁷

Obchodník, respektive zákazník, který měl otevřený běžný účet u banky, byl, pokud se týká plateb a výplat z účtu, na straně „Má dáti“. Pokud tedy zákazník požadoval určitou platbu ze svého účtu, či určitou výplatu ze svého účtu, musel tuto sumu na účet vložit a v této souvislosti byl tedy zákazník dlužníkem vůči své bance. Naopak, pokud byla přijata určitá částka ve prospěch účtu obchodníka jako zákazníka banky, byl veden na straně „Dal“ a měl opačné postavení než v předchozím případě, tedy byl věřitelem pohledávky ve výši přijaté částky za bankou. S těmito transakcemi vznikla potřeba zapisovat určité údaje v souvislosti s vedením běžného účtu. U každé položky proto zapisovala banka datum jejího vzniku a také charakter této položky. Veškeré položky uvedené na běžném účtu byly bankami úročené. Banka žádala úroky ve prospěch banky vyšší, než které svým klientům vyplácela. Rozdíl mezi nimi činil zisk pro banku. Úrok byl stanovován podle toho, zda byl zákazník vůči bance dlužníkem, nebo zda byl v postavení věřitele banky. Zákazníci také velmi často platili bankám provizi či odměnu za uskutečňování obchodů, které se určovali podle obchodních zvyklostí.⁸

1.2. Účet a jeho podstata

Otázkou podstaty jakéhokoli bankovního účtu se autoři odborných textů právních zabývají zcela výjimečně. Tuto skutečnost dokazuje nepříliš vysoký počet děl odborné literatury, která se touto problematikou zabývá. Dodejme, že bankovní účet, jakožto nástroj masově využívaný zejména k transakci peněžních prostředků mezi dvěma subjekty, který v moderní společnosti má zásadní a významné postavení nejen v oblasti přeshraničního obchodu, by si zasloužil více pozornosti v odborných publikacích, než tomu bylo doposud.

⁶ BAUER, F., *O běžných účtech*. Praha: Jan Kotík, knihkupec na Smíchově, 1905, s. 3.

⁷ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 16.

⁸ Tamtéž.

Ten, kdo se jako jeden z prvních pokusil o určité definování podstaty běžného účtu, byl český profesor Karel Hermann Otavský, jenž v souvislosti s podstatou běžného účtu tvrdí, že je saldem vzájemných pohledávek dvou stran. V jeho publikaci uvádí následující: „*Vzájemné své pohledávky, resp. dluhy peněžné nebudou jednotlivě ani k platnosti přiváděti ani plniti resp. vyrovnávati, zvláště též ne kompensovati, nýbrž že v určitém období vzájemné své pohledávky zúčtují stanovením účetního zůstatku, tzv. salda té neb oné strany.*“⁹ Stanovené saldo, které je dle autora možné předpokládat jak mezi bankou a klientem, navzájem mezi kupci, tak i mezi kupcem a tzv. nekupcem, pokládá autor buď za novaci, nebo za uznání.

Novodobější vymezení podstaty běžného účtu nalezneme v české právní odborné literatuře až o několik desetiletí později u I. Pelikánové. Ve svém textu popisuje smlouvu o běžném účtu jako rámcovou smlouvu o poskytnutí bankovních služeb, již pojímá jako dvoustranný právní vztah mezi bankou a klientem, který se uskutečňuje na základě následujících jednotlivých dílčích smluv uzavíraných mezi stranami. Tyto následné dílčí smlouvy jsou ve své podstatě bankou plněné příkazy klienta, jež jsou v souladu s podmínkami rámcové smlouvy, kdy v určitých situacích lze sjednat odchylky od původních podmínek předmětné smlouvy. Z tohoto pojetí vyplývá, že vztah založený rámcovou smlouvou mezi bankou a klientem musí být dlouhodobějšího trvání.¹⁰

V současné době můžeme rozdělit odbornou veřejnost do dvou skupin podle toho, jak na pojetí podstaty běžného účtu nahlíží. Jedni jsou toho názoru, že smlouvu o bankovním účtu chápou jako jakousi jedinou dohodu dvou stran, respektive dohodu mezi bankou a klientem, v jejímž rámci se uskutečňují veškeré vkladové a platební operace, které souvisí právě s vedením předmětného běžného účtu. Existuje tedy jediná smlouva mezi bankou a klientem, která pokrývá veškeré bankovní služby klientem požadované. Naproti tomu druhá názorová skupina odborné veřejnosti pojímá podstatu běžného účtu jako soubor jednotlivých smluv týkajících se vedení účtu. Každý jednotlivý příkaz požadovaný klientem a následně splněný bankou, tedy určitá operace na účtu, je tak chápána jako samostatná smlouva uzavřená mezi bankou a klientem. Tím je vytvářen jakýsi soubor jednotlivých smluv, které se týkají vedení jednoho účtu.

O těchto dvou názorových směrech pojednává mimo jiné studie zabývající se komparací právních úprav bankovních vkladů a platebních transakcí. Podrobným zkoumáním dospěla tato studie k závěru, že existují určité základní faktory, které definují podstatu bankovního účtu nezávisle na výše popsaných názorových směrech podstaty bankovního účtu. Tyto základní faktory jsou ve studii popsány následujícím způsobem:

⁹ HERMANN-OTAVSKÝ, K., *O obchodech podle čtvrté knihy všeobecného zákona obchodního*. Praha: Věšhrd, 1928, s. 17.

¹⁰ PELIKÁNOVÁ, I., *Komentář k obchodnímu zákoníku. 5. díl: komentář*. Praha: Linde, 1999, s. 522.

- přijetí vkladu a odpovědnost banky z toho plynoucí,
- operace záležející ve výplatách peněžních prostředků a platebních službách banky a tomu odpovídající práva a povinnosti banky a klienta,
- závazkový nebo peněžní vztah mezi bankou a klientem plynoucí z vkladu a peněžních transakcí.¹¹

Dle Lišky, P. nám dnešní platná právní úprava smlouvy o účtu v České republice říká, že: „*Podstatou závazku je zřízení účtu, přijímání hotovosti nebo bezhotovostních plateb na účet („Dal“) a uskutečňování výběru hotovosti nebo bezhotovostních převodů z účtu („Má dát“).*“¹²

1.2.1. Vklad a vlastnictví peněžních prostředků

Explicitně je v současné době v českém právním řádě upraven pojem vklad v zákoně č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o bankách“). Přesněji v první části tohoto zákona podle jeho ustanovení § 1 odst. 2, písm. a) se vkladem rozumí svěřené peněžní prostředky, které představují závazek vůči vkladateli na jejich výplatu.

Dřívější právní úprava obsažená v zákoně č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „obchodní zákoník“) v ustanovení § 708 odst. 1, jenž se zabývalo smlouvou o běžném účtu, stanovila toto: „*Smlouvou o běžném účtu se zavazuje banka zřídit od určité doby v určité měně účet pro jeho majitele a přijímat na zřízený účet vklady a platby a uskutečňovat z něho výplaty a platby.*“

Přijetí zákona č. 285/2009 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o platebním styku, jenž novelizoval obchodní zákoník, dochází ke změně dikce ustanovení § 708 odst. 1 obchodního zákoníku spočívající ve vypuštění slova vklady. Znění tohoto ustanovení po novelizaci bylo následující: „*Smlouvou o běžném účtu se zavazuje banka zřídit od určité doby v určité měně účet pro jeho majitele, přijímat na zřízený účet peněžní prostředky, vyplácet z něj peněžní prostředky nebo z něj či na něj provádět jiné platební transakce.*“ Vklad byl tedy nahrazen pojmem peněžní prostředky.¹³

V souvislosti s tímto je třeba zmínit ustanovení § 716 odst. 1 obchodního zákoníku, které upravovalo smlouvu o vkladovém účtu následujícím způsobem: „*Smlouvou o vkladovém účtu se zavazuje banka zřídit od určité doby v určité měně účet pro jeho majitele a platit z peněžních prostředků na účtu úroky a majitel účtu se zavazuje vložit na účet peněžní prostředky, přenechat*

¹¹ GEVA, B. *Bank Collections and Payment Transactions*. London: Oxford University Press, 2001, reprinted 2011, s. 32.

¹² LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 19.

¹³ Tamtéž.

jejich využití bance na dobu určitou nebo na dobu neurčitou s předem stanovenou výpovědní lhůtou.“ I v tomto ustanovení obchodní zákoník neužíval pojem vklad, přesto se však dle textace tohoto ustanovení svěřené peněžní prostředky bance alespoň vkládaly.¹⁴

Současná právní úprava smlouvy o účtu nacházející se v ustanovení § 2662 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „občanský zákoník“ nebo „obč. zák.“) je v souvislosti s vkladem velmi podobná výše popsané dřívější právní úpravě smlouvy o vkladovém účtu v obchodním zákoníku. Peněžní prostředky však nahrazuje hotovostí, ale stejně tak musí být tato hotovost vložena na účet. I když dle shora uvedeného nejsou peněžní prostředky ani hotovost označovány, ať již dříve platným obchodním zákoníkem, či v současné době platným občanským zákoníkem, jako vklady, je nutné je v souladu s ustanovením § 1 odst. 2 písm. a) zákona o bankách za vklady považovat. Toto potvrzuje i judikatura Nejvyššího soudu České republiky. V odůvodnění rozsudku ze dne 23. dubna 2014, sp. zn. 21 Cdo 884/2013 Nejvyšší soud České republiky konstatoval následující: „...*vkladem se rozumí svěřené peněžní prostředky, které představují závazek peněžního ústavu vůči vkladateli na jejich výplatu při splnění zákonných podmínek (...) právo nakládat s vkladem není výrazem vlastnického práva vkladatele k těmto prostředkům, které jsou vlastnictvím peněžního ústavu*“. I ve svých dalších rozhodnutích týkajících se této problematiky nepostupoval Nejvyšší soud České republiky odlišně a výše zmíněnou legální definici vkladu potvrdil.¹⁵

V návaznosti na shora popsaný vklad je také důležité zkoumat i problematiku vlastnictví peněžních prostředků převedených nebo vložených na účet, tzn. daných do dispozice banky. K této problematice existuje celá řada judikátů Nejvyššího soudu České republiky, jenž se vlastnictvím peněžních prostředků na účtu mnohokrát zabýval. Níže jsou uvedeny tři z nich, ze kterých zcela jasně vyplývá, kdo je vlastníkem peněžních prostředků na účtu.

Nejvyšší soud České republiky ve svém rozsudku ze dne 14. 4. 2000, sp. zn. 21 Cdo 1774/1999, stanovil následující: „*Obchodní zákoník (zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů) používá v ustanoveních § 708 a násl. termín "majitel účtu", i když účet sám o sobě nemá majetkovou hodnotu a peněžní prostředky na něm uložené jsou v majetku peněžního ústavu. Za "majitele účtu" je třeba z pohledu ustanovení obchodního zákoníku o běžném a vkladovém účtu považovat osobu, pro kterou peněžní ústav zřídil na základě smlouvy účet.*“

¹⁴ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 19.

¹⁵ Např. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. srpna 2017, sp. zn. 33 Cdo 5578/2016.

Dne 8. 4. 2015 rozhodl Nejvyšší soud České republiky ve svém rozsudku sp. zn. 25 Cdo 4185/2014 takto: „*Peněžní prostředky na účtu vedeném u peněžního ústavu jsou majetkem tohoto peněžního ústavu, přičemž ve vztahu k otázce posouzení charakteru výběrů z účtu v rozporu se sjednaným podpisovým vzorem jednatele společnosti se v intencích ust. § 451 odst. 2 obč. zák. jedná o bezdůvodné obohacení na úkor peněžního ústavu, nikoliv k tíži majitele účtu (společnosti).*“, v odůvodnění dále doplnil: „*Peněžní prostředky na účtu vedeném peněžním ústavem nejsou ve vlastnictví majitele účtu, nýbrž ve vlastnictví peněžního ústavu. Žalovaný tedy nemohl čerpat své vlastní prostředky, ani prostředky Společnosti, ale peněžní prostředky ve vlastnictví žalobkyně (pozn. autora: České spořitelny, a.s.).*“

Do třetice uvedme již jen krátce rozsudek opět Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 8. 2018, sp. zn. 29 NSČR 193/2016, kterým konstantně potvrzuje svůj právní názor na vlastnictví peněžních prostředků na účtu následujícím způsobem: „*Předmětem zástavy totiž nejsou peněžní prostředky na běžném účtu, které jsou ve vlastnictví banky, jež pro klienta vede běžný účet, ale pohledávka ze zastaveného běžného účtu.*“

Z výše uvedeného vyplývá, že vlastníkem peněžních prostředků převedených nebo vložených na účet je ten, kdo tento účet pro jeho majitele vede. Existují však i zvláštní právní situace, které připouštějí jiný závěr, avšak v takovém případě by toto muselo být explicitně sjednáno ve smlouvě o běžném účtu a k tomu přijata potřebná opatření.¹⁶

¹⁶ Srov. LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 22 – 24.

2. Právní prameny právní úpravy účtu

Právní úprava účtu je v českém právní řádě sice obsažena v občanském zákoníku, ale to však není jediný právní předpis, který je v rámci její problematiky relevantní, neboť můžeme nalézt mnoho patričních ustanovení souvisejících s tímto institutem i v jiných právních předpisech, jako jsou například zákon č. 370/2017 Sb., o platebním styku (dále jen „zákon o platebním styku“ nebo „ZoPISt.“) či zákon o bankách.

Česká republika se stala dne 1. května 2004 spolu dalšími několika státy členským státem Evropské unie. Členství v takové mezinárodní organizaci pochopitelně přináší na straně jedné možnost využívání určitých výhod, například čerpání dotací poskytovaných členským státům z rozpočtu Evropské unie pro jejich podporu za předem stanovených podmínek. Na straně druhé pak plnění svých závazků, které vyplývají z primárního práva Evropské unie a také z právních aktů Evropské unie, někdy označované též jako sekundární právo Evropské unie. Právě tyto právní akty, jimiž jsou vázány všechny členské státy, zásadně ovlivňují právní řády ve všech členských státech. Tím dochází jednak k harmonizaci právních řádů členských států s právem Evropské unie a jednak k naplňování jednoho z hlavních cílů Evropské unie, čímž je mimo jiné vytvoření jednotného vnitřního trhu spočívajícího ve zrušení vnitřních hranic mezi členskými státy, jehož výsledkem by měl být volný pohyb osob, zboží, služeb a kapitálu. Tímto dochází k rozvoji obchodu mezi členskými státy a také k potřebné právní regulaci účtu, prostřednictvím kterého jsou platební služby uskutečňovány. V této oblasti bylo přijato několik právních aktů Evropské unie, kdy stěžejními jsou především následující:

- doporučení Komise 87/598/EHS o evropském kodexu chování v oblasti elektronického platebního styku ze dne 8. prosince 1987,
- doporučení Komise 88/590/EHS o platebních systémech, a zejména o vztahu mezi držiteli a vydavateli platebních karet ze dne 17. listopadu 1988,
- směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/5/ES o přeshraničních převodech ze dne 27. ledna 1997,
- doporučení Komise 97/489/ES o operacích prováděných elektronickými platebními prostředky, a zejména o vztahu mezi vydavatelem a držitelem ze dne 30. července 1997,
- nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2560/2001 o přeshraničních platbách v eurech ze dne 19. prosince 2001.¹⁷

¹⁷ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 33.

Revoluční v oblasti platebních služeb v rámci právních aktů Evropské unie se stala směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/64/ES o platebních službách na vnitřním trhu, kterou se mění směrnice 97/7/ES, 2002/65/ES, 2005/60/ES a 2006/48/ES a zrušuje směrnice 97/5/ES ze dne 13. listopadu 2007 (dále jen „směrnice o platebních službách I“), známá také pod zkratkou PSD I z anglického Payment Services Directive. Tato směrnice sjednocuje do té doby nejednotnou právní úpravu v oblasti platebních služeb všech členských států, která do nabytí účinnosti směrnice o platebních službách I, tedy do dne 1. listopadu 2009, byla roztroušena mezi 27 vnitrostátních právních řádů.

S progresivním rozvojem moderních technologií, především ve světě informačních technologií, vzestala potřeba novelizace právní regulace platebních služeb, neboť nové pokrokové metody platebních transakcí nebyly bezpečně právně ošetřeny a ochrana spotřebitele coby slabší strany byla značně narušena. Proto dne 25. listopadu byla přijata nová revidovaná směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/2366 o platebních službách na vnitřním trhu, kterou se mění směrnice 2002/65/ES, 2009/110/ES a 2013/36/EU a nařízení (EU) č. 1093/2010 a zrušuje směrnice 2007/64/ES (dále jen „směrnice o platebních službách II“), rovněž známá pod zkratkou PSD II. Všechny členské státy musely tuto směrnici implementovat do svých vnitrostátních právních řádů do dne 13. ledna 2018, kterým tato směrnice nabyla účinnosti.

2.1. Předchozí právní úprava účtu

Do nabytí účinnosti současného občanského zákoníku, tedy do 1. ledna 2014, se právní úprava smlouvy o běžném účtu nacházela v obchodním zákoníku. Ustanovení § 708 – 715a obchodního zákoníku, jež smlouvu o běžném účtu upravovala, byla zákonodárci zařazena do třetí části obchodního zákoníku, která nesla název Obchodní závazkové vztahy, hlavy II nazvané Zvláštní ustanovení o některých obchodních závazkových vztazích, dílu XXIII.

Základní ustanovení v § 708 odst. 1 obchodního zákoníku bylo následujícího znění: *„Smlouvou o běžném účtu se zavazuje banka zřídit od určité doby v určité měně účet pro jeho majitele, přijímat na zřízený účet peněžní prostředky, vyplácet z něj peněžní prostředky nebo z něj či na něj provádět jiné platební transakce.“* Smlouvou o běžném účtu byl tedy založen závazkový vztah mezi subjekty této smlouvy, kterým se banka:

- zavázala od určité doby a v určité měně zřídit účet,
- zavázala přijímat peněžní prostředky na zřízený účet, vyplácet peněžní prostředky ze zřízeného účtu nebo provádět jiné platební transakce ze zřízeného účtu.

Není pochyb o konsenzuálním charakteru smlouvy o běžném účtu, který plynul z výše popsaných podstatných částí ustanovení, neboť subjekty uzavřely smlouvu pouhou dohodou bez

dalšího. Nebylo tedy nutností jakéhokoli reálného jednání záležejícího například ve vložení určité sumy peněžních prostředků jakožto základního vkladu. Zpočátku bylo v některých případech bankami vyžadováno složení určitého základního vkladu jako podmínka uzavření smlouvy, ale postupným vývojem doby se začalo od tohoto upouštět, neboť trend podporování bezhotovostního platebního styku začal sílit a splnění této podmínky byly banky ochotny odložit do konce předem stanovené lhůty.¹⁸

V určitých případech základní vklad nebyl vyžadován, neboť namísto základního vkladu byly na účet připsány peněžní prostředky, jenž se vztahovaly k určitému účelu, ke kterému byl běžný účet zřízen. Bylo tomu zpravidla u takových běžných účtů, které byly zřizovány k zvláštním účelům. Účty pro zvláštní účely byly mimo jiné takové účty, které byly určeny ke splácení hypotečních úvěrů nebo spotřebitelských úvěrů, k investování do cenných papírů či účty úchov apod.¹⁹

Jedním z účastníků smlouvy o běžném účtu byl majitel účtu, jenž byl takto označen právě ve výše citovaném základním ustanovení § 708 odst. 1 obchodního zákoníku. Majitelem účtu mohla být, pokud byla náležitě označena, jak fyzická osoba, u které bylo nutné uvést jméno, příjmení, bydliště, rodné číslo nebo datum narození majitele, popřípadě obchodní firmy, místa podnikání a identifikační číslo, tak i právnická osoba, jenž musela být identifikována obchodní firmou nebo názvem, sídlem majitele a identifikačním číslem, pokud jí bylo přiděleno.²⁰

Druhým účastníkem smlouvy o běžném účtu byla banka, která se zavazovala mimo jiné zřizovat účet pro majitele účtu. Ve většině případů tomu tak skutečně bylo, nicméně zřídit pro majitele účet mohly i spořitelni či úvěrní družstva, platební instituce nebo i Česká národní banka.²¹

2.1.1. Smlouva o běžném účtu, která je smlouvou o platebních službách

2.1.1.1. Forma smlouvy

Z ustanovení § 708 odst. 2 obchodního zákoníku vyplývalo, že smlouva o běžném účtu musela mít obligatorně písemnou formu. To však platilo do té doby, než byl přijat dnes již neplatný zákon č. 284/2009 Sb., o platebním styku (dále jen „dřívější zákon o platebním styku“), který rozštěpil dosavadní právní regulaci smlouvy o běžném účtu. Tento zákon byl přijat v rámci implementace směrnice o platebních službách I. Důsledkem přijetí dřívějšího zákona o platebním

¹⁸ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 47.

¹⁹ Tamtéž.

²⁰ Srov. § 709 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

²¹ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 47.

styku bylo, že pokud byla smlouva o běžném účtu smlouvou o platebních službách dle dřívějšího zákona o platebním styku, neaplikovala se na ni ustanovení vyjádřená v § 708 odst. 2, § 709 odst. 1 a 2, § 710 až 714 a § 715a obchodního zákoníku, neboť toto vyloučení stanovilo ustanovení § 708 odst. 3 obchodního zákoníku. Ustanovení § 708 odst. 1 obchodního zákoníku stanovilo podstatné části smlouvy o běžném účtu. Dle tohoto ustanovení jsou mimo jiné podstatnými částmi smlouvy o běžném účtu následující závazky banky:

- přijímat na zřízený účet peněžní prostředky,
- vyplácet z běžného účtu peněžní prostředky či
- z běžného účtu či na běžný účet provádět jiné platební transakce.

Jestli byla smlouva o běžném účtu zároveň smlouvou o platebních službách či nikoli, vyplývalo z ustanovení § 2 odst. 1 písm. a) dřívějšího zákona o platebním styku. Dle tohoto ustanovení je platební transakcí přijímání peněžních prostředků na účet, vyplácení peněžních prostředků z účtu či převod peněžních prostředků (ledaže se nejedná o platební službu). Je tedy zřejmé, že smlouva o běžném účtu obsahovala mimo jiné takové podstatné části smlouvy o běžném účtu, které dřívější zákon o platebním styku považoval za platební transakce. Tím byla splněna dřívějším zákonem o platebním styku stanovená definice smlouvy o platebních službách, podle které se poskytovatel platebních služeb (dále jen „poskytovatel“) zavázal uživateli platebních služeb (dále jen „uživatel“) provádět pro něho platební transakce ve smlouvě blíže neurčené (rámcová smlouva) nebo provést pro něho jednotlivou platební transakci rámcovou smlouvou neupravenou (smlouva o jednorázové platební transakci), a to dle ustanovení § 74 odst. 1 dřívějšího zákona o platebním styku. Můžeme tedy uzavřít, že smlouva o běžném účtu byla smlouvou o platebních službách podle úpravy dřívějšího zákona o platebním styku, a v takovém případě se na ni neaplikovala ustanovení upravující smlouvu o běžném účtu v obchodním zákoníku, jež by rozporovala právní úpravu v dřívějším zákonu o platebním styku. Právě proto od účinnosti dřívějšího zákona o platebním styku nemusela být smlouva o běžném účtu, která je smlouvou o platebních službách (dále jen „Smlouva o plat. službách“), obligatorně v písemné formě, neboť ustanovení § 708 odst. 2 obchodního zákoníku nebylo aplikováno a zároveň dřívější zákon o platebním styku nestanovoval, v jaké formě musí být smlouva o platebních službách mezi bankou a klientem uzavřena. Toto je důsledek implementace směrnice o platebních službách I, kdy právě tato směrnice nestanovovala písemnou formu pro smlouvu o platebních službách, a proto povinnost písemné formy dřívější zákon o platebních službách

v rámci režimu úplné harmonizace neobsahoval.²² Ačkoli ústní uzavření Smlouvy o plat. službách bylo právně platné, absence písemné formy takové smlouvy je v praxi téměř nemyslitelná.

Existovaly však i případy v této oblasti, kdy smlouva o běžném účtu nebyla smlouvou o platebních službách.²³ Takováto situace nastala, pokud byly účty vedené mezi bankami navzájem.

Dřívější zákon o platebním styku obsahoval zvláštní ustanovení o změně Smlouvy o plat. službách. Poskytovatel mohl využít pro změnu závazku z rámcové smlouvy o platebních službách ustanovení § 94 dřívějšího zákona o platebním styku za předpokladu, že splnil podmínky dané tímto ustanovením pro návrh na změnu závazku z rámcové smlouvy (dále jen „Návrh na změnu“). Tento Návrh na změnu musel být uživateli předložen na trvalém nosiči dat. Trvalým nosičem dat se dle ustanovení § 2 odst. 3 písm. h) dřívějšího zákona o platebním styku rozumí jakýkoli předmět, který umožňuje uživateli uchování informací určených jemu osobně tak, aby mohly být využívány po dobu přiměřenou účelu těchto informací, a který umožňuje reprodukci těchto informací v nezměněné podobě (externí harddisk, USB flash disk či bezpochyby papír).²⁴

Dle ustanovení § 94 odst. 3 dřívějšího zákona o platebním styku platilo, že bylo-li to dohodnuto, uživatel přijal Návrh na změnu, pokud:

- poskytovatel učinil Návrh na změnu nejpozději 2 měsíce přede dnem, kdy má změna nabýt účinnosti,
- uživatel Návrh na změnu neodmítl,
- poskytovatel v Návrhu na změnu uživatele o tomto důsledku informoval,
- poskytovatel v Návrhu na změnu informoval uživatele o jeho právu vypovědět závazek z rámcové smlouvy podle ustanovení § 94 odst. 4 dřívějšího zákona o platebním styku (pokud Návrh na změnu odmítne, má právo závazek z rámcové smlouvy vypovědět přede dnem nabytí účinnosti změny, a to bezúplatně a s okamžitou účinností).

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník 1964“) v ustanovení § 44 odst. 1 vymezil, že mlčení nebo nečinnost samy o sobě neznamenají přijetí návrhu. Občanský zákoník v ustanovení § 1740 odst. 1 rovněž stanoví, že mlčení nebo nečinnost samy o sobě přijetím nabídky nejsou, a proto ustanovení § 94 odst. 3 dřívějšího zákona o platebním styku představovalo zvláštní úpravu k obecné právní

²² LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 49 – 50.

²³ Viz bod 2.1.2.

²⁴ LIŠKA, P., ELEK, Š., MAREK, K., *Bankovní obchody*. Praha: Wolters Kluwert, a.s., 2014, s. 61.

úpravě uzavírání smluv, tedy se jednalo, dříve dle ustanovení § 35 odst. 3 občanského zákoníku 1964, dnes dle ustanovení § 556 občanského zákoníku, o právní jednání vyjádřené jinak než slovy, které bylo závazné.²⁵

Pokud však Smlouva o plat. službách obsahovala dle ustanovení § 272 odst. 2 obchodního zákoníku ujednání, kterými se strany zavázaly, že písemně uzavřená smlouva může být měněna nebo zrušena pouze dohodou stran v písemné formě, mohla být Smlouva o plat. službách měněna nebo zrušena pouze dohodou stran v písemné formě. Taková dohoda musela nutně obsahovat náležitosti právního jednání v písemné formě. To však v praxi pro poskytovatele představovalo jisté komplikace, neboť Návrh na změnu dle ustanovení § 94 dřívějšího zákona o platebním styku nesplňoval náležitosti písemného právního jednání. Proto ujednání dle ustanovení § 272 odst. 2 obchodního zákoníku Smlouva o plat. službách neobsahovala, neboť poskytovatelé by nemohli využívat při změně závazku z rámcové smlouvy o platebních službách ustanovení § 94 dřívějšího zákona o platebním styku. Banky zpravidla měnily závazek z rámcové smlouvy o platebních službách dle ustanovení § 94 dřívějšího zákona o platebních službách prostřednictvím změny obchodních podmínek, kterými se určila část obsahu smlouvy dle ustanovení § 273 odst. 1 obchodního zákoníku.²⁶

Smlouvy o běžném účtu, které byly uzavřeny po nabití účinnosti zákona č. 285/2009 Sb., kterým se měnily některé zákony v souvislosti s přijetím dřívějšího zákona o platebním styku, tedy zákon, který provedl novelizaci obchodního zákoníku v souvislosti s přijetím dřívějšího zákona o platebním styku, byly všechny zároveň smlouvami o platebních službách. Dle ustanovení § 269 odst. 1 obchodního zákoníku totiž musely jednotlivé smlouvy obsahovat podstatné části smlouvy daného typu stanovené v základním ustanovení pro každou z těchto smluv k tomu, aby se na ně užila ustanovení obchodního zákoníku pro tyto jednotlivé typy smluv v hlavě II, části třetí obchodního zákoníku. Z tohoto vyplývá, že pokud si strany ve smlouvě o běžném účtu, jež byla jedním ze smluvních typů obchodního zákoníku, neujednaly závazek banky provádět platební transakce pro majitele účtu, neuzavřely strany této dohody smlouvu o běžném účtu, byť ji takto mohly nazvat. Bylo tomu tak z toho důvodu, že takový závazek banky byl podstatnou částí smlouvy o běžném účtu dle ustanovení § 708 odst. 1 obchodního zákoníku a absence této podstatné části smlouvy o běžném účtu by zapříčinila nemožnost užití ustanovení obchodního zákoníku upravující smlouvu o běžném účtu na takovouto dohodu stran.²⁷

²⁵ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 50.

²⁶ Tamtéž, s. 51.

²⁷ Tamtéž, s. 49.

2.1.1.2. Vybrané povinnosti poskytovatele

Poskytovatel měl mimo jiné určité povinnosti, které mu ukládal dřívější zákon o platebním styku, jenž odpovídaly právům uživatele. Tyto povinnosti bychom mohli rozřadit do dvou rovin. První z nich je rovina časová, do které řadíme povinnosti, jež je nutné splnit před uzavřením smlouvy a také povinnosti, které jsou nutné plnit po uzavření smlouvy, kdy závazek ze smlouvy trvá. Druhou rovinou je rovina obsahová, jež zahrnuje zejména informační povinnosti a jiné ostatní povinnosti.

Informační povinnosti, které musel poskytovatel splnit již před uzavřením Smlouvy o plat. službách, nebyly vždy stejné, neboť jejich rozsah byl vymezen na základě toho, zda byla mezi smluvními stranami uzavřena smlouva o jednorázové platební transakci nebo smlouva rámcová.²⁸

Následně po uzavření Smlouvy o plat. službách musel poskytovatel plnit kromě informačních povinností další povinnosti, jež souvisely především s prováděním platebních transakcí.²⁹

Poskytovatel mohl své informační povinnosti plnit dvěma způsoby, které dřívější zákon o platebním styku stanovil v ustanovení § 78. První z těchto způsobů, tj. povinnost poskytnout informaci, byl vymezen v ustanovení § 78 odst. 1 dřívějšího zákona o platebním styku tak, že poskytovatel tuto povinnost splnil tím, pokud v důsledku jeho jednání došla uživateli informace, která byla zachycena na trvalém nosiči dat. Druhý způsob, tj. povinnost zpřístupnit informaci, byl vymezen v odstavci druhém tohoto ustanovení, kdy poskytovatel tuto povinnost splnil, jestliže poskytovatel uživateli sdělil takový údaj, který následně umožnil uživateli danou informaci vyhledat, a to před uzavřením či během trvání smlouvy. Údaj však musel být takového charakteru, aby při vyhledávání informace nedocházelo k nepřiměřenému zatěžování uživatele.

Zpřístupnění či poskytnutí informace uživateli poskytovatel musel prokázat. V opačném případě totiž platila vyvratitelná domněnka, že informace poskytnuta či zpřístupněna nebyla, neboť toto bylo stanoveno v ustanovení § 78 odst. 3 dřívějšího zákona o platebním styku, a proto důkazním břemenem souvisejícím s prokázáním splnění informační povinnosti byl obtížen poskytovatel.

Poskytovateli ukládal dřívější zákon o platebních službách dle jeho ustanovení § 80 odst. 1 povinnost uživateli poskytnout s dostatečným předstihem před tím, než je uživatel Smlouvou o plat. službách vázán, informace stanovené v ustanoveních § 81 až 85 dřívějšího zákona

²⁸ LIŠKA, P., ELEK, Š., MAREK, K., *Bankovní obchody*. Praha: Wolters Kluwert, a.s., 2014, s. 63.

²⁹ Tamtéž, s. 63 – 64.

o platebním styku. Jednalo se především o informace o poskytovateli, poskytované platební službě apod. Přesto však existovala raritní situace, kdy poskytovatel mohl tyto informace poskytnout nikoli s dostatečným předstihem před uzavřením smlouvy, nýbrž ihned po jejím uzavření, neboť takový postup dle ustanovení § 80 odst. 3 dřívějšího zákona o platebním styku byl možný po kumulativním splnění následujících tří podmínek:

- o uzavření smlouvy požádal majitel účtu/uživatel,
- smlouva byla uzavřena prostředkem komunikace na dálku,
- prostředek komunikace na dálku, kterým byla uzavřena smlouva, neumožňuje splnit stanovenou informační povinnost určeným způsobem.³⁰

Informační povinnost poskytovatele byla mimo jiné dána také tím, že Smlouva o plat. službách nebyla v důsledku vyloučení ustanovení § 708 odst. 2 obchodního zákoníku obligatorně v písemné formě. Během doby trvání závazku ze Smlouvy o plat. službách mohl uživatel požadovat informace týkající se obsahu této smlouvy a zároveň také informace stanovené dřívějším zákonem o platební styku v ustanoveních § 81 až § 85.³¹

Poskytovatel měl také povinnost poskytovat informace o prováděných platebních transakcích. Tuto povinnost upravovalo ustanovení § 90 dřívějšího zákona o platebním styku ve vztahu k informacím poskytovaným plátcí platební transakce a ustanovení § 91 dřívějšího zákona o platební styku ve vztahu k informacím poskytovaným příjemci platební transakce. Plátcí dle ustanovení § 90 odst. 1 dřívějšího zákona o platebním styku splnil poskytovatel plátce svou povinností tím, že mu poskytl informaci o platební transakci bez zbytečného odkladu po odepsání částky platební transakce z účtu plátce. Příjemci dle ustanovení § 91 odst. 1 dřívějšího zákona o platebním styku splnil poskytovatel příjemce svou povinností tím, že mu poskytl informace o platební transakci bez zbytečného odkladu po provedení platební transakce. Ujednáním ve Smlouvě o plat. službách se strany smlouvy mohly dohodnout, aby dle ustanovení § 90 odst. 2 a § 91 odst. 2 dřívějšího zákona o platebním styku poskytovatel poskytoval či zpřístupňoval uživateli, ať již byl v postavení plátce či příjemce, informace o platebních transakcích v pravidelných intervalech. Délka trvání těchto intervalů nesměla přesáhnout dobu jednoho měsíce. Způsob, kterým poskytovatel informoval uživatele, musel umožňovat, aby tyto informace mohli být ukládány v nezměněném stavu či kopírovány v nezměněném stavu. Takové zákonem stanovené informace byl poskytovatel povinen poskytovat či zpřístupňovat bezúplatně.

³⁰ LIŠKA, P., ELEK, Š., MAREK, K., *Bankovní obchody*. Praha: Wolters Kluwert, a.s., 2014, s. 65.

³¹ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 53.

2.1.1.3. Úplata pro poskytovatele za plnění jeho povinností

Dle ustanovení § 77 odst. 1 dřívějšího zákona o platebním styku si poskytovatel nemohl sjednat s uživatelem úplatu za splnění povinností uložených mu v hlavě I čtvrté části dřívějšího zákona o platebním styku, tj. za povinnosti při poskytování platebních služeb. Existovaly však výjimky, kdy mohla být mezi stranami Smlouvy o plat. službách sjednána úplata, a to pouze pokud sjednaná úplata byla přiměřená, odpovídala skutečným nákladům poskytovatele a jestliže to dřívější zákon o platebním styku připouštěl. Jednalo se o úplatu:

- za platební službu;
- za splnění povinností poskytovatele dle hlavy I, čtvrté části dřívějšího zákona o platebním styku dohodou mezi stranami, pokud nebyl uživatel spotřebitelem nebo drobným podnikatelem;
- za doplňující nebo častější informace uvedené v ustanoveních § 86 až 91 a § 93 dřívějšího zákona o platebním styku poskytované na žádost uživatele;
- dovolenou právní úpravou v jednotlivých ustanoveních dřívějšího zákona o platebním styku.³²

2.1.1.4. Úročení peněžních prostředků

Úročení peněžních prostředků, tedy zůstatku na účtu, který byl zřízen na základě Smlouvy o plat. službách uzavřené mezi poskytovatelem a uživatelem se nečinilo dle ustanovení § 709 odst. 2 písm. b) a § 714 obchodního zákoníku, neboť se aplikovala úprava obsažená v dřívějším zákoně o platebním styku. Informaci dle ustanovení § 82 písm. h) dřívějšího zákona o platebním styku o úrokových sazbách, kterých se hodlalo užít, či údaj o způsobu výpočtu úroku a další, musel poskytovatel uživateli poskytnout s dostatečným předstihem před uzavřením Smlouvy o plat. službách. Dle ustanovení § 94 odst. 5 dřívějšího zákona o platebním styku bylo-li to dohodnuto, bylo možné ze strany poskytovatele změnit dohodu stran, která se týkala úrokových sazeb, a to jednostranně a bez jakéhokoli předešlého oznámení, avšak pouze v případě, že se taková změna zakládala na změně referenčních sazeb. Referenční úrokovou sazbou se dle ustanovení § 2 odst. 3 písm. f) dřívějšího zákona o platebním styku rozumí úroková sazba, na jejímž základě dochází k vypočtení úroku a současně je z veřejně přístupného zdroje.³³

³² LIŠKA, P., ELEK, Š., MAREK, K., *Bankovní obchody*. Praha: Wolters Kluwert, a.s., 2014, s. 66 – 67.

³³ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 54 – 55.

2.1.1.5. Nakládání s peněžními prostředky

Nakládání s peněžními prostředky na účtu majitele zřízeném na základě smlouvy o běžném účtu upravovalo ustanovení § 710 obchodního zákoníku, které však nemohlo být aplikováno na Smlouvu o plat. službách. Liška P. k tomuto uvádí, že úprava obsažená v ustanovení § 710 odst. 1 obchodního zákoníku byla nadbytečná, neboť v tomto případě byl účet zřízený bankou pro majitele na základě Smlouvy o plat. službách platebním účtem, tedy takovým účtem, jehož smyslem je provádění platebních transakcí.³⁴ Platební transakcí se dle ustanovení § 2 odst. 1 písm. a) dřívějšího zákona o platebním styku rozumí vložení peněžních prostředků na platební účet, výběr peněžních prostředků z platebního účtu nebo převod peněžních prostředků, ledaže se nejedná o platební službu. Ustanovení § 710 odst. 2 obchodního zákoníku umožňovalo oprávnit k nakládání s peněžními prostředky na běžném účtu i jinou osobu odlišnou od majitele účtu. Majitel účtu byl však povinen předložit bance podpisové vzory oprávněných osob a tyto podpisové vzory musely obsahovat veškeré zákonem stanovené náležitosti plné moci. Obdobná právní úprava nebyla obsažena v dřívějším zákoně o platebním styku, a proto možnost zmocnit osobu odlišnou od uživatele k platebním příkazům³⁵(platební příkaz mohl být vydán i pomocí platebního prostředku³⁶) k platebním transakcím záleželo pouze na dohodě stran Smlouvy o plat. službách.³⁷

2.1.1.6. Lhůty pro provádění platebních transakcí

Obchodní zákoník obsahoval určitá pravidla a také lhůty pro provádění platebních transakcí v souvislosti s běžným účtem zejména v jeho ustanoveních § 710 a 713. Poskytovatel byl však ve spojitosti s lhůtami pro provedení platebních transakcí vázán dohodou s uživatelem. Tyto lhůty nesměly odporovat ustanovením § 108 až 114 dřívějšího zákona o platebním styku, nestanovil-li jiný právní předpis možnost prodloužení lhůty. V rámci dodržení lhůt je velmi důležitý okamžik přijetí platebního příkazu, kterým může být nezprostředkovaný příkaz od plátce či příkaz daný příjemcem. Uživatel si však mohl s poskytovatelem dohodnout i jiný okamžik přijetí platebního příkazu, například okamžik, který počíná splněním jistých podmínek.³⁸ Pokud

³⁴ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 57.

³⁵ Ustanovení § 2 odst. 3 písm. c) zákona č. 284/2009 Sb., o platebním styku stanovilo: „Pro účely tohoto zákona se dále rozumí platebním příkazem pokyn poskytovateli, jímž plátce nebo příjemce žádá o provedení platební transakce.“

³⁶ Ustanovení § 2 odst. 1 písm. d) zákona č. 284/2009 Sb., o platebním styku stanovilo: „Pro účely tohoto zákona se rozumí platebním prostředkem zařízení nebo soubor postupů dohodnutých mezi poskytovatelem a uživatelem, které jsou vztaženy k osobě uživatele a kterými uživatel dává platební příkaz.“

³⁷ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 58.

³⁸ Tamtéž s. 59.

okamžik přijetí platebního příkazu připadl na dobu, která nebyla provozní dobou poskytovatele, platila nevratitelná domněnka, že okamžikem přijetí platebního příkazu byl začátek následující provozní doby poskytovatele.³⁹ Lhůty, které byl poskytovatel povinen dodržet pro provedení platební transakce, byly zásadně nejpozději do konce pracovního dne, kdy obdržel platební příkaz (v rámci stejné banky) či nejpozději do konce následujícího pracovního dne po dni, kdy obdržel platební příkaz (platební transakce prováděná mezi odlišnými bankami). V případě vkládání hotovosti, jež byla převzata od spotřebitele nebo drobného podnikatele, a která byla vložena v měně členského státu, ve kterém je běžný účet veden, byl poskytovatel povinen připsat peněžní prostředky na účet příjemce neprodleně po okamžiku přijetí peněžních prostředků. Pokud však tato hotovost je vkládána osobou, která není spotřebitelem ani drobným podnikatelem, nebo pokud je hotovost vkládána spotřebitelem nebo drobným podnikatelem v jiné měně než v měně členského státu, ve kterém je běžný účet veden, je poskytovatel povinen připsat vkládanou částku na účet příjemce nejpozději následující pracovní den po dni přijetí této částky.⁴⁰

2.1.1.7. Zánik závazku ze smlouvy

Ani jedna ze stran, tj. poskytovatel a uživatel, nemohla Smlouvu o plat. službách vypovědět podle právní úpravy obsažené v ustanoveních § 715 odst. 1, 2 a 3 obchodního zákoníku. Dřívější zákon o platebním styku, který byl *lex specialis* vůči obchodnímu zákoníku, obsahoval ve svých ustanoveních § 95 až 97 pro vypovězení rámcové smlouvy poskytovatelem i uživatelem zvláštní právní úpravu pro každou z těchto stran diferencovaně.

Uživatel mohl Smlouvu o plat. službách vypovědět kdykoli, i pokud byla sjednána na dobu určitou. V případě, že Smlouva o plat. službách obsahovala ujednání stanovující délku výpovědní doby, zanikly závazky ze smlouvy uplynutím této výpovědní doby, která však nesměla přesahovat délku trvání jednoho měsíce.⁴¹ Pokud takového ujednání ve smlouvě nebylo, ustanovení, které by jej subsidiárně stanovilo, dřívější zákon o platebním styku neobsahoval a v takovém případě účinnost výpovědi nastala okamžikem doručení poskytovateli. Pokud nastala situace, kdy uživatel vypověděl Smlouvu o plat. službách dříve než 1 rok po její účinnosti, mohl poskytovatel požadovat

³⁹ Ustanovení § 108 odst. 2 zákona č. 284/2009 Sb., o platebním styku stanovilo: „*Případne-li okamžik přijetí peněžních prostředků od uživatele nebo okamžik připsání částky platební transakce na účet poskytovatele příjemce na dobu, která není provozní dobou poskytovatele, platí, že k přijetí nebo připsání došlo na začátku následující provozní doby poskytovatele.*“

⁴⁰ Podrobněji viz LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 58 – 60.

⁴¹ Ustanovení § 95 odst. 1 zákona č. 284/2009 Sb., o platebním styku stanovilo: „*Uživatel může závazek z rámcové smlouvy kdykoli vypovědět, i když byla rámcová smlouva uzavřena na dobu určitou. Byla-li sjednána výpovědní doba, zanikne závazek z rámcové smlouvy uplynutím výpovědní doby. Výpovědní doba nesmí být delší než 1 měsíc.*“

v této smlouvě ujednanou úplatu za výpověď po uživateli, a to jen takovou, která byla přiměřená a odpovídala skutečným nákladům poskytovatele.⁴² Liška P. k tomuto uvádí, že v zájmu usnadnění mobility uživatelů mohl poskytovatel sjednanou úplatu za výpověď požadovat pouze do jednoho roku trvání Smlouvy o plat. službách.⁴³

Poskytovatel mohl rovněž vypovědět Smlouvu o plat. službách, ale pouze za předpokladu splnění dvou podmínek. Smlouva o plat. službách musela být uzavřena na dobu neurčitou a zároveň obsahovat ujednání, že poskytovatel může smlouvu vypovědět. Výpovědní doba nemohla být kratší než dva měsíce.⁴⁴

Uživatel byl povinen učinit výpověď Smlouvy o plat. službách v písemné formě. Poskytovatel byl však povinen výpověď učinit podle ustanovení § 80 odst. 1 dřívějšího zákona o platebním styku⁴⁵, tedy právním jednáním, které je určité, srozumitelné, v úředním jazyce státu, v němž je služba nabízena, či v jazyce, na kterém se strany dohodly. Poskytnout informaci musí však dle ustanovení § 78 odst. 1 dřívějšího zákona o platebním styku takovým způsobem, aby uživateli v důsledku jednání poskytovatele došla informace zachycena na trvalém nosiči dat. Z výše uvedených ustanovení můžeme odvodit, že poskytovatel mohl výpověď Smlouvy o plat. službách učinit v listinné i elektronické podobě za předpokladu splnění náležitostí stanovených zákonem pro projev jeho vůle.⁴⁶

2.1.2. Smlouva o běžném účtu, která není smlouvou o platebních službách

Obchodní zákoník také předpokládal, že smlouva o běžném účtu nemusela nutně být rovněž smlouvou o platebních službách podle dřívějšího zákona o platebním styku, neboť toto vyplývalo z ustanovení § 708 odst. 3 obchodního zákoníku⁴⁷, jež obsahuje výčet paragrafů obchodního zákoníku, které se *a contrario* aplikují na smlouvu o běžném účtu, která není smlouvou o platebních službách (dále jen „Smlouva o běžném účtu“). Naproti tomu právní úprava

⁴² Ustanovení § 95 odst. 2 zákona č. 284/2009 Sb., o platebním styku stanovilo: „*Bylo-li sjednáno právo poskytovatele na úplatu za výpověď závazku z rámcové smlouvy uživatelem, náleží poskytovateli tato úplata pouze tehdy, jestliže závazek z rámcové smlouvy trval kratší dobu než 1 rok. Úplata musí být přiměřená a musí odpovídat skutečným nákladům poskytovatele.*“

⁴³ LIŠKA, P., ELEK, Š., MAREK, K., *Bankovní obchody*. Praha: Wolters Kluwert, a.s., 2014, s. 62.

⁴⁴ Ustanovení § 96 odst. 1 zákona č. 284/2009 Sb., o platebním styku stanovilo: „*Poskytovatel může závazek z rámcové smlouvy uzavřené na dobu neurčitou vypovědět pouze tehdy, jestliže to bylo dohodnuto. Výpovědní doba nesmí být kratší než 2 měsíce.*“

⁴⁵ Srov. § 96 odst. 2 zákona č. 284/2009 Sb., o platebním styku.

⁴⁶ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 63 – 64.

⁴⁷ Ustanovení § 708 odst. 3 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník stanovilo: „*§ 708 odst. 2, § 709 odst. 1 a 2, § 710 až 714 a § 715 odst. 1 až 3 se nepoužijí pro smlouvu o běžném účtu, která je smlouvou o platebních službách podle zákona upravujícího platební styk.*“

v ustanovení § 708 odst. 1 obchodního zákoníku⁴⁸ stanovila podstatné části smlouvy o běžném účtu. Mezi tyto podstatné části smlouvy o běžném účtu patří i závazek banky přijímat na zřízený účet peněžní prostředky, vyplácet z něj peněžní prostředky nebo provádět jiné platební transakce. Toto naplňuje legální definici pojmu platební transakce dle ustanovení § 2 odst. 1 písm. a) dřívějšího zákona o platebním styku⁴⁹, tedy závazek banky provádět pro majitele účtu platební transakce, jenž naplňuje definiční znaky rámcové smlouvy dle ustanovení § 74 odst. 1 dřívějšího zákona o platebním styku^{50, 51}.

Z výše uvedeného vyplývá, že uzavřít mezi stranami smlouvu, která by zahrnovala podstatné části smlouvy o běžném účtu podle obchodního zákoníku, ale zároveň nebyla v souladu s výše zmíněnou legální definicí rámcové smlouvy dle dřívějšího zákona o platebním styku, bylo jen těžko myslitelné. Dle Lišky P. nebylo dříve možné uzavřít smlouvou o běžném účtu, která by nebyla smlouvou o platebních službách.⁵² Přesto se však objevují oponující názory, jež tvrdí, že existují účty, na kterých nedochází k provádění platebních transakcí. Toto však není v souladu s výše zmíněným ustanovením § 708 odst. 1 obchodního zákoníku, neboť dle tohoto ustanovení k tomu, aby vznikla platná smlouva o běžném účtu, musí tato smlouva uložit závazek bance provádět platební transakce jako jednu z podstatných částí smlouvy o běžném účtu. Můžeme proto dojít k závěru, že smlouva o běžném účtu nebyla smlouvou o platebních službách dle dřívějšího zákona o platebním styku, pouze pokud byla uzavřena podle právní úpravy smlouvy o běžném účtu obsažené v obchodním zákoníku do 31. 12. 2002. Tato úprava určovala odlišné podstatné části smlouvy o běžném účtu, a proto ve smlouvě o běžném účtu nemuselo být nutně obsaženo ujednání, které stanovilo bance závazek k provádění platebních transakcí pro majitele účtu. Dle této právní úpravy se banka smlouvou o běžném účtu zavázala pouze zřídit účet od určité doby a dále musela být ve smlouvě určena měna, ve které bude budoucí účet spravován.⁵³

⁴⁸ Ustanovení § 708 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník stanovilo: „Smlouvou o běžném účtu se zavazuje banka zřídit od určité doby v určité měně účet pro jeho majitele, přijímat na zřízený účet peněžní prostředky, vyplácet z něj peněžní prostředky nebo z něj či na něj provádět jiné platební transakce.“

⁴⁹ Ustanovení § 2 odst. 1 písm. a) zákona č. 284/2009 Sb., o platebním styku stanovilo: „Pro účely tohoto zákona se rozumí a) platební transakcí vložení peněžních prostředků na platební účet, výběr peněžních prostředků z platebního účtu nebo převod peněžních prostředků, ledaže se nejedná o platební službu (§ 3 odst. 3).“

⁵⁰ Ustanovení § 74 odst. 1 písm. a) zákona č. 284/2009 Sb., o platebním styku stanovilo: „Smlouvou o platebních službách se poskytovatel zavazuje uživateli a) provádět pro něho platební transakce ve smlouvě jednotlivě neurčené (dále jen „rámcová smlouva“).“

⁵¹ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 64.

⁵² Tamtéž.

⁵³ Tamtéž, s. 64 – 65.

2.1.2.1. Forma smlouvy

Z ustanovení § 708 odst. 2 obchodního zákoníku vyplývalo, že smlouva o běžném účtu musela být uzavřena v písemné formě.⁵⁴ Tato povinnost mimo jiné odlišovala Smlouvu o běžném účtu od Smlouvy o plat. službách, která ke své platnosti písemnou formu nevyžadovala. Účastníci Smlouvy o běžném účtu uzavření této smlouvy obvykle stvrdili svými podpisy na tomtéž dokumentu. V úvahu přicházela i varianta, kdy podpisy účastníků byly odděleně na návrhu smlouvy a akceptaci smlouvy. V případě, že byla Smlouva o běžném účtu uzavřena pomocí telegrafu, dálnopisu, či elektronickými prostředky, které umožňují zachovat obsah právního jednání a určení osoby, která právní jednání učinila, byla smlouva také platně uzavřená, neboť právní úprava v ustanovení § 40 odst. 4 občanského zákoníku 1964 takové případy považovala za zachování písemné formy. Elektronicky podepsat Smlouvu o běžném účtu bylo možné podle ustanovení § 40 odst. 3 občanského zákoníku 1964, pokud byla sjednána pomocí elektronických prostředků a zároveň pokud banka dodržela povinnosti, jež jí ukládal v současnosti stále platný zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, tedy povinnost identifikovat klienta při jejím uzavírání.⁵⁵

2.1.2.2. Obsahové náležitosti smlouvy

Podstatné části smlouvy o běžném účtu byly stanoveny v ustanovení § 708 odst. 1 obchodního zákoníku, a proto náležitosti, které se týkaly obsahu Smlouvy o běžném účtu stanovené v § 709 odst. 2 obchodního zákoníku, tato smlouva obligatorně obsahovat nemusela. Takové náležitosti měly návodný charakter. Zákonodárcovým úmyslem bylo vést strany smlouvy k tomu, aby se dohodly alespoň na takových nezbytných náležitostech, které zajistí řádné fungování a vedení účtu.⁵⁶

Oprávnit osobu odlišnou od majitele účtu k nakládání s peněžními prostředky na účtu a rovněž určit způsob nakládání s nimi bylo možné dle ustanovení § 709 odst. 2 písm. a) obchodního zákoníku. Pokud takto hodlal majitel účtu oprávnit jinou osobu, muselo takové oprávnění být i v souladu s ustanovením § 710 odst. 2 obchodního zákoníku. Pokud tedy jiná osoba byla oprávněna ze Smlouvy o běžném účtu k nakládání s peněžními prostředky na účtu, byl majitel účtu povinen uvést tyto osoby na podpisových vzorech, které majitel účtu předal bance. Dle tohoto ustanovení i jiné osoby mohly takové oprávnění nabýt, ale pouze pokud

⁵⁴ Ustanovení § 708 odst. 2 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník stanovilo: „Smlouva o běžném účtu vyžaduje písemnou formu.“

⁵⁵ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 65 – 66.

⁵⁶ Tamtéž, s. 66.

splnily podmínky pro toto stanovené ve Smlouvě o běžném účtu. Z výše uvedeného vyplývá, že pokud osoba nebyla uvedena na podpisovém vzoru předaném bance majitelem, mohla s peněžními prostředky na účtu nakládat pouze za podmínky, že ve Smlouvě o běžném účtu byl upraven způsob, jakým je tato osoba oprávněna s peněžními prostředky na účtu nakládat. Pakliže osoba nakládala s peněžními prostředky na účtu prostřednictvím platební karty či určitým prostředkem určeným pro komunikaci na dálku (mobilní telefon), stačilo oprávnění založené určením způsobu nakládání s peněžními prostředky na účtu ve Smlouvě o běžném účtu. Naproti tomu banka vyžadovala podpisový vzor osoby, pokud taková osoba odlišná od majitele účtu hodlala provádět platební příkazy z účtu majitele.⁵⁷

2.1.2.3. Úročení peněžních prostředků

Právní úprava, která stranám Smlouvy o běžném účtu dávala možnost ujednat výši úrokové sazby či způsob stanovení její výše, období splatnosti úroků, které banka platí ze zůstatku peněžních prostředků na účtu majiteli účtu, nebo že úroky placeny nebudou, se nacházela v ustanovení § 709 odst. 2 písm. b) obchodního zákoníku. Jak bylo již uvedeno v bodě 1.2.1., peněžní prostředky připsané či vložené na běžný účet vedený bankou pro jeho majitele, se stávají majetkem toho, kdo vede účet pro jeho majitele, tedy majetkem banky. Tyto peněžní prostředky jsou v dispozici banky, nicméně i přes tuto skutečnost nemohou být tyto peněžní prostředky využívány k dlouhodobější investicím banky, ze kterých by měla získat zisk, neboť tyto peněžní prostředky slouží primárně k uspokojení potřeb majitele běžného účtu, které vyžadují zpravidla prakticky okamžitou splatnost. Z tohoto důvodu je rentabilita peněžních prostředků na běžném účtu nízká a následkem toho bývá nízké úročení zůstatku peněžních prostředků na běžném účtu, či dokonce bylo sjednáváno neúročení zůstatku peněžních prostředků na běžném účtu. Pokud nebylo ve Smlouvě o běžném účtu ujednáno jinak, platilo subsidiárně ustanovení § 714 obchodního zákoníku. Podle tohoto ustanovení, pokud Smlouva o běžném účtu nestanovila něco jiného, platila banka majiteli běžného účtu úroky ze zůstatku peněžních prostředků na účtu. Úroky z peněžních prostředků náležely majiteli běžného účtu ode dne jejich připsání a trvaly až do dne, který předcházel dni, ve kterém byly předmětné úročené peněžní prostředky z účtu odepsány či vyplaceny. Subsidiární úroková sazba podle výše zmíněného ustanovení byla roční, úroky byly splatné koncem každého kalendářního měsíce a banka byla povinna úroky připsat na účet majitele do pěti pracovních dnů následujících po konci kalendářního měsíce, za který majiteli běžného účtu úroky náleží, a to v takové výši, která dle tohoto ustanovení odpovídala

⁵⁷ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 66 – 67.

polovině diskontní sazby stanovené Českou národní bankou ke dni, ke kterému se úroky připisovaly k zůstatku peněžních prostředků na běžném účtu. Úrok stanovený jako polovina diskontní sazby stanovený Českou národní bankou však platil až od prvního dne roku 2003, v předchozí právní úpravě byla banka povinna platit tzv. úroky obvyklé.⁵⁸

2.1.2.4. Vedení účtu a provádění platebních transakcí

Pro vedení běžného účtu a s tím související uskutečňování platebních transakcí na běžném účtu obsahoval obchodní zákoník takovou právní úpravu, která zajišťovala alespoň základní jistoty v tomto směru, což dle mého názoru bylo více než žádoucí, neboť Smlouva o běžném účtu neobsahovala na rozdíl od Smlouvy o plat. službách závazek poskytovatele (nejčastěji banky) provádět pro uživatele platební transakce ve smlouvě jednotlivě neurčené, jenž poskytovateli ukládalo ustanovení § 74 odst. 1 písm. a) dřívějšího zákona o platebním styku. Tuto právní úpravu bylo možno nalézt v ustanoveních § 710, 712 a 713 obchodního zákoníku ve spojitosti s ustanovením § 709 odst. 2 písm. c) obchodního zákoníku. Ustanovení § 709 odst. 2 písm. c) obchodního zákoníku dávalo možnost stranám Smlouvy o běžném účtu ujednat si lhůty, ve kterých banka oznamuje majiteli účtu přijaté vklady a platby, provedené výplaty a platby, výši zůstatku peněžních prostředků na účtu a dále v jaké formě bude banka taková oznámení vůči majiteli účtu činit. Pokud si však strany Smlouvy o běžném účtu toto neujednaly, byla banka povinna dle ustanovení § 712 odst. 1 obchodního zákoníku oznámit majiteli účtu každý přijatý vklad a platbu, každou provedenou výplatu a platbu v každém kalendářním měsíci, a to po skončení každého kalendářního měsíce. Rovněž podle tohoto ustanovení byla banka povinna po skončení kalendářního roku informovat majitele účtu o zůstatku peněžních prostředků na účtu, a to prostřednictvím výpisu z účtu. Dle Liškou P. bylo smyslem této právní úpravy informovat majitele účtu o chodu běžného účtu za uplynulý měsíc, přehledně sepsat tok peněžních prostředků na účtu včetně nákladů za vedení běžného účtu a také oznámit aktuální stav běžného účtu po skončení posledního kalendářního měsíce.⁵⁹ Takové výpisy byly dle dohody majiteli účtu doručovány prostřednictvím pošty formou běžného psaní, neboť náklady na doručování doporučeného psaní byly pro banky značně vysoké. Důsledkem toho však mohly vznikat jisté komplikace, neboť banka tímto způsobem ztrácela důkazní schopnost tím, že pro doručování běžného psaní není třeba potvrzení o doručení běžného psaní a také mohlo dojít k ohrožení bankovního tajemství například porušením listovního tajemství. Moderní technologie však

⁵⁸ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 67 – 68.

⁵⁹ Tamtéž, s. 69.

v tomto případě jsou příznivé a internet, jeho rozvoj a jeho stále větší rozšířenost, přístupnost a využitelnost umožňují čím dál většímu počtu majitelů účtu přijímat tyto výpisy z účtu v elektronické podobě. Ustanovení § 712 odst. 2 obchodního zákoníku stanovilo povinnost banky prokázat majiteli účtu provedení plateb, pokud o to majitel účtu banku požádá. Banka tuto zákonem stanovenou povinnost bezproblémově plnila, přesto však existoval případ, ve kterém tuto povinnost nebylo možno splnit. Tímto limitem byla platební transakce provedená z běžného účtu majitele na běžný účet příjemce platební transakce za předpokladu, že banka odesílatele byla odlišná od banky příjemce předmětné částky. V této situaci mohla banka svému klientovi, tedy majiteli běžného účtu, ze kterého byla předmětná částka odeslána na účet příjemce, prokázat pouze přijetí částky odeslané z běžného účtu majitele na účet jiné banky, nikoli však připsání částky na účet jejího příjemce. Pro prokázání připsání částky na běžný účet příjemce by bylo nutno úmluvy s bankou příjemce, která takovou povinnost však nemá. Banka byla dle ustanovení § 713 odst. 1 obchodního zákoníku rovněž povinna odepsat peněžní prostředky z účtu v den určený osobou oprávněnou nakládat s peněžními prostředky na účtu, předá-li tato osoba proveditelný příkaz v době dohodnuté s bankou. Pokud takový den nebyl určen, byla aplikována lhůta ujednaná ve Smlouvě o běžném účtu. Pokud ani této lhůty nebylo ujednáno, banka obligatorně provedla příkaz následující pracovní den po dni předání příkazu. Proveditelný příkaz byl takový příkaz, ze kterého banka byla schopna identifikovat osobu oprávněnou k nakládání s peněžními prostředky na účtu, a na kterém byl bezchybně uvedený bankovní účet příjemce příkazu. Rovněž bylo zapotřebí, aby peněžní prostředky na účtu byly v takové výši, která byla požadována v proveditelném příkazu. Pokud nebylo ve Smlouvě o běžném účtu stanoveno jinak, byla banka dle ustanovení § 713 odst. 3 obchodního zákoníku povinna připsat peněžní prostředky ve prospěch účtu nejpozději následující pracovní den poté, kdy získala právo s nimi nakládat, což byl nejčastěji den, kdy v procesu platebního systému byla částka na účet banky připsána.⁶⁰

2.1.2.5. Úplata banky ze smlouvy

Problematika úplaty, jež náležela bance za poskytování služeb ve spojitosti s vedením běžného účtu pro jeho majitele, byla právně ošetřena v ustanovení § 709 odst. 2 písm. d) obchodního zákoníku. Toto ustanovení dovolovalo ve Smlouvě o běžném účtu ujednat si výši či způsob stanovení výše úplaty pro banku, jakým způsobem tuto úplatu bude majitel běžného účtu hradit bance. Bylo možno i ujednat, že banka takovou úplatu nebude požadovat po majiteli běžného účtu. Ve Smlouvě o běžném účtu bylo rovněž možné odkázat

⁶⁰ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 68 – 70.

na ceník banky, který bankou požadovanou výši úplaty stanovil. Právě takový odkaz byl nejčastěji zvoleným způsobem, jakým byla výše úplaty banky stanovena, neboť systém poplatků banky pro vedení běžného účtu je velmi složitý a různorodé služby účtované bankou majiteli běžného účtu jsou rovněž složitě vypočítávány. Bance často takový sazebník přiznává právo poskytnout ze svých účtovaných úkonů slevu majiteli účtu či je dokonce neúčtovat vůbec. Banky si zpravidla ujednávaly ve Smlouvě o běžném účtu právo měnit svůj sazebník. Banky tímto mohly měnit výši úplaty za své zpoplatněné úkony a služby i za trvání Smlouvy o běžném účtu. Důvodem takového ujednání je odpadnutí administrativní zátěže, která by jinak měla formu sjednávání dodatků k předmětné Smlouvě o běžném účtu.⁶¹

2.1.2.6. Kontokorentní úvěr

Pokud u majitele účtu vznikla potřeba náhlých výdajů, na které na svém běžném účtu neměl dostatečný zůstatek peněžních prostředků, mohl využít ustanovení § 711 obchodního zákoníku.⁶² Takové ustanovení umožňovalo po dohodě s bankou poskytnout majiteli běžného účtu úvěr, který byl s předmětným běžným účtem spjat, tedy tzv. kontokorent či kontokorentní úvěr. Majitel běžného účtu tak mohl po dosažení nulového zůstatku peněžních prostředků na svém běžném účtu nadále čerpat peněžní prostředky, a to až do výše částky ujednané s bankou, kterou následně bance splácel. Banky často nad rámec uvedeného ustanovení umožňovaly i výběry v hotovosti. Kontokorentní úvěr mohl být ujednán ve Smlouvě o běžném účtu, ale mohl být i uzavřen jako samostatná dohoda o kontokorentním úvěru. V případě samostatné dohody došlo ke změně obsahu závazku dle ustanovení § 516 občanského zákoníku 1964. Subsidiárně byla aplikována na kontokorentní úvěr právní úprava smlouvy o úvěru, pokud práva a povinnosti stran týkající se kontokorentního úvěru nebyly ujednány ve Smlouvě o běžném účtu.⁶³

2.1.2.7. Zánik závazku ze smlouvy

Smlouva o běžném účtu mohla zaniknout, respektive závazky z ní vyplývající mohly zaniknout, výpovědí účastníků předmětné smlouvy, tedy výpovědí učiněnou majitelem běžného účtu či výpovědí učiněnou bankou. Ustanovení § 715 odst. 1 obchodního zákoníku opravňovalo

⁶¹ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 70.

⁶² Ustanovení § 711 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník stanovilo: „Smlouva o běžném účtu může stanovit, že banka provede do určité částky příkazy k platbám, i když k tomu není dostatek peněžních prostředků na účtu. Nejsou-li práva a povinnosti stran při poskytnutí těchto peněžních prostředků sjednány ve smlouvě o běžném účtu, řídí se úpravou smlouvy o úvěru (§ 497 a násl.).“

⁶³ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 71.

majitele účtu kdykoli písemně vypovědět Smlouvu o běžném účtu, a to i v situaci, kdy byla předmětná smlouva uzavřena na dobu určitou. Taková výpověď podle výše zmíněného ustanovení měla účinek dnem doručení, tedy Smlouva o běžném účtu zanikla dnem doručení výpovědi bance. Právní úpravu písemné výpovědi banky s výpovědní lhůtou bylo možno nalézt v ustanovení § 715 odst. 2 obchodního zákoníku, jež dovolovalo bance písemně vypovědět Smlouvu o běžném účtu kdykoli, avšak účinek takové výpovědi nastával ke konci kalendářního měsíce následujícího po měsíci, ve kterém byla předmětná výpověď doručena majiteli účtu. I banka mohla písemně vypovědět Smlouvu o běžném účtu s účinností dnem doručení majiteli účtu, ale to pouze v případě, že majitel účtu porušil podstatným způsobem povinnosti ze Smlouvy o běžném účtu, neboť toto stanovilo ustanovení § 715 odst. 3 obchodního zákoníku. Taková písemná výpověď učiněná bankou byla obligatorně zasílána majiteli účtu jako doporučená zásilka na adresu, kterou uvedl majitel účtu ve Smlouvě o běžném účtu. V případě, že tuto písemnou výpověď nebylo možno doručit, či jej dokonce adresát odmítl převzít, platila fikce doručení a účinky předmětné výpovědi nastaly dnem, ve kterém držitel poštovní licence vrátil výpověď zpět bance. Fikce doručení však nebyla platná, pokud banka tuto písemnou výpověď neodeslala na poslední známou adresu majitele účtu. Také banka mohla písemně vypovědět Smlouvu o běžném účtu, jež byla ujednána na dobu určitou, toto však muselo být ve smlouvě ujednáno.⁶⁴

Dle ustanovení § 715 odst. 4 obchodního zákoníku byla banka po zániku Smlouvy o běžném účtu povinna vypořádat závazky a pohledávky týkající se účtu a naproti tomu majitel účtu byl povinen vrátit bance platební karty a tiskopisy šeků.⁶⁵

⁶⁴ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 71 – 73.

⁶⁵ Tamtéž, s. 72.

3. Právní úprava účtu v občanském zákoníku

Právní úprava institutu účtu je v současnosti obsažena v občanském zákoníku, který nabyl účinnosti dnem 1. 1. 2014. Od tohoto dne uběhla již dlouhá doba z hlediska běžného lidského života, nicméně z pohledu práva a právní úpravy je tento rozsáhlý soukromoprávní kodex poměrně nový, a proto je třeba k němu přistupovat s patřičnou obezřetností. Rekodifikace soukromého práva v podobě občanského zákoníku zrušila dvě vedle sebe jdoucí právní úpravy závazků, kdy část úpravy byla obsažena v obchodním zákoníku a další část v občanském zákoníku 1964. Občanský zákoník již nadále nerozlišuje mezi právní úpravou smlouvy o běžném účtu a smlouvy o vkladovém účtu, jako tomu bylo za doby platnosti obchodního zákoníku. Tímto tedy došlo ke sjednocení právní úpravy týkající se problematiky účtu, kterou nalezneme v občanském zákoníku v části čtvrté (relativní majetková práva), hlavě II (závazky z právních jednání), dílu 11 (závazky ze smlouvy o účtu, jednorázovém vkladu, akreditivu a inkasu). Tento díl se dále rozděluje do čtyř oddílů. Oddíl 1 nese název Účet, oddíl 2 Jednorázový vklad, oddíl 3 Akreditiv a oddíl 4 Inkaso. Pro tuto práci je zcela zásadní oddíl 1, ostatní oddíly nebudou v této práci prodobeny právnímu rozboru.

Legální definice právního institutu účtu se bohužel v občanském zákoníku nenachází a nenajdeme ji ani v jiném zvláštním právním zákoně. Proto můžeme, jak uvádí Liška P., definovat účet jako: „...*způsob evidence pohledávky majitele účtu za tím, kdo vede účet, a způsob evidence dluhu toho, kdo vede účet, vůči majiteli účtu.*“⁶⁶

Pod výše uvedeným oddílem 1 nazvaném Účet, je však formulován závazkový poměr ze smlouvy o účtu, a to konkrétně v ustanovení § 2662 občanského zákoníku: „*Smlouvou o účtu se ten, kdo vede účet, zavazuje zřídit od určité doby v určité měně účet pro jeho majitele, umožnit vložení hotovosti na účet nebo výběr hotovosti z účtu nebo provádět převody peněžních prostředků z účtu či na účet.*“ Z citace ustanovení vyplývá, že účastníky tohoto závazkového poměru jsou na straně jedné ten, kdo vede účet (zpravidla banka), který se zavazuje zřídit účet pro majitele účtu a k dalším následným povinnostem. Na straně druhé pak majitel účtu, pro kterého se účet zřizuje, a který bude užívat účtu za určitým účelem. Majitel účtu zpravidla platí protistraně měsíční poplatek za tuto službu.

Obchodní zákoník rozlišoval mezi dvěma základními smlouvami o účtu, a to mezi smlouvou o běžném účtu a smlouvou o vkladovém účtu. Od tohoto rozlišování občanský zákoník však upouští, neboť jej považuje do značné míry za neopodstatněné a nepotřebné. Důvodová

⁶⁶ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 95.

zpráva k tomuto uvádí následující: „*Osnova opouští rozlišování smlouvy o běžném účtu a smlouvy o vkladovém účtu, neboť toto rozlišování ztratilo z velké části své původní opodstatnění. Velká část právní úpravy je již v současnosti oběma smluvním typům společná, takže smlouva o vkladovém účtu je fakticky pouze určitou modifikací smlouvy o běžném účtu. Nejsou vyloučeny ani smlouvy, které v sobě kombinují prvky obou smluvních typů. Stávající právní úprava smlouvy o vkladovém účtu nemá převážně ani dispozitivní povahu a pouze výslovně uvádí, které různé eventuality mohou strany ve smlouvě upravit, což je nadbytečné. Osnova proto upravuje jako obecný smluvní typ smlouvu o účtu, která bude po příslušných smluvních modifikacích využitelná jak pro stávající běžné, tak pro stávající vkladové účty.*“⁶⁷

Občanský zákoník nově rozeznává, zda je účet platebním účtem, jiným než platebním účtem, nebo zda se jedná o účet, k němuž byla vystavena výstavcem vkladní knížka. Platební účet je upraven v pododdílu 2 (platební účet), a to pouze v jediném ustanovení § 2669 obč. zák., ve kterém je odkázáno na úpravu v jiném zákoně, kterým je zákon o platebním styku. Úprava jiného než platebního účtu se nachází v pododdílu 3 (jiný než platební účet), konkrétně v ustanovení § 2670 a násl. obč. zák. Účet, k němuž byla vystavena výstavcem vkladní knížka, je upraven v pododdílu 4 (vkladní knížka), a to v ustanovení § 2676 a násl. obč. zák.

Nehledě na výše zmíněné rozdělení typů účtu na platební účet, jiný než platební účet nebo na účet, ke kterému výstavce vkladní knížku vystavuje, se na všechny typy účtu aplikuje pododdíl 1 občanského zákoníku, nazvaný Obecná ustanovení. Jak název napovídá, tento pododdíl obsahuje základní ustanovení, která se týkají práv a povinností vyplývajících ze smlouvy o účtu. Konkrétně jde o ustanovení § 2662 až 2668 obč. zák. Důvodová zpráva k těmto základním ustanovením v souvislosti se všemi typy účtu dodává následující: „...*mají za cíl zakotvit alespoň minimální právní úpravu použitelnou v případě, že určité otázky týkající se účtu nejsou řešeny zákonem o platebním styku, případně je aplikace zákona o platebním styku vzhledem k jeho působnosti vyloučena, a strany si neupravily tyto otázky ani smluvně.*“⁶⁸

3.1. Smlouva o účtu

Smlouva o účtu je v ustanovení § 2662 obč. zák. formulována jako smlouva s konsenzuálním charakterem, a proto k jejímu uzavření postačí shodné projevy vůle obou stran, které vedou k dohodě o podstatných náležitostech předmětné smlouvy. V tomto případě tedy není potřeba žádného reálného jednání, které by bylo nutné k uzavření této smlouvy, jako tomu bylo dříve například před platností současného občanského zákoníku, neboť k uzavření smlouvy

⁶⁷ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 952.

⁶⁸ Tamtéž, s. 953.

o vkladu bylo nutno složit vklad u peněžního ústavu a takový peněžní ústav jej musel přijmout, aby smlouva o vkladu byla řádně uzavřena. Tato reálná povaha smlouvy o vkladu vyplývala z ustanovení § 778 a násl. občanského zákoníku 1964.

3.1.1. Strany smlouvy o účtu

K tomu, aby bylo možné uzavřít smlouvu o účtu, je bezpochyby nutné dosáhnout dohody o podstatných náležitostech smlouvy mezi smluvními stranami. Z ustanovení § 2662 obč. zák. plyne, že ve smlouvě o účtu bude ten, kdo vede účet, na straně jedné a dále majitel účtu na straně druhé. V porovnání s předchozí právní regulací v obchodním zákoníku doznává právní úprava jisté změny, neboť v ustanovení § 708 odst. 1 obchodního zákoníku se ve smlouvě o běžném účtu zavazovala banka zřídit od určité doby v určité měně účet, nikoli ten, kdo vede. Občanský zákoník tedy od označení banka upouští a dostává se zde určitého většího prostoru stát se smluvní stranou této smlouvy. Úmysl současné regulace osvětluje důvodová zpráva takto: „...*postavení určité osoby jako smluvní strany by nemělo být závislé na její regulaci z hlediska veřejného práva, což je přístup obvyklý i u ostatních smluvních typů.*“⁶⁹ Dle Lišky P. z této explicitní právní úpravy lze dospět k závěru, že touto smluvní stranou se může stát kterákoli osoba fyzická či právnická.⁷⁰ Takto hovoří soukromoprávní úprava, nicméně onen veřejnoprávní aspekt tuto regulaci značně ovlivňuje, a to tím způsobem, že množinu subjektů, které se mohou ze smlouvy o účtu zavázat jako strana, která účet pro majitele vede a zavazuje se ho zřídit, značně zmenšuje. Zákon o bankách totiž stanovuje povinnost banky mít udělenou bankovní licenci a v případě spořitelních a úvěrních družstev je obligatorně stanoveno získat povolení působit jako družstevní záložna dle zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o spořitelních a úvěrních družstvech“). Ať již se jedná o bankovní licenci nebo o povolení působit jako družstevní záložna, obě tyto veřejnoprávní oprávnění uděluje výše zmíněným subjektům Česká národní banka na jejich žádost.

Ve své publikaci Liška P. uvádí, že pojmenování jedné smluví strany smlouvy o účtu jako „ten, kde vede účet“ je do značné míry v určitých případech dosti vágní a to právě v době, kdy jsou mezi stranami smlouvy upravovány povinnosti před uzavřením smlouvy o účtu a také po jejím zrušení.⁷¹

⁶⁹ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 953.

⁷⁰ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 95.

⁷¹ Tamtéž, s. 96.

3.1.1.1. Banka

Nejčastěji je tím, kdo vede účet, tedy stranou s podnikatelským záměrem, banka. V českém právním řádě existuje zákon o bankách, který problematiku bank upravuje v rámci veřejnoprávní úpravy. Bankami se dle ustanovení § 1 odst. 1 zákona o bankách rozumějí akciové společnosti se sídlem v České republice, které mají bankovní licenci k výkonu následujících činností:

- přijímají vkladů od veřejnosti, a
- poskytují úvěry.

Zásadní povinnost, kterou tento zákon stanovuje, je povinnost banky mít výše zmíněnou bankovní licenci, kterou uděluje budoucí bance na základě její žádosti Česká národní banka. Tato bankovní licence ji opravňuje mimo jiné k uzavírání smluv o účtu s majitelem účtu. Právní úpravu bankovní licence je možno nalézt v ustanovení § 4 a násl. zákona o bankách. K tomu, aby byla Českou národní bankou udělena budoucí bance (žádost o udělení bankovní licence předkládá nejčastěji akciová společnost již vzniklá, zakladatel nově vznikající společnosti dosud nezapsané v obchodním rejstříku či spořitelni nebo úvěrní družstvo)⁷² bankovní licence, je obligatorně stanoveno, aby budoucí banka složila na předem k tomu určený účet základní kapitál v minimální výši 500.000.000,- Kč, který rovněž v této výši musí být tvořen peněžitými vklady a pochopitelně musí být i v plné jeho výši splacen. Dále musí banka splnit veškeré podmínky uvedené v ustanovení § 4 odst. 5 zákona o bankách. Kromě výše zmíněných hlavních aktivit stanovených v ustanovení § 1 odst. 1 zákona o bankách, může banka také vyvíjet i další činnosti, jejichž taxativní výčet je zahrnut v ustanovení § 1 odst. 3 zákona o bankách. K výkonu takových činností je však banka oprávněna pouze v případě, že jí byly výslovně povoleny v bankovní licenci, která jí byla vydána.

Bankovní licence obsahuje povolenou činnost budoucí banky, případně definuje rozsah této činnosti, nicméně tímto vymezeným rozsahem nemůže být dotčen resp. nijak omezen počet jednotlivých obchodních případů. Dále mohou být v bankovní licenci zahrnuty určité podmínky, které musí být bankou splněny před započítáním povolené činnosti, popřípadě určité podmínky musí banka splňovat po celou dobu výkonu určité povolené činnosti. Bankovní licenci vydává Česká národní banka na dobu neurčitou a váže se pouze k osobě, které byla udělena, z čehož vyplývá, že není převoditelná.⁷³

Dle ustanovení § 1 odst. 6 písm. a) zákona o bankách mohou na území České republiky provozovat bankovní činnosti prostřednictvím poboček zahraniční banky, jejichž sídlo se nachází na území jakéhokoli členského státu Evropské unie či ve státě, který je smluvní stranou Dohody

⁷² LIŠKA, P., ELEK, Š., MAREK, K., *Bankovní obchody*. Praha: Wolters Kluwert, a.s., 2014, s. 17 – 18.

⁷³ Tamtéž, s. 19.

o Evropském hospodářském prostoru, a to na základě principu tzv. jednotné licence dle práva Evropské unie. Podstatou principu tzv. jednotné licence je dle ustanovení § 5a zákona o bankách skutečnost, že k tomu, aby zahraniční banka mohla vykonávat bankovní činnosti v jiném členském státě, než ve kterém má své sídlo, postačí zahraniční bance bankovní licence opravňující ji vykonávat bankovní činnosti v členském státě svého sídla. Zmiňované ustanovení také umožňuje zahraniční bance vykonávat bankovní činnosti na území České republiky, aniž by bylo nutné zakládat pobočku v tomto státě, což je základní podmínkou pro provozování bankovní činnosti zahraniční bankou na území České republiky. To lze však pouze v případě, že provozování takové bankovní činnosti nebude mít charakter trvalé hospodářské činnosti. Dle ustanovení § 1 odst. 6 písm. b) zákona o bankách mohou i zahraniční banky sídlící v jiném než členském státě Evropské unie na území České republiky provozovat bankovní činnosti, pouze však pod podmínkou, jako tomu je u bank se sídlem na území České republiky, že získají bankovní licence od České národní banky. Bankovní činnost mohou tyto zahraniční banky vykonávat pouze v takové rozsahu, který je uveden v udělené licenci.

3.1.1.2. Spořitelní a úvěrní družstva

Pokud tím, kdo vede účet pro jeho majitele, bude spořitelní či úvěrní družstvo (dále jen „družstevní záložna“), stanoví zákon o spořitelních a úvěrních družstvech povinnost být držitelem povolení působit jako družstevní záložna, které rovněž vydává na písemnou žádost družstevní záložně Česká národní banka, což vyplývá z ustanovení § 2a zákona o spořitelních a úvěrních družstev. Takové povolení uděluje Česká národní banka na dobu neurčitou. Dle ustanovení § 1 odst. 2 zákona o spořitelních a úvěrních družstev družstvu vydává Česká národní banka povolení působit jako družstevní záložna k výkonu následujících činností:

- přijímání vkladů od svých členů a
- poskytování úvěrů svým členům.

Pro vznik družstevní záložny je dle ustanovení § 2 zákona o spořitelních a úvěrních družstev nutné, aby počet členů byl roven nejméně třiceti a rovněž aby v okamžiku podání žádosti o udělení povolení byla splacena částka ve výši alespoň 35.000.000,- Kč. Tato částka tvoří základní kapitál a případně také rizikový fond a rezervní fond, pokud takové fondy jsou vytvořeny v okamžiku založení družstevní záložny.

Dále toto ustanovení hovoří o minimální výši základního kapitálu, která je rovna 500.000,- Kč. Vystává zde otázka, proč je základní kapitál upraven ve dvou odlišných částkách, neboť minimální výše základního kapitálu je stanovena na 500.000,- Kč (§ 2 odst. 2 zákona o spořitelních a úvěrních družstev) a v následujícím odstavci téhož paragrafu

je uvedena částka 35.000.000,- Kč, která představuje základní kapitál, popřípadě rizikový a rezervní fond, byly-li vytvořeny při založení družstevní záložny, kdy tato částka musí být splacena před podáním žádosti o povolení působit jako družstevní záložna (§ 2 odst. 3 zákona o spořitelních a úvěrních družstev). Je tomu tak z toho důvodu, že dříve byla právní úprava družstevních záložen poněkud benevolentnější, minimální výše základního kapitálu činila skutečně 500.000,- Kč a pro vznik družstevní záložny nebylo nutné získat povolení od České národní banky. V roce 2005 byl novelizací zákona o spořitelních a úvěrních družstev navýšen základní kapitál z původních 500.000,- Kč na 35.000.000,- Kč a dále od roku 2006 bylo obligatorně stanoveno získat výše zmiňované povolení působit jako družstevní záložna od České národní banky. Do té doby vykonával dohled nad družstevními záložnami dnes již zaniklý Úřad pro dohled nad družstevními záložnami. Zákonodárce dvojí úpravu minimální výše základního kapitálu patrně ponechal z důvodu, aby družstevní záložny vzniklé před nabytím účinnosti novely zákona o spořitelních a úvěrních družstev mohly v době určené v přechodných ustanoveních (do 6 měsíců od nabytí účinnosti novely) navýšit svůj minimální základní kapitál.

Pohledávky z vkladů členů jsou obligatorně pojištěny dle ustanovení § 14 zákona o spořitelních a úvěrních družstev. Toto ustanovení odkazuje na právní úpravu pojištění vkladů nacházející se v zákoně o bankách. Družstevní záložny se obligatorně účastní dle zákona o bankách systému pojištění pohledávek z vkladů.⁷⁴

⁷⁴ PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Obchodní právo*. 1. díl, 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, str. 394.

3.1.1.3. Ostatní subjekty jako strana, která vede účet pro jeho majitele

Ve smlouvě o účtu se smluvní stranou, která vede účet pro majitele účtu, mohou stát také další subjekty, a to z toho důvodu, že taková smluvní strana bude jistě pro majitele účtu poskytovat platební služby tak, jak jsou definovány v ustanovení § 3 odst. 1 zákona o platebním styku (například vložení hotovosti na platební účet vedený poskytovatelem, výběr hotovosti z platebního účtu vedeného poskytovatelem, provedení převodu peněžních prostředků z platebního účtu vedeného poskytovatelem, ať již k němu dává platební příkaz plátce, příjemce či plátce prostřednictvím příjemce apod). Proto smluvní stranou, která vede účet pro jeho majitele, se mohou stát kromě banky a družstevní záložny také subjekty, které pro majitele účtu poskytují platební služby jako podnikání. Těmito subjekty mohou být např. instituce elektronických peněz, vydavatelé elektronický peněz malého rozsahu, platební instituce či dokonce Česká národní banka. Taxativní výčet těchto subjektů je možno nalézt v ustanovení § 5 zákona o platebním styku.

3.1.1.4. Majitel účtu

Druhou smluvní stranu, která se zavazuje ze smlouvy o účtu, označuje občanský zákoník v ustanovení § 2662 jako majitele účtu. Majitel účtu je osoba fyzická či právnická, pro něhož je účet zřizován v určité měně, od určité doby a následně je veden subjekty výše uvedenými. Majitel účtu může být podnikatelem dle ustanovení § 420 obč. zák.⁷⁵, ale i osobou, která nevyvíjí takovou činnost, a je proto považována za osobu nepodnikající.

Pokud majitel účtu není podnikatelem, uzavírá v tomto případě smlouvu o účtu, která má charakter spotřebitelské smlouvy a požívá právní ochrany slabší strany jako spotřebitel dle ustanovení § 1810 a násl. obč. zák. Toto se na první pohled může zdát jako přínosné, ale dle mého názoru může právě taková úprava vyústit v negativum v podobě obcházení zákona. Představme si situaci, kdy si malý podnikatel nechá smlouvou o účtu zřídit účet pro své vlastní osobní účely. Přesto však může majitel účtu do určité míry skrze takový účet provádět takové platební transakce, které mohou souviset s jeho podnikatelskou činností a současně bude neoprávněně požívat právní ochrany slabší strany jako spotřebitel.

Předchozí právní úprava této smluvní strany smlouvy o účtu, která se nacházela v obchodním zákoníku, se nijak nezměnila a občanský zákoník v označení této smluvní strany pokračuje nadále. Jak již bylo výše uvedeno, dle Lišky P. chápeme účet jako: „*Způsob evidence*

⁷⁵ Ustanovení § 420 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník stanoví: „(1) Kdo samostatně vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku, je považován se zřetelem k této činnosti za podnikatele. (2) Pro účely ochrany spotřebitele a pro účely § 1963 se za podnikatele považuje také každá osoba, která uzavírá smlouvy související s vlastní obchodní, výrobní nebo obdobnou činností či při samostatném výkonu svého povolání, popřípadě osoba, která jedná jménem nebo na účet podnikatele.“

*pohledávky majitele účtu za tím, kdo vede účet.*⁷⁶ Z takového pojetí vyplývá, že majitel účtu je vlastníkem pouze pohledávky v souvislosti s jeho účtem, nikoli však vlastníkem takové evidence. Dále také můžeme vyvodit, neboť právní úprava nám takový výklad umožňuje, že majitel účtu je vlastníkem účtu jako věci v právním smyslu, což dřívější právní úprava věci v právním slova smyslu neumožňovala.⁷⁷ Dle ustanovení § 489 obč. zák. je věcí v právním smyslu vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí. Z tohoto můžeme vyvodit, že účet jako takový není osobou fyzickou ani právnickou, slouží potřebě lidí, a proto jej za věc v právním smyslu považujeme. Rovněž je účet dle občanského zákoníku věcí nehmotnou, movitou. Důvodová zpráva ke koncepci pojetí věci v právním smyslu uvádí následující: „*Je třeba vzít v úvahu, že různé speciální zákony prolomily zdejší civilistické dogma, podle něhož mohou být ve vlastnictví jen věci hmotné.*“⁷⁸

Účet může na základě smlouvy o účtu být dle ustanovení § 2663 obč. zák. zřízený pro více osob. Postavení smluvní strany majitele účtu bude tedy náležet více osobám, každé z nich. Takové osoby nakládají s účtem společně, a je proto potřeba k jakémukoli právnímu jednání, které souvisí s účtem zřízeným pro více osob, jejich společná vůle, která se považuje jako vůle jediné osoby. Každá z těchto osob má právo k celé věci, avšak omezené totožným právem každé další osoby, pro kterou byl účet zřízen. Můžeme zde také pozorovat vyvratitelnou domněnku, že k peněžním prostředkům na účtu zřízeném pro více osob má každá z těchto osob stejný podíl. Podrobněji k problematice účtu zřízeného pro více osob viz níže bod 3.1.4. Nakládání s účtem.

3.1.2. Závazek ze smlouvy o účtu

Strany smlouvy o účtu se při uzavírání této smlouvy zavazují k určitým plněním. Tato plnění můžeme označit jako závazky ze smlouvy o účtu. K tomu, aby bylo možné aplikovat na smlouvu právní úpravu smlouvy o účtu, která se nachází v občanském zákoníku, je třeba, aby strany smlouvy uzavřely takovou smlouvu, která bude zahrnovat všechny podstatné náležitosti smlouvy o účtu, které jsou obsaženy v ustanovení § 2662 obč. zák. Podstatné náležitosti smlouvy o účtu jsou následující závazky toho, kdo účet vede:

- zřídit od určité doby
- v určité měně účet pro jeho majitele,
- umožnit vložení hotovosti na účet nebo výběr hotovosti z účtu nebo
- provádět převody peněžních prostředků z účtu či na účet.

⁷⁶ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 95.

⁷⁷ Tamtéž, s. 96.

⁷⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník k § 489. Dostupné z: ASPI.

Z výše uvedeného vyplývá, že zákonem stanovené podstatné náležitosti smlouvy o účtu, které musí být obligatorně obsaženy ve smlouvě k tomu, aby bylo možné na ni aplikovat ustanovení § 2662 a násl. obč. zák., se váží toliko ke straně smlouvy o účtu, která účet pro jeho majitele vede. Proto majiteli účtu ze základního ustanovení, které upravuje smlouvu o účtu v občanském zákoníku, nevyplývají žádné povinnosti.

Ve smlouvě o účtu zpravidla bude závazek toho, kdo vede účet, zřídit účet explicitně vyjádřen. Pokud tomu tak nebude, je nutné, aby ve smlouvě o účtu bylo zahrnuto takové právní jednání toho, kdo vede účet, ze kterého bude závazek zřídit účet implicitně vyplývat. V jiných případech bude sice smlouva uzavřená stranami platná, ale aplikace ustanovení občanského zákoníku, která upravují smlouvu o účtu, bude vyloučena. Dalším závazkem toho, kdo vede účet, je povinnost zřídit účet od určité doby. Účet se nejčastěji zřizuje ode dne, ve kterém dochází k uzavření smlouvy o účtu mezi stranami. Je však možné si ve smlouvě o účtu ujednat i jinou dobu zřízení účtu, avšak pokud takové možnosti strany smlouvy o účtu využijí, nesmí tato doba předcházet okamžiku uzavření smlouvy o účtu. Není tedy možné zřídit účet před uzavřením smlouvy o účtu, ale je naopak možné oddálit zřízení účtu a určit den zřízení účtu na jakýkoli den následující po dni uzavření smlouvy o účtu. Obligatorně musí být ve smlouvě o účtu také ujednána měna, ve které bude účet veden. Dikce výše uvedeného základního ustanovení smlouvy o účtu nám umožňuje dobrat se závěru, že účet může být zřízen a následně veden v jakékoli měně, dohodnou-li se na tom strany, tedy jak v měně české, tak i zahraniční.⁷⁹

3.1.3. Forma smlouvy o účtu

Jak již bylo uvedeno, smlouva o účtu je povahy konsenzuální. K jejímu platnému uzavření postačí projevy vůle stran smlouvy a také, aby tato smlouva obsahovala výše zmíněné podstatné náležitosti smlouvy o účtu. Občanský zákoník 1964 obsahoval ustanovení, které stanovilo zákonnou povinnost uzavírat smlouvu o běžném účtu v písemné formě. To však pouze za podmínky, že smlouva o běžném účtu nebyla zároveň smlouvou o platebních službách podle dřívějšího zákona o platebním styku. Občanský zákoník takové ustanovení nemá, proto již neexistuje zákonem stanovená povinnost, dle které by smluvní strany byly nuceny uzavřít smlouvu o účtu v písemné formě. V praxi si však těžko dokážeme představit situaci, kdy by banka (ten, kdo vede účet pro jeho majitele) uzavírala se svým klientem (majitelem účtu) smlouvu o účtu v jiné než písemné formě.

⁷⁹ LIŠKA, P., ELEK, Š., MAREK, K., *Bankovní obchody*. Praha: Wolters Kluwert, a.s., 2014, s. 79.

Přesto můžeme najít situaci, kdy povinnost uzavřít smlouvu o účtu v písemné formě vznikne. K tomuto dochází, pokud se smluvní strany na písemné formě dohodnou nebo učiní-li jedna ze stran písemnou nabídku k uzavření smlouvy straně druhé, neboť tyto dvě situace můžeme podřadit pod ustanovení § 1758 obč. zák.⁸⁰ Pro smlouvy o účtu, které budou uzavřeny v jiné než písemné formě, platí především ustanovení § 1756 a 1757 obč. zák. Pokud strany smlouvy o účtu uzavřou tuto smlouvu jinak než v písemné formě, můžeme očekávat, že ten, kdo vede účet pro jeho majitele, její obsah ve smyslu ustanovení § 1757 odst. 1 obč. zák. v písemné formě následně potvrdí. V případě, že strany smlouvy o účtu se dohodnou změnit obsah této smlouvy, lze postupovat v takovém případě dle ustanovení § 564 obč. zák., které umožňuje stranám právního jednání měnit jeho obsah i v jiné formě, než ve které bylo původní právní jednání učiněno, ale pouze v případě, že to ujednání stran nevylučuje.⁸¹

3.1.4. Nakládání s účtem

Současná právní úprava, která je obsažena v občanském zákoníku, odlišuje nakládání s účtem od nakládání s peněžními prostředky na účtu. Přestože tyto dvě oprávnění plynou ze smlouvy o účtu, občanský zákoník je nedefinuje dostatečně určitým způsobem.

V obchodním zákoníku byl pojem nakládání s účtem vymezen dostatečně, a to způsobem, který nevyvolával žádné pochybnosti při jeho výkladu. Nakládáním s účtem se dle ustanovení § 709 odst. 3 obchodního zákoníku rozumělo uzavření smlouvy o běžném účtu, změna smlouvy o běžném účtu anebo ukončení vztahu založeného smlouvou o běžném účtu. Dikce tohoto ustanovení nebyla nikterak přenesena do občanského zákoníku. K nalezení je v občanském zákoníku toliko ustanovení § 2663, které upravuje zřízení účtu pro více osob a v souvislosti s ním je zde uveden i pojem nakládání s účtem (osoby nakládají s účtem společně). Taková právní úprava je dle mého názoru poněkud nedostatečná, neboť by bylo vhodné a žádoucí, aby nakládání s účtem bylo upraveno v případě zřízení účtu pro jednu osobu, která má účet ve svém vlastnictví. Tím spíše by se taková úprava aplikovala na účet zřízený pro více osob, které s účtem nakládají shodnými projevy vůle jako jedna osoba, neboť je účet v jejich spoluvlastnictví.

Z ustanovení § 2663 obč. zák. mimo jiné vyplývá, že je-li zřízen účet pro více osob, má každá z nich postavení majitele účtu a takové osoby nakládají s účtem společně. Vystává zde otázka, z jakého důvodu došlo k vytvoření takové právní úpravy, ve které dochází k nedostatečnému vymezení zásadního pojmu. Dle Lišky P. je tato právní úprava jedním z těchto

⁸⁰ HORÁČEK, T. in: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 237.

⁸¹ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 97.

důsledků: „...*důsledek legislativní nepřesnosti při recipování předchozího textu zákona nebo důsledek skutečnosti, že zákonodárce považuje účet za věc v právním smyslu.*“⁸²

Z výše uvedeného ustanovení § 709 odst. 3. obchodního zákoníku byl jasně patrný záměr zákonodárcův, a to takový, aby zabránil možnosti jakéhokoli ze spolumajitelů účtu změnit obsah smlouvy o účtu, nebo dokonce smlouvu o účtu zrušit samostatným svévolným jednáním bez možnosti ostatních spolumajitelů takovému jednání zamezit. Z tohoto ustanovení tak plynulo, že nakládáním s účtem se rozumí právní jednání související se smlouvou o účtu, a to konkrétně uzavření smlouvy o účtu, její změna nebo zrušení smlouvy o účtu. Dle občanského zákoníku oprávnění nakládat s účtem plynoucí ze smlouvy o účtu přísluší majiteli účtu. Jestliže majitelem účtu je fyzická osoba, jedná v rámci svého práva nakládat s účtem osobně, případně zákonný zástupce jedná za ni. Pokud však majitelem účtu bude právnická osoba, bude rovněž právo nakládat s účtem náležet právnické osobě, ale jednat za ni v rámci tohoto práva bude její statutární orgán, který ji zastupuje.⁸³

Při nakládání s účtem v souvislosti s vlastnickým právem dochází k regulaci jedné složky obsahu vlastnického práva k věci v právním smyslu, pokud ustanovení § 2663 obč. zák. přikazuje spolumajitelům účtu nakládat s věcí společně.⁸⁴ V občanském zákoníku vlastnictví zahrnuje *ius possidendi* (právo držet), *ius utendi* (právo užívat), *ius disponendi* (právo disponovat), *ius fruendi* (právo brát užitky a plody).⁸⁵ Osoba, která má věc ve svém vlastnictví, tedy vlastník, může s věcí v mezích právního řádu libovolně nakládat. Náleží mu tedy především právo věc zcizit, zničit, neužívat a opustit.⁸⁶

Spoluvlastníkům náleží stejná práva k věci, která by náležela jedné osobě. Spoluvlastnictví je v občanském zákoníku upraveno v ustanoveních § 1115 až 1239. Dle ustanovení § 1116 obč. zák. se, vzhledem k věci jako celku, spoluvlastníci považují za jedinou osobu a nakládají s věcí jako jediná osoba. Dále dle ustanovení § 1117 obč. zák. má každý spoluvlastník právo k celé věci. Toto právo je omezeno stejným právem každého dalšího spoluvlastníka.

Spoluvlastnický podíl upravují ustanovení § 1121 až 1125 obč. zák. Ustanovení § 1121 obč. zák. určuje, že každý ze spoluvlastníků je úplným vlastníkem svého podílu. Podíl dle ustanovení § 1122 odst. 1 obč. zák. vyjadřuje míru účasti každého spoluvlastníka na vytváření

⁸² LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 97.

⁸³ Tamtéž, s. 98.

⁸⁴ Tamtéž.

⁸⁵ Bělohávek, A. J. in Hurdík, J. a kol. *Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. s. 202 a násl.

⁸⁶ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 98.

společné vůle a na právech a povinnostech vyplývajících ze spoluvlastnictví věci. Rovněž dle ustanovení § 1122 odst. 2 obč. zák. vyplývá velikost podílu z právní skutečnosti, na níž se zakládá spoluvlastnictví nebo účast spoluvlastníka ve spoluvlastnictví. To spoluvlastníkům nebrání, aby si velikost podílů ujednali jinak; takové ujednání musí splňovat náležitosti stanovené pro převod podílu. A konečně dle ustanovení § 1122 odst. 3 obč. zák. se má za to, že podíly jsou stejné.

Takovou úpravu je dle Lišky P. možno v zásadě aplikovat na pohledávku náležející k účtu. Právo věc zcizit či neužívat si v souvislosti s účtem lze představit. Zničit účet bychom mohli považovat za zrušení závazku ze smlouvy o účtu, pokud bychom k takovému právu přistupovali poněkud extenzivněji. Právo opustit účet jako věc v právním smyslu, je však obtížně myslitelné.⁸⁷

Správu společné věci ve spoluvlastnictví lze zahrnout do *ius disponendi*, tedy právo disponovat s věcí v právním smyslu. Právní úpravu nalezneme v ustanoveních § 1126 až 1138 obč. zák. Je možno ji rozdělit do třech způsobů rozhodování o správě společné věci, které se od sebe odlišují počtem hlasů potřebných k disponování s věcí určitým způsobem. V občanském zákoníku můžeme nalézt následující způsoby rozhodování o správě společné věci:

- běžnou správu společné věci rozhodují spoluvlastníci prostou většinou hlasů dle ustanovení § 1128 obč. zák.,
- významnou záležitost týkající se společné věci, zejména její podstatné zlepšení nebo zhoršení, změna jejího účelu nebo její zpracování dle ustanovení § 1129 obč. zák. a dále také zřízení zástavního práva nebo jiné obdobné jistoty sloužící k zajištění peněžitě pohledávky vzniklé při zlepšení společné věci nebo při její obnově dle ustanovení § 1133 obč. zák. rozhodují spoluvlastníci alespoň dvoutřetinovou většinou hlasů dle ustanovení,
- zatížení věci nebo zrušení jejího zatížení či k rozhodnutí, na jehož základě mají být práva spoluvlastníků omezena na dobu delší než deset let, je třeba souhlasu všech spoluvlastníků dle ustanovení § 1132 obč. zák.⁸⁸

Tuto právní úpravu správy společné věci, která je obsažena v občanském zákoníku, si lze jen s těží představit při aplikaci na pohledávku náležející účtu pojatou jako věc v právním smyslu v rámci správy účtu. Aplikace této úpravy by mohla znamenat pro spoluvlastníky určitá rizika, zvláště pokud bychom brali v úvahu aplikaci běžné správy účtu jako věci v právním smyslu, kdy k rozhodnutí o správě společné věci postačí prostá většina hlasů. Z uvedeného vyplývá, že správa

⁸⁷ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 99.

⁸⁸ Tamtéž.

společného účtu jako věci v právní smyslu bude ujednána ve smlouvě o účtu, v jejímž obsahu budou jednotlivá oprávnění spolumajitelů účtu ujednána tak, aby se předešlo případným komplikacím, ke kterým by při správě účtu docházelo, pokud by na takovou správu účtu byla aplikována úprava obsažená v občanském zákoníku. Smlouva o účtu však zvláště upravuje podmínky nakládání s peněžními prostředky na účtu. V případě spolumajitelů jde zejména o to, zda jsou spolumajitelé oprávněni nakládat s účtem každý samostatně, jen někteří z nich anebo nakládají s účtem společně.⁸⁹

Lze tedy dospět k závěru, že nakládání s účte v případě spolumajitelů může přinášet jistá nebezpečí.⁹⁰

Spolumajitelé si mohou zvolit pro nakládání s účtem svého zmocněnce, který je bude v právních jednáních zastupovat na základě plné moci. Občanský zákoník blíže neuvádí specifika pro zmocnění k nakládání s účtem. Při takovém nakládání bude docházet nikoli ke stejným právním jednáním, ale k odlišným právním jednáním, a proto bude taková plná moc vyžadovat pro svou platnost písemnou formu dle ustanovení § 441 odst. 2 obč. zák.⁹¹

3.1.5. Nakládání s peněžními prostředky na účtu

Na rozdíl od pojmu nakládání s účtem, který v minulosti za platnosti obchodního zákoníku byl jasně vymezen, pojem nakládání s peněžními prostředky v předchozích právních předpisech legislativně definován nebyl a v současných právních předpise je tomu taktéž. Právní úprava je pojata v občanském zákoníku jako právo nakládat s peněžními prostředky na účtu, které je vyjádřeno v ustanovení § 2664 obč. zák.

Dle výše zmíněného ustanovení může s peněžními prostředky na účtu nakládat majitel účtu. Nakládání s peněžními prostředky na účtu se považuje zpravidla za provedení platební transakce. Ve skutečnosti tedy dochází ke změně výše pohledávky majitele účtu náležící k účtu za tím, kdo pro něj vede účet, či z druhého pohledu ke změně výše dluhu toho, kdo vede účet, vůči jeho majiteli. Platební transakce se uskutečňuje především na příkaz udělený majitelem účtu tomu, kdo pro něj vede účet. Po obdržení příkazu je ten, kdo vede účet, povinen k jeho provedení a dochází tak ke změně výše pohledávky majitele účtu za tím, kdo pro něj vede účet, či z pohledu druhého ke změně výše dluhu toho, kdo vede účet, vůči majiteli účtu.⁹²

⁸⁹ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 99.

⁹⁰ Tamtéž.

⁹¹ Tamtéž.

⁹² Tamtéž, s. 100.

Pokud je to ve smlouvě o účtu ujednáno, lze právo nakládat s peněžními prostředky na účtu udělit zmocněnci, který toto právo vykonává způsobem ujednaným ve smlouvě o účtu. Občanský zákoník tímto zabraňuje možnosti majitele účtu udělovat zmocnění k nakládání s peněžními prostředky na účtu třetím osobám svévolně, aniž by takové oprávnění zvolit si svého zmocněnce bylo ujednáno ve smlouvě. Ve smlouvě o účtu se zmocněnci uděluje oprávnění k nakládání s peněžními prostředky, které činí zvláště prostřednictvím platební karty či příkazy, které mohou být dodány tomu, kdo vede účet, v listinné podobě nebo v dnešní technologické době především prostřednictvím prostředků přístupu k účtu na dálku. Nejčastěji je takovým prostředkem internetbanking či telebanking, který využívá k přístupu k informacím o účtu telefonu. Pokud není ujednáno ve smlouvě o účtu něco jiného, smrtí zmocnitele (majitele účtu) zmocnění nezaniká. V případě že zmocnitel, tedy majitel účtu zemře, zmocněnec dále vykonává své právo nakládat s peněžními prostředky na účtu za podmínek stanovených smlouvou o účtu a způsobem ujednaným v této smlouvě. Pokud však dojde ke škodné události, je zmocněnec povinen škodu nahradit dědici majitele účtu. V případě naplnění zákonem stanovených podmínek může dojít i k situaci, kdy vznikne tomu, kdo vede účet pro jeho majitele, povinnost umožnit nakládání s peněžními prostředky na účtu i osobám odlišným od majitele účtu. Těmito osobami mohou být např. insolvenční správce, likvidátor nebo soud.⁹³

Pokud je zřízen účet pro více osob, vyvstává zde otázka, zda je v takovém případě k udělení oprávnění k nakládání s peněžními prostředky na účtu zmocněnci nutné, aby předmětné zmocnění udělili spolumajitelé společně či nikoli. V případě, že bude smlouva o účtu obsahovat ujednání, ze kterého plyne oprávnění k nakládání s peněžními prostředky na účtu kteréhokoli spolumajitele samostatně, je možno dovozovat, že rovněž kterýkoli ze spolumajitelů bude moci udělovat zmocnění k nakládání s peněžními prostředky na účtu samostatně. Naopak bude-li ujednání ve smlouvě o účtu stanovovat, aby k nakládání s peněžními prostředky na účtu bylo zapotřebí shodných projevů vůle všech spolumajitelů, bude také v případě udělení zmocnění k nakládání s peněžními prostředky na účtu nutné, aby jej udělili spolumajiteli společně.⁹⁴

3.1.6. Vedení účtu

K tomu, aby bylo umožněno stranám smlouvy o účtu vykonávat svá práva a plnit své povinnosti ze smlouvy, je nutné, aby bylo primárním jednáním toho, kdo vede účet, zřídit účet pro

⁹³ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 100.

⁹⁴ HORÁČEK, T. in: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI. 1.* vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 243.

jeho majitele. Teprve poté může docházet k plnění povinnosti vést účet vzniklé ze smlouvy vůči majiteli účtu jeho protistranou, tedy tím, kdo vede účet.

Ustanovení § 2662 obč. zák.⁹⁵ určuje základní povinnosti, ke kterým se zavazuje ze smlouvy o účtu ten, který vede účet. Tyto povinnosti musí ten, kdo vede účet, bezvýhradně plnit, a to zejména pro zajištění základních funkcí účtu. Ten, kdo vede účet, je povinen umožnit majiteli účtu, nebo osobám odlišným od majitele účtu, které jsou k tomu oprávněny, vložení hotovosti na účet či provádět převod peněžních prostředků na účet. Dále je povinen ten, kdo vede účet, výše zmíněným osobám umožnit také výběr hotovosti z účtu nebo provést převod peněžních prostředků z předmětného účtu. Splnit však tyto dvě povinnosti má ten, kdo vede účet, pouze v případě, že na účtu majitele je dostatečný zůstatek peněžních prostředků, které jsou zapotřebí pro výběr hotovosti z účtu či k uskutečnění převodu peněžních prostředků z účtu majitele. V případě, že požadovaná výše peněžních prostředků není na účtu k dispozici, je možné, pokud si to strany ujednají ve smlouvě o účtu, požadovanou operaci provést a v takovém případě se bude jednat o kontokorentní úvěr (viz následující bod).⁹⁶

Výše zmíněné povinnosti, které jsou stanoveny občanským zákoníkem v ustanovení o účtu, jsou pro fungování účtu jako takového zásadní a bez nich si lze chod účtu jen těžko představit. Ostatní povinnosti toho, kdo vede účet, v rámci vedení účtu, které se váží k jednotlivým účtům, jsou dány ujednáním v té které smlouvě o účtu s přihlédnutím k tomu, zda se jedná o účet platební, jiný než platební nebo vkladní knížku.

3.1.7. Kontokorentní úvěr

Povinnost, kterou můžeme popsat jako umožnění majiteli účtu nebo osobě, která je k tomu oprávněna, výběru hotovosti z účtu nebo provedení převodu peněžních prostředků z účtu majitele, není povinen ten, kdo vede účet, plnit bezpodmínečně. K tomu, aby tyto zmíněné povinnosti, které jsou stanoveny občanským zákoníkem, byl povinen ten, kdo vede účet, splnit vůči majiteli účtu nebo osobě k tomu oprávněné, musí být na účtu majitele dostatečný zůstatek peněžních prostředků alespoň ve výši, která se rovná výši požadovaného výběru hotovosti z účtu či výši částky peněžních prostředků, které mají být převedeny z účtu plátce na účet příjemce.

Přesto lze však ve smlouvě o účtu ujednat, že ten, kdo vede účet, umožní majiteli účtu nebo osobě k tomu oprávněné výběr hotovosti nebo provedení převodu peněžních prostředků z účtu,

⁹⁵ Ustanovení § 2662 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník stanoví: „Smlouvou o účtu se ten, kdo vede účet, zavazuje zřídit od určité doby v určité měně účet pro jeho majitele, umožnit vložení hotovosti na účet nebo výběr hotovosti z účtu nebo provádět převody peněžních prostředků z účtu či na účet.“

⁹⁶ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 101.

ač pro to není dostatek peněžních prostředků na účtu. Takové ujednání umožňuje ustanovení § 2665 obč. zák. Pokud si takovou možnost strany ve smlouvě o účtu ujednají a následně dojde k uskutečnění této platební transakce, použijí se v takové situaci přiměřeně ustanovení o úvěru.

Přiměřeným způsobem bude aplikováno především ustanovení § 2399 obč. zák., které upravuje dobu, ve které je úvěrovaný, tedy majitel účtu, povinen vrátit poskytnuté peněžní prostředky úvěrujícímu, tedy tomu, kdo účet vede, v takové výši, která přesáhla disponibilní zůstatek na účtu. Zpravidla si dobu, ve které je majitel účtu povinen vrátit poskytnuté peněžní prostředky tomu, kdo účet vede, ujednají strany ve smlouvě o účtu, avšak pokud tomu tak nebude, je majitel účtu povinen vrátit poskytnuté peněžních prostředky tomu, kdo účet vede, do jednoho měsíce ode dne, kdy o vrácení byl požádán. Ustanovení § 2665 obč. zák. nikterak neupravuje limit, do kterého je možné poskytnuté peněžní prostředky čerpat, jako tomu bylo dříve za platnosti obchodního zákoníku. Dle ustanovení § 711 obchodního zákoníku, pokud tak bylo ujednáno ve smlouvě o běžném účtu, byla banka povinna provést příkazy k platbám do určité částky, i když k tomu nebyl dostatek peněžních prostředků na účtu. Horáček T. je však toho názoru, že pokud se na takové poskytnutí peněžních prostředků má přiměřeně aplikovat ustanovení o úvěru, pak je již ze základního ustanovení o úvěru § 2395 obč. zák. zcela zřejmé, že takový limit existovat musí, neboť dle zmíněného ustanovení se úvěrující, tedy ten kdo vede účet, smlouvou o úvěru zavazuje mimo jiné k tomu, že úvěrovanému, tedy majiteli účtu, poskytne na jeho požádání peněžní prostředky do určité částky.⁹⁷

Výše zmíněné poskytování peněžních prostředků nad stávající zůstatek na účtu majitele nazýváme kontokorentním úvěrem. Kontokorentní úvěr je specifický tím, že je bezúčelový, úrokové sazby vztahující se na peněžní prostředky, které jsou čerpány v rámci kontokorentního úvěru, bývají několikanásobně vyšší než úrokové sazby vztahující se na jiné druhy úvěrů a v neposlední řadě jej také doprovází spousta poplatků, které je povinen majitel účtu při využívání kontokorentního úvěru platit. Zmíněná negativa však vyrovnává skutečnost, že majitel účtu může při nepředvídatelných nákladech kontokorentní úvěr okamžitě využít k jejich splacení a zamezit tím například vzniku úroků z prodlení nebo povinnosti zaplatit smluvní pokutu. Dalším pozitivem je skutečnost, že pokud jsou poskytnuté peněžní prostředky spláceny postupně a pravidelně připsováním určitých částek na účet majitele, poté ten, kdo vede účet, poskytuje majiteli účtu peněžní prostředky opakovaně, tedy umožňuje čerpání kontokorentního úvěru opakovaně.

⁹⁷ HORÁČEK, T. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 245.

3.1.8. Úročení peněžních prostředků na účtu

V současné době občanský zákoník upravuje obecně úroky v ustanoveních § 1802 až 1806, nicméně pro tuto práci je zásadní ustanovení § 2667 občanského zákoníku, které obsahuje právní úpravu úročení peněžních prostředků na účtu. Dle tohoto platného ustanovení nemá ten, kdo vede účet, povinnost majiteli účtu platit úroky ze zůstatku peněžních prostředků na účtu, což je rozdílné oproti předchozí právní úpravě obsažené v ustanovení § 714 obchodního zákoníku, která stanovila povinnost banky platit majiteli účtu úroky ze zůstatku peněžních prostředků na účtu, který byl zřízen na základě smlouvy o běžném účtu. Také právní úprava zahrnutá v ustanovení § 718 obchodního zákoníku rovněž přikazovala bance platit úroky majiteli účtu, který byl zřízen na základě smlouvy o vkladovém účtu a předmětné úroky měly být podle zmíněného ustanovení ujednány ve smlouvě o vkladovém účtu. Pokud ve smlouvě o vkladovém účtu nebyly výše úrokové sazby ani způsob jejího stanovení sjednány, činila úroková sazba polovinu lombardní sazby stanovené Českou národní bankou ke dni, ke kterému se připisují úroky k zůstatku peněžních prostředků na účtu.

Strany smlouvy o účtu se mohou dohodnout, zda se zůstatek peněžních prostředků na účtu bude úročit či nikoli. Pokud se smluvní strany dohodnou na úročení peněžních prostředků, sjednají si také výši úrokové sazby, která bude obsahem smlouvy o účtu nebo obchodních podmínek toho, kdo vede účet. Shora zmíněné ustanovení § 2667 obč. zák. upravuje subsidiárně toliko pravidla pro splatnost úroků ze zůstatku peněžních prostředků na účtu, a to konkrétně tak, že úrok ze zůstatku peněžních prostředků na účtu je splatný na konci kalendářního měsíce. Dále toto ustanovení rovněž subsidiárně upravuje připisování úroků k zůstatku peněžních prostředků na předmětný účet, a to tak, že ten, kdo vede účet, připíše úrok k zůstatku peněžních prostředků na účtu bez zbytečného odkladu poté, co se úrok stal splatným. Úroky je povinen ten, kdo vede účet, platit v měně, ve které je účet majitele veden.⁹⁸

3.1.9. Smrt majitele účtu a její důsledky

Smlouva o účtu zakládá mezi stranami takové závazky, které jsou takového charakteru, že i po smrti majitele účtu nezanikají, tedy smlouva o účtu nezaniká. Takové tvrzení však není v současné právní úpravě nacházející se v občanském zákoníku explicitně stanoveno. K tomuto závěru lze dospět na základě ustanovení § 2664 a § 2666 obč. zák., která nepřímou výše zmíněné úvodní tvrzení prokazují, a proto z nich dovozujeme, že smlouva o účtu podle občanského zákoníku smrtí majitele účtu nezaniká.

⁹⁸ LIŠKA, P., ELEK, Š., MAREK, K., *Bankovní obchody*. Praha: Wolters Kluwert, a.s., 2014, s. 82.

Ustanovení § 2664 obč. zák. upravuje nakládání s peněžními prostředky na účtu, kdy kromě majitele účtu je také oprávněn k nakládání s peněžními prostředky na účtu i jeho zmocněnec, pokud splňuje podmínky stanovené ve smlouvě o účtu a toliko způsobem, jenž je rovněž ujednáno ve smlouvě o účtu. Podle věty druhé tohoto ustanovení takové zmocnění nezaniká smrtí zmocnitele, tedy majitele účtu, nevyplývá-li ze zmocnění opak. Zmocněnec tedy může za podmínek ujednaných ve smlouvě o účtu vykonávat své oprávnění k nakládání s peněžními prostředky na účtu i po smrti majitele účtu a to způsobem, který je rovněž obsahem smlouvy o účtu. Z výše uvedeného se dovozuje kontinuita smlouvy o účtu po smrti majitele účtu, a proto smlouva o účtu, pokud zemře majitel účtu, nezaniká.

Ustanovení § 2666 obč. zák. obsahuje právní úpravu, která výše uvedené tvrzení dokazuje o to více, když majiteli účtu umožňuje označit výplaty z účtu a také převody peněžních prostředků z účtu doložkou pro případ smrti majitele účtu. Pokud majitel účtu zemře, poté ten, kdo vede účet, je podle výše zmíněného ustanovení povinen zastavit ty výplaty z účtu a převody peněžních prostředků z účtu, o kterých majitel účtu určil, že se v nich po jeho smrti pokračovat nemá. Tuto povinnost počíná ten, kdo vede účet, plnit ode dne následujícího po dni, kdy mu byla smrt majitele účtu doložena. Z textace tohoto ustanovení občanského zákoníku můžeme opět dovodit, že smlouva o účtu po smrti majitele účtu nezaniká, neboť ustanovení majitele účtu opravňuje k zastavení výplat a převodů peněžních prostředků z účtu po jeho smrti, o kterých to určí. Je proto zřejmé, že zbývající příkazy bude ten, kdo vede účet, provádět i po smrti majitele účtu. Dle dříve platného ustanovení § 715a odst. 2 obchodního zákoníku k zastavení platebních transakcí, které majitel účtu označil, že po jeho smrti v nich nemá banka pokračovat, stačilo bance se hodnověrně dozvědět, že majitel účtu je po smrti. Dle současné právní úpravy nacházející se v ustanovení § 2666 obč. zák. je však nutné smrt majitele účtu tomu, kdo účet vede, doložit. Takovým doložením smrti se rozumí předložení úmrtního listu nebo zprávy příslušného státního orgánu (Policie ČR, soud apod.) tomu, kdo účet vede, a teprve poté je ten, kdo účet vede, povinen majitelem účtu označené výplaty a převody peněžních prostředků z účtu zastavit. Pokud bude smrt majitele účtu oznámena, ale nebude doložena, poté také ten, kdo vede účet, nebude povinen zastavit majitelem účtu označené výplaty a převody peněžních prostředků z účtu.⁹⁹

V případě, že bude účet zřízený na základě smlouvy o účtu pro více osob, bude tak směrodatné, zda toto oprávnění bude ujednáno explicitně ve smlouvě, tedy zda bude oprávnění označit výplaty a převody peněžních prostředků z účtu pro více osob doložkou pro případ smrti ujednáno přímo ve smlouvě, anebo zda bude nutné toto dovozovat z ujednání, které se týká

⁹⁹ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 101 – 102.

podmínek, po jejichž splnění je osoba oprávněna udělit příkaz k nakládání s peněžními prostředky na účtu.¹⁰⁰

Důsledky smrti majitele účtu se již v minulosti zabýval i Nejvyšší soud České republiky, který ve svém rozsudku ze dne 18. 10. 2007, sp. zn. 21 Cdo 1219/2006, prohlásil následující: „*Smrtí majitele účtu smlouva o běžném, či vkladovém účtu nezaniká. Banka proto např. pokračuje i po smrti majitele běžného účtu v přijímání peněžních prostředků na účet a ve výplatách a platbách z účtu na základě příkazů, které jí dal majitel účtu a osoby jím zmocněné apod. Do práv a povinností zemřelého majitele běžného (vkladového) účtu vstupují jeho dědici děděním. Obvyklá cena takové majetku (srov. § 175o o. s. ř.) koresponduje s výší zůstatku peněžních prostředků na účtu v okamžiku smrti majitele účtu (srov. §460 obč. zák.).*“ Tento výrok tak potvrzuje výše uvedenou skutečnost, že smlouva o účtu, pokud majitel účtu zemře, nezaniká.

3.1.10. Zánik závazku ze smlouvy o účtu

Platným uzavřením smlouvy o účtu vzniká mezi smluvními stranami závazek z této smlouvy. Obsah závazku vzniklý ze smlouvy o účtu lze během jejího trvání rovněž měnit, například písemnými dodatky. Z předchozího bodu jasně vyplývá, že smrtí majitele účtu závazek ze smlouvy o účtu nezaniká, proto existují určitá právní jednání, kterými lze závazek ze smlouvy o účtu respektive smlouvu o účtu jako takovou zrušit.

Závazek ze smlouvy o účtu zaniká především dohodou smluvních stran nebo výpovědí jedné ze smluvních stran. Těmito dvěma způsoby soubor právních jednání, na základě kterých zaniká závazek ze smlouvy o účtu, nekončí. Kromě dvou výše uvedených, které v praxi vytváří nejpočetnější množinu, může závazek ze smlouvy o účtu zaniknout také odstoupením od smlouvy, uplynutím doby, pokud byl závazek ze smlouvy sjednán na dobu určitou, splnutím práva s povinností v jedné osobě či následná nemožnost plnění. Výše uvedené způsoby, na základě kterých závazek ze smlouvy o účtu zaniká, budou obvykle obsahem ujednání ve smlouvě o účtu. Spolu s nimi budou zpravidla ujednány i podmínky, po jejichž splnění bude možné použít daný způsob pro zánik závazku ze smlouvy o účtu.¹⁰¹

Pokud dojde k zániku závazku ze smlouvy o účtu jakýmkoli výše uvedeným způsobem, jsou tomu, kdo vede účet, dle ustanovení § 2668 obč. zák. stanoveny určité povinnosti. Toto ustanovení reaguje na důsledky, ke kterým dojde v souvislosti se zánikem závazku ze smlouvy o účtu. Zanikne-li závazek je dle výše zmíněného ustanovení ten, kdo vede účet, povinen

¹⁰⁰ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 102.

¹⁰¹ LIŠKA, P., ELEK, Š., MAREK, K., *Bankovní obchody*. Praha: Wolters Kluwert, a.s., 2014, s. 83.

vypořádat bez zbytečného odkladu pohledávky a dluhy týkající se účtu, zejména provede převody peněžních prostředků z účtu skutečně prostřednictvím platebních prostředků a šeků do dne zániku závazku ze smlouvy o účtu. K tomuto je nutné uvést, že občanský zákoník neobsahuje v žádném svém ustanovení legislativní definici pojmu platební prostředek, a proto se dle ustanovení § 2 odst. 1 písm. d) zákona o platebním styku platebním prostředkem rozumí zařízení nebo soubor postupů dohodnutých mezi poskytovatelem a uživatelem, které jsou vztaženy k osobě uživatele a kterými uživatel dává platební příkaz. Nejvíce užívanými platebními prostředky jsou platební karty, avšak v současnosti jsou rostoucím trendem také soubory hesel¹⁰², kterými lze prostřednictvím internetového či telefonního bankovníctví zadat poskytovateli platební příkaz.¹⁰³

Pokud ten, kdo vede účet, vypořádá pohledávky a dluhy týkající se účtu, je dále podle výše zmíněného ustanovení povinen zrušit účet. V úvodu této 3. části již bylo uvedeno, že účet je nutno pojímat jako evidenci pohledávky majitele účtu za tím, kdo vede účet nebo evidenci dluhu toho, kdo vede účet, vůči majiteli účtu,¹⁰⁴ a proto zrušení účtu je třeba chápat ve spojitosti s takovým pojetím. V takovém případě jde především, jak uvádí Liška P., o: „...odnětí přiděleného čísla k účtu a o vymazání evidenčních údajů o dluhu toho, kdo vedl účet, vůči majiteli účtu z účetních knih.“¹⁰⁵ Ohledně pohledávky, která se pojí k účtu, jenž se považuje za věc v právním smyslu, jde v souvislosti se zrušením účtu o zánik předmětné věci v právním smyslu.¹⁰⁶

Konečně poté, kdy dojde ke zrušení účtu, je dle ustanovení § 2668 obč. zák. ten, kdo vede účet, povinen vyplatit zbylý zůstatek peněžních prostředků majiteli účtu. Strany smlouvy o účtu si mohou ve smlouvě ujednat, že zbylý zůstatek peněžních prostředků bude převeden na jiný smlouvou určený účet poté, co bude zrušen účet. Pokud ten, kdo vede účet, nevyplatí zbylý zůstatek peněžních prostředků majiteli účtu nebo nepřevede zbylý zůstatek peněžních prostředků na jiný účet dle ujednání ve smlouvě o účtu anebo takového ujednání ve smlouvě o účtu není, poté nevyplacený či nepřevedený zbylý zůstatek peněžních prostředků představuje pohledávku majitele účtu za tím, kdo vede účet. Je patřičné uvést, že dle ustanovení § 624 obč. zák. počíná promlčecí

¹⁰² Jsem toho názoru, že právě soubory hesel představují pro uživatele v určitých případech riziko i přesto, že poskytovatelé vyvíjejí v oblasti zabezpečení těchto platebních prostředků velké úsilí. Vynalézavé hackerské skupiny vymýšlí stále nové způsoby, kterými jsou schopny odcizit peněžní prostředky na účtech uživatelů. Proto jsou poskytovatelé v rámci zabezpečení účtů uživatelů při používání takového platebního prostředku velmi často o krok zpět za hackerskou komunitou.

¹⁰³ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 103.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 95.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 103.

¹⁰⁶ Tamtéž.

lhůta u práva na vydání peněžních prostředků uložených na účtu nebo představujících vklad běžet ode dne, kdy dojde k zániku závazku ze smlouvy o účtu.¹⁰⁷

Někteří autoři však uvádějí, že pokud chápeme účet jako evidenci peněžních prostředků, musí být nejprve vyplacen zbylý zůstatek peněžních prostředků a teprve poté bude účet zrušen.¹⁰⁸

Pokud byl smlouvou o účtu zřízen účet pro více osob, při zániku závazku ze smlouvy o účtu je povinen ten, kdo účet vede, vyplatit zbylý zůstatek peněžních prostředků na účtu všem spolumajitelům podle jejich podílů nebo rovným dílem dle ustanovení § 2663 obč. zák.

Právní úprava v občanském zákoníku nestanovuje žádnou povinnost majiteli účtu vůči tomu, kdo pro něj vede účet, při zániku závazku ze smlouvy o účtu (například odevzdání platební karty jakožto peněžního prostředku). Neobsahuje ani ustanovení, které by toho, kdo vede účet, opravňovalo vůči majiteli účtu k započtení pohledávek. Přesto dle ustanovení § 1985 obč. zák. je ten, kdo vede účet, oprávněn započíst peněžní prostředky na něm uložené na úhradu vzájemné pohledávky vzniklé na základě smlouvy o účtu. Takovou právní úpravu lze dále rozvíjet smluvně. Může být například ujednáno, za jakých podmínek je možné tím, kdo vede účet, započíst peněžní prostředky na něm uložené. Dále lze ujednat oprávnění toho, kdo vede účet, započíst i jiné pohledávky. Z uvedeného vyplývá, že jakékoli povinnosti majitele účtu vůči tomu, kdo pro něj vede účet, je nutné ujednat ve smlouvě o účtu.¹⁰⁹

3.2. Typy účtů v občanském zákoníku

Občanský zákoník rozlišuje dva základní typy účtu, a to konkrétně účet platební a účet jiný než platební, přičemž obsahuje také právní úpravu zvláštního typu účtu, kterým je vkladní knížka.

Dřívější právní úprava nacházející se v obchodním zákoníku rozlišovala účty, které vznikaly na základě smlouvy o běžném účtu nebo smlouvy o vkladovém účtu. Smlouva o běžném účtu, jak již bylo popsáno v bodech 2.1.1. a 2.1.2., se dle ustanovení § 708 odst. 3 obchodního zákoníku dále rozlišovala na smlouvu o běžném účtu, která je smlouvou o platebních službách a na smlouvu o běžném účtu, která smlouvou o platebních službách není. Na každý z těchto dvou typů smluv o běžném účtu se aplikovala jiná právní úprava. Ukázalo se však, že taková koncepce právní úpravy byla poněkud problematická, a to především v tom smyslu, kdy podstatné části smlouvy o běžném účtu upravené v ustanovení

¹⁰⁷ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 103.

¹⁰⁸ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 249.

¹⁰⁹ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 103 – 104.

§ 708 odst. 1 obchodního zákoníku byly stanoveny tak, že uzavřít smlouvu o běžném účtu, která nebyla smlouvou o platebních službách, bylo téměř nemožné. Rovněž obchodní zákoník v ustanovení § 716 odst. 3 odlišoval smlouvu o vkladovém účtu, které je smlouvou o platebních službách, od smlouvy o vkladovém účtu, která smlouvou o platebních službách není.¹¹⁰

Občanský zákoník právní úpravu rozdělení typů účtu koncipuje obdobně jako dřívější právní úprava. Rozlišuje mezi smlouvou o účtu, na kterou se bude aplikovat právní úprava nacházející se v zákoně o platebním styku, tj. platební účet, a smlouvou o účtu, na kterou zákon o platebním styku aplikován nebude, tj. jiný než platební účet. Autoři, kteří se zabývají problematikou právní úpravy účtu, se shodují na tom, že pokud smlouva o účtu bude obsahovat podstatné náležitosti stanovené v základním ustanovení § 2662 obč. zák., pak se jistě bude jednat o platební účet, který slouží k provádění platebních transakcí dle ustanovení § 2 odst. 1 písm. b) zákona o platebním styku. Pokud však ve smlouvě o účtu nebude ujednána být jediná podstatná náležitost dle ustanovení § 2662 obč. zák., poté taková smlouva nemůže být považována za smlouvu o účtu vůbec.¹¹¹

Překlenutí takového problému učinila Evropská komise ve svých odpovědích na dotazy veřejnosti k směrnici o platebních službách I. Řešení, které zde uvedla, je založeno na skutečném stavu na účtech. K rozlišení mezi účtem platebním a jiným než platebním je třeba zaměřit se na účel, ke kterému účet slouží. Za platební účty se považují všechny druhy běžných účtů a ty spořicí účty, u kterých může majitel vkládat nebo vybírat peněžní prostředky bez jakéhokoli dodatečného zásahu nebo souhlasu poskytovatele (toho, kdo vede účet).¹¹² Dodatečným zásahem se rozumí situace, kdy je nezbytné pro každý další vklad učiněný majitelem účtu podepsat novou smlouvu nebo zaplacení sankce majitelem účtu, jejíž příčinou bude nedodržení ujednané lhůty pro výběr peněžních prostředků.¹¹³

Přestože uvedené kritérium, kterým lze překonávat problematické členění účtu, je zpravidla funkční, objevují se však v praxi i účty, u kterých není snadné definovat přesně jejich účel a zda

¹¹⁰ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 104.

¹¹¹ LIŠKA, P., ELEK, Š., MAREK, K., *Bankovní obchody*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 84.

¹¹² European Commission: Your question on PSD. Payment Services Directive 2007/64/EC. Questions and answers. Question No. 25, 15. 7. 2008 nebo LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 105.

¹¹³ European Commission: Your question on PSD. Payment Services Directive 2007/64/EC. Questions and answers. Question No. 150, 18. 12. 2008 nebo LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 105

v rámci operací na účtu převažují platební prvky. Jak tedy v předchozí, tak i současné právní úpravě členění účtu přetrvávají jisté nesrovnalosti.¹¹⁴

3.2.1. Jiný než platební účet

S ohledem na rozdělení typů účtu dle občanského zákoníku by bylo vhodné předřadit platební účet před jiný než platební účet, nicméně z hlediska systematiky této práce bude platební účet podroben právnímu rozboru až v poslední části této práce, která bude věnována analýze zákona o platebním styku, neboť na platební účet se aplikují pouze obecná ustanovení § 2662 až 2668 obč. zák. a současně zákon o platebním styku právní úpravu platebního účtu dále rozvádí. Rovněž s ohledem na zaměření této práce, která cílí primárně analyzovat právní úpravu platebního účtu, nebude tento bod této práce podroben příliš detailnímu rozboru.

Na jiný než platební účet se aplikují obecná ustanovení o účtu obsažená v ustanoveních § 2662 až 2668 obč. zák., odlišně však od platebního účtu, který jak bylo výše zmíněno, je dále upraven v zákoně o platebním styku, jiný než platební účet je právně upraven pouze v občanském zákoníku a jeho specifika jsou obsažena v ustanoveních § 2670 až 2675 obč. zák. Jiný než platební účet v občanském zákoníku vymezen není. Na základě ustanovení § 2670 obč. zák. lze jen dovozovat, že jiný než platební účet bude takový účet, který nemá specifika platebního účtu. Důvodová zpráva občanského zákoníku k tomuto uvádí, že za jiný než platební účet je možno označit např. účty stavebního spoření, účty s výpovědní dobou nebo účty, které si mezi sebou vedou poskytovatelé platebních služeb.¹¹⁵

Platební služby vložení hotovosti nebo výběr hotovosti jsou dle vymezení zákona o platebním styku vázány na platební účty. Proto vložení hotovosti na jiný než platební účet nebo výběr hotovosti z jiného než platebního účtu při použití výkladu *a contrario* nelze považovat za platební službu dle ustanovení § 3 odst. 1 písm. a), b) ZoPISt. Z tohoto důvodu se nebude aplikovat úprava nacházející se v zákoně o platebním styku. Dle ustanovení § 3 odst. 1 písm. f) ZoPISt. však na jiném než platebním účtu lze provádět platební transakce ve formě převodu peněžních prostředků, a proto na takovou platební transakci bude aplikována úprava obsažená v zákoně o platebním styku. Rovněž ustanovení § 2669 obč. zák. ve větě druhé stanovuje, že i na jiný než platební účet bude aplikována úprava jiného zákona (zákon o platebním styku), pokud půjde o převod peněžních prostředků na účtu, jestliže se jedná o platební transakci podle jiného zákona (zákon o platebním styku). A v tomto případě se o platební transakci jedná,

¹¹⁴ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 105 nebo BERAN, J. in BERAN, J., DOLEŽALOVÁ, D., STRNADEL, D., ŠTĚPÁNOVÁ, A., *Zákon o platebním styku. Komentář*. 1. vyd. Praha. C. H. Beck, 2011, s. 18.

¹¹⁵ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 953.

neboť dle ustanovení § 2 odst. 1 písm. a) zákona o platebním styku se platební transakcí mimo jiné rozumí převod peněžních prostředků, je-li prováděna v rámci platební služby.¹¹⁶

Naproti tomu právní úprava jiného než platebního účtu, která je zahrnuta v ustanoveních § 2670 až 2675 obč. zák., se užije nejen na jiný než platební účet, ale i na platební účet při vložení hotovosti, výběru hotovosti nebo převodu peněžních prostředků. Ovšem toliko v případě, že se nebude jednat o platební transakci dle zákona o platebním styku, neboť toto plyne z ustanovení § 2670 obč. zák. věta druhá.¹¹⁷ Důvodová zpráva k občanskému zákoníku uvádí, že jde např. o placení platebním prostředkem použitelným v rámci omezené sítě, placení směnkou či šekem a jiné.¹¹⁸

Dle ustanovení § 2671 obč. zák. není poskytnutí úroku povinné. Je tedy ponecháno na vůli stran, zda si tak ujednají ve smlouvě o jiném než platebním účtu. Pokud však dojde ke sjednání úroku ve smlouvě o jiném než platebním účtu, výše uvedené ustanovení stanoví, že takový úrok majiteli účtu náleží ode dne připsání peněžních prostředků na účet. Den, kterým úročení peněžních prostředků končí, je den předcházející dni odepsání úročených peněžních prostředků.¹¹⁹

Při přijetí peněžních prostředků na účet nebo převedení peněžních prostředků na účet je ten, kdo vede účet, povinen připsat peněžní prostředky na účet nejpozději následující pracovní den poté, co získal právo s nimi nakládat, neboť taková právní úprava je obsažena v ustanovení § 2672 obč. zák. Lhůta je v tomto ustanovení koncipována způsobem, aby ten, kdo vede účet, přijaté či převedené peněžní prostředky na účet mohl připsat na účet dle jeho vůle, nejdéle však ve lhůtě výše popsané. Jedná se tedy o lhůtu nejzazší, a proto ten, kdo vede účet, je oprávněn připsat přijaté či převedené peněžní prostředky na účet i dříve.¹²⁰

Oznámit majiteli účtu vložení či výběr hotovosti nebo převod peněžních prostředků, k němuž došlo v uplynulém kalendářním měsíci, je dle ustanovení § 2673 odst. 1 obč. zák. povinen ten, kdo vede účet, bez zbytečného odkladu po skončení kalendářního měsíce. Také je dále povinen dle ustanovení § 2673 odst. 2 obč. zák. ten, kdo vede účet, oznámit majiteli účtu bez zbytečného odkladu po skončení kalendářního roku zůstatek peněžních prostředků na účtu. Ovšem taková právní úprava se neuplatní na takové smlouvy o jiných než platebních účtech, ve kterých si smluvní strany ujednají jiné podmínky, kdy při jejich naplnění je ten, kdo vede účet, povinen oznámit

¹¹⁶ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 106.

¹¹⁷ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 106 – 107.

¹¹⁸ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 953.

¹¹⁹ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 108.

¹²⁰ Tamtéž.

majiteli účtu změnu zůstatku peněžních prostředků na účtu. Na základě informací poskytnutých tím, kdo vede účet, je reklamace nesprávně provedených operací na účtu či nesprávně uvedených údajů o zůstatku oprávněná, a proto zájem na skutečné a včasné informace mají obě smluvní strany smlouvy o jiném než platebním účtu. Forma, ve které jsou poskytovány informace, je ponechána na ujednání stran smlouvy o jiném než platebním účtu, neboť taková forma není zákonem nijak stanovena.¹²¹

Platným uzavřením smlouvy o jiném než platebním účtu vzniká smluvním stranám závazek ze smlouvy. Nejčastěji závazek ze smlouvy o jiném než platebním účtu zaniká dohodou nebo výpovědí učiněnou jednou ze smluvních stran, tj. výpověď učiněná majitelem účtu nebo tím, kdo účet vede. Pokud bude vypovídat závazek ze smlouvy o jiném než platebním účtu majitel účtu, je oprávněn učinit tak kdykoli, a to i bez výpovědní doby, tedy s okamžitou účinností. Toto vyplývá z právní úpravy obsažené v ustanovení § 2674 obč. zák. V případě, že smlouva o jiném než platebním účtu bude uzavřena na dobu určitou, majiteli účtu stále náleží právo vypovědět závazek ze smlouvy o jiném než platebním účtu bez výpovědní doby. Nicméně v takové situaci bude obvykle ve smlouvě o jiném než platebním účtu ujednáno, že za předčasnou výpověď učiněnou majitelem účtu bude majitel účtu sankcionován formou ztráty úroků, které jsou generovány z uložených peněžních prostředků na účtu.¹²²

Jak již bylo zmíněno, závazek ze smlouvy o jiném než platebním účtu může rovněž vypovědět i ten, kdo vede účet. Účinnost výpovědi podaná tím, kdo vede jiný než platební účet, je podmíněna výpovědní dobou. Výpovědní doba dle ustanovení § 2675 odst. 1 obč. zák. uplyne koncem kalendářního měsíce následujícího po měsíci, ve kterém výpověď majiteli účtu došla. Pokud však majitel účtu poruší svou povinnost ujednanou ve smlouvě o jiném než platebním účtu podstatným způsobem, je dle ustanovení § 2675 odst. 2 obč. zák. ten, kdo vede účet, rovněž oprávněn vypovědět závazek ze smlouvy o jiném než platebním účtu bez výpovědní doby. Nebude-li ve smlouvě o jiném než platebním účtu vymezeno podstatné porušení povinnosti, bude v takovém případě nutné posuzovat předmětné porušení ve světle ustanovení § 2002 odst. 1 obč. zák., které za podstatné porušení povinnosti rozumí takové porušení povinnosti, o němž strana porušující smlouvu již při uzavření smlouvy věděla nebo musela vědět, že by druhá strana smlouvu neuzavřela, pokud by toto porušení předvídala.¹²³

¹²¹ LIŠKA, P., ELEK, Š., MAREK, K., *Bankovní obchody*. Praha: Wolters Kluwert, a.s., 2014, s. 86 – 87.

¹²² Tamtéž, s. 87.

¹²³ Tamtéž.

3.2.2. Vkladní knížka

Vkladní knížka je třetím typem účtu, jehož právní úprava se nachází v občanském zákoníku. Jedná se o zvláštní typ účtu oproti dvěma zbylým typům účtu, a proto je žádoucí, aby v této práci byla alespoň některá specifika tohoto typu účtu nastíněna.

Na tento specifický typ účtu, jakož i na ostatní typy účtu, se použije obecná právní úprava obsažená v ustanoveních § 2662 až 2668 obč. zák. Rovněž se na tento typ účtu užije zvláštní právní úprava vkladní knížky obsažená v ustanoveních § 2676 až 2679 obč. zák. Odlišnost tohoto typu účtu od ostatních spočívá především ve způsobu nakládání s peněžními prostředky a dále ve způsobu provádění záznamů o provedených platebních transakcích. Výrazným odlišením je také skutečnost, že nelze provádět převody peněžních prostředků z účtu, ke kterému byla vystavena vkladní knížka. Z tohoto vyplývá, že účet, ke kterému byla vystavena vkladní knížka, je využíván toliko k provádění hotovostních vkladů peněžních prostředků a hotovostních výběrů peněžních prostředků.¹²⁴

Zákonodárce na rozdíl od předchozí právní úpravy pojímá vkladní knížku jako zvláštní samostatný typ účtu a v důvodové zprávě je k tomuto uvedeno následující: „*Vkladní knížka je upravena jako speciální případ účtu, neboť má stejnou podstatu jako účet, ale liší se pouze způsobem nakládání s peněžními prostředky a způsobem provádění záznamů o provedených transakcích. Vychází se ze stávající právní úpravy v občanském zákoníku, ovšem nepřebírají se ustanovení, která jsou z hlediska současné praxe překonaná.*“¹²⁵

Již nadále nebude mít smlouva o účtu potvrzeném vkladní knížkou charakter reálné smlouvy. Důvodem je skutečnost, že dle ustanovení § 2662 obč. zák. ke vzniku smlouvy o účtu postačí toliko její uzavření a není již třeba dalšího jednání ke vzniku smlouvy o účtu potvrzeném vkladní knížkou, které by pak naplnilo povahu reálného kontraktu. Ztráta povahy reálného kontraktu smlouvy o účtu potvrzeném vkladní knížkou je tak důsledkem unifikace právní úpravy účtů v občanském zákoníku. Z uvedeného vyplývá, že smlouvu o účtu potvrzeném vkladní knížkou je možné uzavřít pouhou dohodou o jejím obsahu a vystavením vkladní knížky, která bude evidovat údaj o nulovém zůstatku na účtu.¹²⁶

Smlouvu o účtu potvrzeném vkladní knížkou uzavírá na straně jedné majitel vkladní knížky a na straně druhé výstavce vkladní knížky. Odlišné označení těchto smluvních stran od stran smlouvy o účtu uvedených v ustanovení § 2662 obč. zák. by mohlo vést k úvahám

¹²⁴ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 109 – 110.

¹²⁵ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 953.

¹²⁶ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 110.

i o jiném právním vymezení těchto stran. Jde však toliko o zvláštní označení stran, které jsou obdobné těm z výše uvedeného základního ustanovení smlouvy o účtu. Ve své podstatě je tedy majitel vkladní knížky považován za majitele účtu a výstavce vkladní knížky je v postavení toho, kdo vede účet.¹²⁷

Specifikem smlouvy o účtu potvrzeném vkladním knížkou je samotná vkladní knížka. Dle ustanovení § 2676 obč. zák. ten, kdo vede účet, tedy výstavce vkladní knížky, potvrzuje přijetí hotovosti vystavením vkladní knížky. Také výběr hotovosti potvrzuje výstavce vkladní knížky vkladní knížkou. Z tohoto vyplývá, že právní úprava vkladní knížku pojímá jako potvrzení výstavce vkladní knížky o existenci a výši vkladu. Majitel vkladní knížky nemůže nakládat s peněžními prostředky bez předchozího předložení vkladní knížky, neboť toto stanovuje ustanovení § 2677 obč. zák., z čehož vyplývá, že vkladní knížka je potvrzením *sui generis*. Pokud majitel vkladní knížky vkladní knížku ztratí nebo bude zničena, lze dle ustanovení § 2678 obč. zák. podat žádost o novou vkladní knížku adresovanou výstavci vkladní knížky. Následně je výstavce vkladní knížky povinen vystavit novou vkladní knížku, přičemž původní vkladní knížka pozbývá platnosti dnem vystavení nové vkladní knížky. Vkladní knížka by se mohla jevit jako cenný papír, avšak právní úprava ji za cenný papír nepovažuje. Dle ustanovení § 514 obč. zák. je cenný papír taková listina, se kterou je právo spojeno takovým způsobem, že je po vydání cenného papíru nelze bez této listiny uplatnit ani převést. Takovou spojitost práva s listinou však u vkladní knížky nenalezneme, neboť dle ustanovení § 2678 obč. zák., jak již bylo výše zmíněno, je možné při ztrátě či zničení vkladní knížky požádat o novou vkladní knížku, která původní nahrazuje a tím dochází k oslabení výše zmíněné spojitosti mezi listinou a právem. Skutečnosti, na základě kterých není vkladní knížka považována za cenný papír, jsou především tyto:

- vkladní knížka není označena jako cenný papír ve své právní úpravě,
- neobsahuje náležitosti, které právní úprava stanoví pro cenný papír,
- lze prokázat nárok na výši vkladu odlišnou od zapsané ve vkladní knížce.¹²⁸

Další odlišností smlouvy o účtu, který se potvrzuje vkladní knížkou, je způsob, jakým dochází k nakládání s peněžními prostředky, které jsou na účtu k dispozici. Od platnosti občanského zákoníku se nově používá pojem nakládání s peněžními prostředky na účtu namísto pojmu nakládání s vkladem, který dřívější právní úprava ve spojitosti s vkladní knížkou používala. Touto novou terminologií dochází k odbourávání některých nesrovnalostí s vymezením pojmu vklad. Nakládat s peněžními prostředky účtu je oprávněn majitel účtu a dle ustanovení

¹²⁷ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 110.

¹²⁸ Tamtéž, s. 111 – 113.

§ 2677 obč. zák. tak může činit pouze po předchozím předložení vkladní knížky. Toto ustanovení proto chápeme jako zvláštní právní úpravu k obecné právní úpravě v ustanovení § 2664 obč. zák. Zákodárcův úmysl v ustanovení § 2677 obč. zák. sleduje především povinnost zajistit předložení vkladní knížky majitelem, na základě kterého je umožněno nakládat s peněžními prostředky na účtu. Nakládání s peněžními prostředky může mít formu vložení hotovosti na účet nebo výběru hotovosti z účtu. Po předložení vkladní knížky je ten, kdo vede účet, tedy výstavce vkladní knížky, povinen umožnit nakládání s peněžními prostředky na účtu. Vkladní knížka musí znít na jméno majitele účtu a majitel účtu musí být rovněž osobou, která disponuje oprávněním nakládat s peněžními prostředky na účtu. V rámci těchto podmínek nese odpovědnost za správnost takových údajů a také za ověření totožnosti osoby ten, kdo vede účet.¹²⁹ Zvláštní ustanovení § 2677 obč. zák. explicitně neuvádí možnost majitele účtu zmocnit jinou osobu k nakládání s peněžními prostředky na účtu, jako tomu je v obecném ustanovení § 2664 obč. zák. Přesto dle právního názoru Lišky P. může být zmocnění ujednáno mimo smlouvu o účtu, který se potvrzuje vkladní knížkou, a to tak, že zmocnění bude ujednáno samostatně dle úpravy obecného smluvního zastoupení, neboť není žádného právního důvodu, který by toto vylučoval.¹³⁰ Zmocněnec bude muset výstavci vkladní knížky předložit nejen zmocnění, ale také vkladní knížku vystavenou na jméno zmocnitele a teprve při kumulativním splnění těchto dvou podmínek bude zmocněnci výstavcem vkladní knížky umožněno nakládat s peněžními prostředky na účtu potvrzeném vkladní knížkou.¹³¹

Konečně poslední odlišností smlouvy o účtu potvrzeném vkladní knížkou je způsob evidence peněžních prostředků na účtu. Jak již bylo zmíněno, vkladní knížka je potvrzením *sui generis*, kterým stvrzuje výstavce vkladní knížky existenci vkladu a také jeho výši. Tímto je evidování peněžních prostředků zachyceno dvojmo, tj. jak v účetních knihách výstavce vkladní knížky, tak i ve vkladní knížce. Výše vkladu zapsaná ve vkladní knížce a výše vkladu evidovaná v účetních knihách výstavce vkladní knížky se nesmějí lišit. Nicméně existují situace, kdy tomu tak je. Dochází k tomu především z důvodu, kdy od záznamu ve vkladní knížce, který byl učiněn při posledním předložení vkladní knížky výstavci vkladní knížky, uplynula taková doba, ve které došlo například k úročení peněžních prostředků na účtu, a tento úrok byl následně připsán k zůstatku peněžních prostředků na účtu. Jiným příkladem, kdy dojde ke změně výše peněžních prostředků na účtu ve prospěch majitele účtu, bude situace, kdy proběhne bezhotovostní převod

¹²⁹ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 116 – 117.

¹³⁰ Tamtéž, s. 117.

¹³¹ Tamtéž.

peněžních prostředků na účet majitele, pokud však toto bude v souladu se smlouvou o účtu. Právní úprava stanoví vyvratitelnou právní domněnku, která se nachází v ustanovení § 2676 odst. 2 obč. zák. Dle tohoto ustanovení se má za to, že výše peněžních prostředků na účtu odpovídá záznamům ve vkladní knížce. Lze si snadno představit situaci, která pravděpodobně nevyvolá mezi stranami žádného sporu. Jde například o situaci, kdy výše peněžních prostředků na účtu bude vyšší, než výše peněžních prostředků zapsaná v posledním záznamu ve vkladní knížce. V tomto případě bude domněnka výstavcem vkladní knížky vyvrácena zpravidla tvrzením, že změna výše peněžních prostředků na účtu je důsledkem připsání úroku vzniklého úročením zůstatku peněžních prostředků na účtu. Pokud však bude výše peněžních prostředků zaznamenaná ve vkladní knížce při posledním předložení vyšší než výše peněžních prostředků na účtu, bude důkazním břemenem stížen ten, kdo vede účet, tedy výstavce vkladní knížky. Taková situace nastává například při neoprávněné změně záznamu o výši peněžních prostředků ve vkladní knížce, kterou učinil samotný majitel vkladní knížky. Pokud nedojde v takové situaci ke shodě mezi stranami o výši peněžních prostředků na účtu, bude o návrhu podaném jednou ze stran rozhodovat soud.¹³²

¹³² LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 115 – 116.

4. Zákon o platebním styku

Právní řád České republiky je do značné míry ovlivněn členstvím České republiky v Evropské unii, a proto je Česká republika povinna dodržovat právní předpisy, které na půdě Evropské unie vznikají a případně je také transponovat do svého právního řádu. Jak již bylo v úvodu 2. části zmíněno, jedním z cílů Evropské unie je vytvoření jednotného vnitřního trhu. K dosažení takové vize je třeba vytvořit i funkční vnitřní platební prostor, ke kterému Evropská unie směřuje prostřednictvím vydávání právních aktů.

V rámci platebního styku byly přijaty dvě zásadní směrnice Evropské unie. Tou první byla směrnice o platebních službách I, jejíž transpozice do českého právního řádu byla provedena dřívějším zákonem o platebním styku, který nabyl účinnosti dne 1. 11. 2009. Mimo jiné i v důsledku rozvoje nových technologií využívaných v oblasti platebního styku byla přijata druhá směrnice, tj. směrnice o platebních službách II. Ta byla transponována do českého právního řádu zákonem o platebním styku, který nabyl účinnosti dne 13. 1. 2018, a který také derogoval dřívější zákon o platebním styku. Těmito zákony byly do právního řádu České republiky transponovány i jiné právní předpisy Evropské unie, nejzásadnější z nich jsou dva výše zmíněné.

Předmětem právní úpravy zákona o platebním styku dle ustanovení § 1 ZoPISt. jsou:

- činnost některých osob oprávněných poskytovat platební služby a vydávat elektronické peníze, včetně činnosti těchto osob v zahraničí,
- účast v platebních systémech a vznik a provozování platebních systémů s neodvolatelností zúčtování,
- práva a povinnosti podnikatelů, kteří poskytují platební služby a uživatelů platebních služeb,
- práva a povinnosti podnikatelů, kteří vydávají elektronické peníze a držitelů elektronických peněz,
- práva a povinnosti podnikatelů, kteří prostřednictvím internetových stránek srovnávají úplaty za služby spojené s platebním účtem uplatňované různými poskytovateli,
- používání jednotného označení služeb spojených s platebním účtem,
- postup při změně platebního účtu,
- přístup k platebnímu účtu.

Z výše uvedeného vyplývá, že zákon o platebním styku je ve vztahu k občanskému zákoníku zvláštním zákonem. Obsahuje především ustanovení, která mají aplikační přednost před takovými ustanoveními občanského zákoníku, která jsou s nimi v rozporu. Jednoznačnost vztahu mezi těmito zákony však nabourává skutečnost, že zákon o platebním styku obsahuje i taková

ustanovení, která jsou svou povahou právní úpravou obecnou. Jedná se například o vymezení pojmu platební účet, platební transakce, platební služba apod.¹³³

4.1. Platební účet

Platební účet je jedním ze dvou základních typů účtu, jehož základy právní úpravy nalezneme v občanském zákoníku. Nicméně občanský zákoník pojmy platební účet a jiný než platební účet v žádném svém ustanovení nevymezuje. Na platební účet se užijí obecná ustanovení právní úpravy účtu obsažena v § 2662 až 2668 obč. zák. Občanský zákoník odkazuje na právní úpravu platebního účtu v jiném zákoně ve svém ustanovení § 2669. Tímto zákonem je výše zmíněný zákon o platebním styku, a proto vymezení platebního účtu je třeba dovozovat ze zákona o platebním styku v souvislosti s pojmem platební transakce. Dle ustanovení § 2 odst. 1 písm. b) ZoPISt. se platebním účtem rozumí takový účet, který slouží k provádění platebních transakcí. Platební transakcí se dle ustanovení § 2 odst. 1 písm. a) ZoPISt. rozumí vložení peněžních prostředků na platební účet, výběr peněžních prostředků z platebního účtu nebo převod peněžních prostředků. Je nutno znovu uvést, že důsledkem tohoto je skutečnost, že pokud bude smlouva o účtu obsahovat veškeré podstatné náležitosti této smlouvy uvedené v ustanovení § 2662 obč. zák., poté se bude jednat o platební účet dle zákona o platebním styku. Nicméně pokud některá z podstatných náležitostí této smlouvy stanovených v ustanovení § 2662 obč. zák. nebude ve smlouvě o účtu ujednána, poté taková smlouva nesplňuje náležitosti smlouvy o účtu, a proto ani za smlouvu o účtu nemůže být považována.¹³⁴

4.2. Platební služby

Zákon o platebním styku vymezuje pojem platební služba ve svém ustanovení § 3 odst. 1. Jedná se o taxativní výčet služeb, které jsou považovány za služby platební.

Nejčastěji využívanou platební službou je provedení převodu peněžních prostředků z platebního účtu, k němuž dává platební příkaz plátce, příjemce či plátce prostřednictvím příjemce, tj. bezhotovostní platební transakce. Tato služba je vymezena ustanovením § 3 odst. 1 písm. c) a d) ZoPISt. Jedná se o dva typy platební služby, které jsou téměř shodné, avšak v prvním případě touto platební službou poskytovatel neposkytuje peněžní prostředky jako úvěr, zatímco v druhém případě jsou převáděné peněžní prostředky poskytovány uživateli jako úvěr. Převod peněžních prostředků může být iniciován platebním příkazem daným plátcem,

¹³³ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 42.

¹³⁴ Tamtéž, s. 104 – 105.

příjemcem anebo plátcem prostřednictvím příjemce. Převody peněžních prostředků na základě platebního příkazu plátce označujeme jako úhrady. Úhrady spočívají v dání platebního příkazu plátce svému poskytovateli, který provede převod peněžních prostředků bez dalšího. Jinou situací je převod peněžních prostředků iniciovaný platebním příkazem příjemce, pro který byl zaveden pojem inkaso. Příjemce tento platební příkaz uděluje poskytovateli plátce. Z tohoto vyplývá, že k takovému převodu bude nutný souhlas daný plátcem. Posledním případem je převod peněžních prostředků, při kterém je dán platební příkaz plátcem prostřednictvím příjemce. K tomuto nejčastěji dochází při transakci provedené platební kartou v obchodech, tzv. karetní transakce. Při této platební transakci plátce dává platební příkaz nepřímo svému poskytovateli prostřednictvím příjemce. Příjemce platební příkaz plátce přenechá poskytovateli platebních služeb plátce prostřednictvím svého poskytovatele platebních služeb.¹³⁵

Neméně často využívanou platební službou jsou rovněž tzv. hotovostní platební transakce, které jsou upraveny v ustanovení § 3 odst. 1 písm. a) a b) ZoPISt. Tyto dvě platební služby spočívají ve vložení hotovosti na platební účet uživatele nebo ve výběru hotovosti z platebního účtu uživatele. Mohlo by se zdát, že využívání platební služby vkládání hotovosti na platební účet v době populárního internetového bankovníctví bude mít klesající tendenci. Nicméně v současnosti rostoucí počet tzv. vkladomatů, prostřednictvím kterých lze vkládat hotovost na platební účet, dokazuje, že tato platební služba je stále velmi využívána.

Dle ustanovení § 3 odst. 1 písm. e) ZoPISt. je platební službou vydávání a správa platebních prostředků a, je-li uživatel příjemcem, předávání platebního příkazu a zpracování platebních transakcí. Typickým příkladem je vydání platební karty uživateli. Dle Berana J. je taková platební služba myslitelná pouze v případě, kdy bude ve spojení s jinou platební službou, a proto sama o sobě existovat nemůže.¹³⁶

Tzv. poukazování peněz je upraveno v ustanovení § 3 odst. 1 písm. f) ZoPISt. Jedná se o typ platební služby, která svým charakterem není obvyklá. Spočívá totiž v převedení peněžních prostředků, při kterém není využíván platební účet plátce, nýbrž jiný než platební účet plátce, nebo dokonce není využíván žádný z typů účtu, ale převedené peněžní prostředky plátce složí u svého poskytovatele v hotovosti.

Zákon o platebním styku, který nabyl účinnosti 13. ledna 2018, rozšířil okruh platebních služeb o dvě nové. Ustanovení § 3 odst. 1 písm. g) a h) ZoPISt. zavádí platební služby nazvané služba nepřímého dání platebního příkazu a služba informování o platebním účtu.

¹³⁵ BERAN, J. in BERAN, J., DOLEŽALOVÁ, D., STRNADEL, D., ŠTĚPÁNOVÁ, A. *Zákon o platebním styku. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 48 – 49.

¹³⁶ Tamtéž, s. 50.

4.2.1. Služba nepřímého dání platebního příkazu

Jak již bylo výše zmíněno, zákonem o platebním styku byla zavedena nová platební služba nepřímého dání platebního příkazu (terminologie evropského práva užívá pojem služba iniciování platby), která je upravena v ustanovení § 3 odst. 1 písm. g) ZoPlSt. Nepřímé dání platebního příkazu je dle ustanovení § 2 odst. 1 písm. k) ZoPlSt. služba spočívající v dání platebního příkazu k převodu peněžních prostředků z platebního účtu jménem plátce poskytovatelem rozdílným od poskytovatele, který pro plátce vede daný platební účet, je-li platební příkaz dán prostřednictvím internetu.¹³⁷

Z hlediska praxe tato platební služba znamená, že banky, jiní poskytovatelé a zejména tzv. fintech společnosti (společnosti, které využívají moderních technologií v oblasti finančních služeb) vyvíjejí a budou vyvíjet aplikace, které jim umožní přístup k internetovému bankovníctví platebního účtu uživatele. Takový uživatel poté bude moci nakupovat online zboží a služby bez nutnosti toho, aniž by se musel přihlásit do svého internetového bankovníctví, ve kterém by sám zadal platební příkaz k převodu peněžních prostředků na účet obchodníka, u kterého dané zboží či službu nakupuje. Tento platební příkaz za něj jeho jménem učiní právě poskytovatel služby nepřímého dání platebního příkazu, který je v tomto vztahu třetí osobou. Poskytovatel služby nepřímého dání platebního příkazu dává platební příkaz jménem plátce, tj. tento poskytovatel neprojevuje svoji vůli, nýbrž vůli plátce. Z tohoto důvodu poskytovatel služby nepřímého dání platebního příkazu nemůže platební příkaz nikterak měnit či modifikovat. Nepřímé dání platebního příkazu je svým způsobem obdobou karetní transakce, avšak rozdílnost je dána tím, že při karetní transakci dává platební příkaz plátce prostřednictvím příjemce a při nepřímém dání platebního příkazu dává platební příkaz přímo plátce.¹³⁸

Poskytovatelé nepřímého dání platebního příkazu, tedy třetí osoby, mohou získat přístup k platebnímu účtu uživatele v zásadě dvěma následujícími způsoby:

- screen scraping – Jedná se o rozhraní, kterým se třetí osobě zpřístupní platební účet uživatele tak, jako by se uživatel přihlásil do internetového bankovníctví sám. Uživatel tedy v aplikaci poskytovatele služby nepřímého dání platebního příkazu zadá, u jaké banky nebo jiného oprávněného subjektu je veden jeho účet a také své přístupové údaje. Následně je aplikace schopna přihlásit se do internetového bankovníctví uživatele, jako by jej činil sám uživatel. Jde tedy o anonymní způsob. Někdy se také označuje jako strojové čtení uživatelského rozhraní.

¹³⁷ Srov. čl. 4 odst. 15 směrnice o platebních službách II

¹³⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 370/2017 Sb., o platebním styku k § 2 odst. 1 písm. k). Dostupné z: ASPI.

- API (Applicaton Programming Interface) – Jedná se o rozhraní, pomocí kterého dochází ke strojové komunikaci mezi třetí osobou a platebním účtem.¹³⁹

Zákon o platebním styku je účinný od 13. ledna 2018, nicméně v tuto dobu ještě nebyly účinné některé prováděcí předpisy Evropské unie, které měly doplňovat směrnici o platebních službách II. Chyběl tedy právní předpis, který by provedl tehdy pouze rámcovou úpravu služby nepřímého dání platebního příkazu. Potenciální poskytovatelé služby nepřímého dání platebního příkazu se tak ocitli v situaci, kdy sice právní úprava existovala, ale byla pouze rámcová. Bylo tak obtížné predikovat, jakým technologický způsobem budou poskytovatelé podle připravovaného prováděcího předpisu nuceni upravit své aplikace, aby jejich služba mohla být poskytována legálně. V mezidobí, které trvalo od 13. ledna 2018 až do 14. září 2019, tj. do nabytí účinnosti Nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) 2018/389 ze dne 27. listopadu 2017, kterým se doplňuje směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/2366, pokud jde o regulační technické normy týkající se silného ověření klienta a společných a bezpečných otevřených standardů komunikace (dále jen „nařízení RTS SCA“), v zásadě nezáleželo, jakým způsobem budou poskytovatelé, kteří vedou platební účty pro jejich uživatele (typicky banky), zpřístupňovat platební účty svých klientů třetím osobám. Poskytovatelé také mohli zvolit oba výše popsane způsoby či pouze jeden z nich.

Ministerstvo financí České republiky a Česká národní banka v jejich společném sdělení¹⁴⁰ doporučily, aby poskytovatelé, kteří platební účty vedou, zvolili způsob API. Toto stanovisko odůvodňují především tím, že se jedná o bezpečnější způsob rozhraní ze dvou výše popsanych, neboť v případě screen scrapingu uživatel udává své přístupové údaje k internetovému bankovníctví třetí osobě, což je považováno za velmi rizikové. Mimo jiné se v tomto sdělení vyjasňuje právní situace v přechodném období tím, že poskytovatel splní svou povinnost umožnit přístup k platebnímu účtu uživatele třetí osobě zvolením jednoho z dvou výše uvedených rozhraní. Z toho vyplývá, že ať již zvolí kterýkoli typ rozhraní, svou povinnost tím splní a druhý typ rozhraní poskytovatel, který vede platební účet, již není povinen zavádět. Poskytovatel služby nepřímého dání platebního příkazu se tak musel tomuto rozhodnutí podřídít.

Dne 14. září 2019 nabylo účinnosti nařízení RTS SCA, které ukončilo právní nejistotu, která panovala v oblasti platebních služeb nepřímého dání platebního příkazu a informování

¹³⁹ MOSNÁKOVÁ, M. *PSD2 a nová platební služba: Nepřímé dání udělení platebního příkazu*. Dostupné z WWW: <<https://www.epravo.cz/top/clanky/psd2-a-nova-platebni-sluzba-neprime-udeleni-platebniho-prikazu-107127.html>>.

¹⁴⁰ Sdělení Ministerstva financí České republiky a České národní banky ze dne 1. 12. 2017 k přechodnému období podle zákona č. 370/2017 Sb., o platebním styku. Dostupné z WWW: <https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/platebni-styk/.galleries/pravni_predpisy/download/sdeleni_mfcr_a_cnb_k_zakonu_370_2017.pdf>.

o platebním účtu. Nařízení RTS SCA přináší konkrétní regulační technické normy a od jeho účinnosti se poskytovatelé platební služby nepřímého dání platebního příkazu mohou věnovat této činnosti bez pochybnosti, zda je jejich činnost v souladu s platnými právními předpisy či nikoli. Již z názvu nařízení RTS SCA je patrné, že tím nejdůležitějším je provedení právní úpravy tzv. silného ověření klienta (viz níže), které bylo zavedeno směrnicí o platebních službách II. Nařízení RTS SCA dále stanovuje výjimky, za kterých se silné ověření klienta neuplatní, jakým způsobem je nutné chránit důvěrnost a integritu osobních bezpečnostních údajů uživatelů a společné a bezpečné otevřené standardy komunikace mezi poskytovateli, kteří vedou účet, poskytovateli platebních služeb dání nepřímého platebního příkazu a informování o platebním účtu, plátcí, příjemci a dalšími subjekty, kteří se účastní platebního styku.¹⁴¹

Velmi důležitá je skutečnost, že od účinnosti nařízení RTS SCA již není možné využívat výše popsaného screen scrapingu v jeho tradiční podobě. Screen scraping je totiž způsob, který je anonymní, a proto poskytovatel, který vede účet, nebyl schopen rozpoznat, zda se k platebnímu účtu připojil skutečně jeho uživatel nebo zda se k účtu připojila třetí strana. Toto riziko již odpadá, neboť s účinností nařízení RTS SCA je nutné, aby poskytovatel služby nepřímého dání platebního příkazu při poskytování této služby osvědčil svoji totožnost poskytovateli, který platební účet vede. Toto vyplývá z ustanovení čl. 30 odst. 1 písm. a) nařízení RTS SCA, které stanovuje, že rozhraní, které poskytovatel, který platební účet vede, zvolí, musí umožňovat identifikaci mimo jiné poskytovatelů platebních služeb nepřímého dání platebního příkazu a informování o platebním účtu. Současně ustanovení § 162 písm. e) ZoPISt. stanovuje povinnost poskytovatele platební služby nepřímého dání platebního příkazu osvědčit svoji totožnost poskytovateli, který platební účet vede, při každém nepřímém dání platebního příkazu.

4.2.1.1. Osoby oprávněné poskytovat službu nepřímého dání platebního příkazu

Platební službu nepřímého dání platebního příkazu jsou oprávněny poskytovat jako podnikání osoby uvedené v ustanovení § 5 ZoPISt. Z tohoto taxativního výčtu osob však zákon o platebním styku zakazuje tuto službu poskytovat poskytovatelům platebních služeb malého rozsahu¹⁴² a vydavatelům elektronických peněz malého rozsahu¹⁴³.

Z výše uvedeného vyplývá, že fintechové společnosti, které službu nepřímého dání platebního příkazu zamýšlejí nabízet svým klientům, tedy chtějí expandovat na trh s touto službou, budou muset získat povolení k této činnosti od České národní banky. Nejvýhodnější cestou pro

¹⁴¹ Srov. čl. 1 nařízení RTS SCA.

¹⁴² Srov. § 65 odst. 3 zákona č. 370/2017 Sb., o platebním styku.

¹⁴³ Srov. § 106 odst. 4 zákona č. 370/2017 Sb., o platebním styku.

fintechové společnosti se tak jeví získat povolení k této činnosti z pozice platební instituce, a to zejména s ohledem na výši počátečního základního kapitálu. Dle ustanovení § 15 odst. 1 písm. b) ZoPISt. postačuje základní kapitál platební instituce ve výši 50.000,- euro k získání povolení vztahující se na platební službu nepřímého dání platebního příkazu.

Dle ustanovení § 7 ZoPISt. je platební institucí právnická osoba, která je oprávněna poskytovat platební služby na základě povolení k činnosti platební instituce, které jí udělila Česká národní banka. Zákonné podmínky kladené na žadatele o povolení k činnosti platební instituce jsou stanoveny v ustanovení § 9 ZoPISt, a proto povolení k činnosti platební instituce Česká národní banka udělí žadateli:

- který je právnickou osobou,
- který má sídlo i skutečné sídlo v České republice,
- který má počáteční kapitál alespoň ve výši stanovené tímto zákonem,
- v jehož prospěch, má-li se povolení k činnosti platební instituce vztahovat na službu nepřímého dání platebního příkazu nebo na službu informování o platebním účtu, je uzavřena pojistná smlouva nebo poskytnuto srovnatelné zajištění v souladu s tímto zákonem,
- jehož obchodní plán, včetně předpokládaného rozpočtu na první 3 účetní období, je podložen reálnými ekonomickými propočty,
- jehož věcné, technické, personální a organizační předpoklady jsou vhodné z hlediska řádného a obezřetného poskytování platebních služeb,
- jehož řídicí a kontrolní systém splňuje požadavky stanovené tímto zákonem,
- který zabezpečuje ochranu peněžních prostředků, které mu uživatelé svěřili k provedení platební transakce,
- jehož případné podnikání spočívající v jiné činnosti než v poskytování platebních služeb nepředstavuje podstatnou hrozbu pro finanční stabilitu platební instituce ani nemůže bránit účinnému výkonu dohledu nad činností platební instituce,
- na němž mají kvalifikovanou účast pouze osoby, které jsou důvěryhodné a způsobilé zajistit řádné a obezřetné vedení platební instituce,
- jehož úzké propojení s jinou osobou nebrání účinnému výkonu dohledu nad činností platební instituce; při úzkém propojení s osobou, která se řídí právním řádem státu, který není členským státem, nesmí tento právní řád ani způsob jeho uplatňování bránit účinnému výkonu dohledu nad činností platební instituce,

- který bude provozovat v České republice alespoň část svého podnikání týkajícího se poskytování platebních služeb,
- jehož vedoucí osoby v oblasti poskytování platebních služeb jsou odborně způsobilé a mají dostatečné zkušenosti z hlediska řádného a obezřetného poskytování platebních služeb
- a jehož vedoucí osoby jsou důvěryhodné z hlediska řádného a obezřetného poskytování platebních služeb.

Žádost o udělení povolení k činnosti platební instituce se podává elektronicky. Tato žádost musí obsahovat náležitost stanovené zákonem č. 500/2004 Sb, správní řád (dále jen „správní řád“), také údaje o splnění podmínek pro udělení povolení k činnosti platební instituce a povinně k ní musí být připojeny doklady, které splnění těchto podmínek osvědčují.¹⁴⁴ Veškeré podrobnosti náležitostí žádosti stanoví prováděcí předpis, kterým je vyhláška České národní banky č. 1/2018 Sb., o žádostech a oznámeních k výkonu činnosti podle zákona o platebním styku.¹⁴⁵ Lhůta k rozhodnutí o žádosti činí tři měsíce ode dne zahájení řízení. Pokud nejsou v žádosti obsaženy veškeré její náležitosti nebo trpí jinými vadami, počíná tříměsíční lhůta běžet ode dne, kdy žadatel vady žádosti odstraní.¹⁴⁶

Důležité je zdůraznit povinnost platební instituce, která poskytuje službu nepřímého dání platební příkazu, mít v její prospěch uzavřenou pojistnou smlouvu nebo aby jí bylo poskytnuto jiné srovnatelné zajištění pro případ její povinnosti napravit neautorizované nebo nesprávně provedené platební transakce. Z této pojistné smlouvy či srovnatelného zajištění musí mít dle ustanovení § 17 odst. 1 ZoPISt. uživatelé či poskytovatelé, kteří platební účet vedou, právo na plnění vyplývající z povinnosti platební instituce napravit neautorizovanou nebo nesprávně provedenou platební transakci. Důvodová zpráva k tomuto dodává, že není nutné, aby pojistnou smlouvu uzavřel přímo poskytovatel služby nepřímého dání platebního příkazu, neboť postačí, že pojistná smlouva byla uzavřena v jeho prospěch.¹⁴⁷ Minimální limit pojistného plnění z pojištění a minimální výše srovnatelného zajištění jsou stanoveny v ustanoveních § 36 až 39 vyhlášky České národní banky č. 7/2018 Sb., o některých podmínkách výkonu činnosti platební instituce, správce informací o platebním účtu, poskytovatele platebních služeb malého rozsahu, instituce elektronických peněz a vydavatele elektronických peněz malého rozsahu.

¹⁴⁴ Srov. § 10 odst. 1 zákona č. 370/2017 Sb., o platebním styku.

¹⁴⁵ Srov. § 10 odst. 4 zákona č. 370/2017 Sb., o platebním styku.

¹⁴⁶ Srov. § 10 odst. 2 zákona č. 370/2017 Sb., o platebním styku.

¹⁴⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 370/2017 Sb., o platebním styku k § 17. Dostupné z: ASPI.

4.2.2. Služba informování o platebním účtu

Druhou platební službou, kterou zákon o platebním styku zavádí od jeho účinnosti, tj. od 13. ledna 2018, je služba informování o platebním účtu (terminologie evropského práva užívá pojem služba informování o účtu). V podstatě existovala již přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, ale její právní úprava v českém právní řádu chyběla. Tato nová platební služba obsažená v zákoně o platebním styku je důsledkem implementace směrnice o platebních službách II. Stejně jako platební služba nepřímého dání platebního příkazu, tak i platební služba informování o platebním účtu byla provedena až nařízením RTS SCA. Proto lze tedy konstatovat, že v mezidobí od 13. ledna 2018 do 14. září 2019 se tato služba pohybovala v ne zcela jasně upraveném právním prostoru.

Z výše uvedeného vyplývá, že právní úprava platební služby informování o platebním účtu prošla třemi fázemi. První fáze probíhala do nabití účinnosti zákona o platebním styku, tedy do 13. ledna 2018. V této době se již tato služba v určité době na trhu vyskytovala, ale nebyla právně regulovaná. Poté následovala druhá fáze, tj. mezidobí od 13. ledna 2018 do 14. září 2019, ve kterém byla služba právně upravena toliko rámcově. Poskytovatelé platební služby informování o platebním účtu se v tomto mezidobí mohli řídit alespoň dle společného sdělení Ministerstva financí České republiky a České národní banky¹⁴⁸. Konečně třetí fáze vývoje právní úpravy této služby počíná od 14. září 2019, kdy od tohoto data je právní regulace této služby provedena nařízením RTS SCA, a tím byla dosud panující právní nejistota odstraněna.

Informování o platebním účtu je služba, kterou poskytovatel této služby sděluje informace o platebním účtu uživateli tohoto platebního účtu prostřednictvím internetu. Poskytovatel služby informování o platebním účtu není totožný s poskytovatelem, který vede platební účet, o kterém je informováno. Z tohoto vyplývá, že poskytovatel platební služby informování o účtu je tedy v tomto vztahu třetí osobou.¹⁴⁹ Poskytovateli služby informování o platebním účtu jsou informace o předmětném účtu sdělovány poskytovatelem, který platební účet vede, na základě souhlasu uděleného uživatelem, neboť toto stanoví ustanovení § 191 odst. 1 ZoPISt. Poskytovatel služby informování o platebním účtu sděluje informace o platebním účtu jeho uživateli na základě jeho výslovného souhlasu dle ustanovení § 192 písm. a) ZoPISt. Z uvedeného lze tedy vyvozovat, že k tomu aby bylo poskytování služby informování o platebním účtu v souladu se zákonem

¹⁴⁸ Sdělení Ministerstva financí České republiky a České národní banky ze dne 1. 12. 2017 k přechodnému období podle zákona č. 370/2017 Sb., o platebním styku. Dostupné z WWW: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/platebni-styk/.galleries/pravni_predpisy/download/sdeleni_mfcr_a_cnb_k_zakonu_370_2017.pdf.

¹⁴⁹ Srov. § 2 odst. 1 písm. l) zákona č. 370/2017 Sb., o platebním styku a čl. 4 odst. 16 směrnice o platebních službách II.

o platebním styku, musí uživatel této služby udělit souhlas jednak poskytovateli, který účet vede, a jednak výslovný souhlas poskytovateli služby informování o platebním účtu. Rozsah informací, které poskytovatel služby informování o platebním účtu sděluje uživateli, je totožný s tím, který je uživateli dostupný prostřednictvím internetového bankovníctví.¹⁵⁰ Poskytovatel služby informování o platebním účtu je při každém dotazování na informace o platebním účtu povinen osvědčit svoji totožnost poskytovateli, který platební účet vede.¹⁵¹

Jak již bylo výše uvedeno a stejně jako v případě poskytování platební služby nepřímého dání platebního příkazu, je i platební služba informování o platebním účtu poskytována pouze prostřednictvím internetu. Poskytovatelé tuto službu uživatelům poskytují typicky prostřednictvím mobilních aplikací. Mobilní aplikace poskytovatelů této služby však musí mít přístup k platebním účtům jejich uživatelů. Aplikace přístup k platebním účtům uživatelů získají prostřednictvím rozhraní. Jedná se o rozhraní API či pomocí screen scrapingu. Definování a popis těchto rozhraní, stejně jako princip jejich fungování, byly již uvedeny v předchozím bodě.¹⁵²

Přestože uživatel ke službě informování o platebním účtu udělil jejímu poskytovateli výslovný souhlas, není poskytovatel, který platební účet vede, vždy povinen sdělit informace o platebním účtu, o které poskytovatel služby informování o platebním účtu žádá. Poskytovatel, který účet vede, může dle ustanovení § 191 odst. 3 ZoPISt. odmítnout sdělit informace o platebním účtu poskytovateli služby informování o platebním účtu,

- má-li podezření na neautorizované nebo podvodné použití platebního prostředku, nebo osobních bezpečnostních prvků uživatele,
- není-li poskytovatel, který žádá o informace, oprávněn poskytovat službu informování o platebním účtu, nebo
- neosvědčil-li poskytovatel služby informování o platebním účtu svoji totožnost při dotazu na informace o platebním účtu v souladu s ustanovením § 192 písm. c) ZoPISt.

Hodlá-li poskytovatel, který vede platební účet, odmítnout poskytnutí informací o platebním účtu poskytovateli služby informování o platebním účtu ve smyslu případů výše popsanych, informuje o tom uživatele. Není-li to možné, informuje uživatele bez zbytečného odkladu po odmítnutí poskytnutí informací o platebním účtu poskytovateli služby informování o platebním účtu.¹⁵³ Pokud dojde k odmítnutí sdělit informace o platebním účtu ve smyslu shora uvedených situací, je

¹⁵⁰ Srov. § 191 odst. 1 zákona č. 370/2017 Sb., o platebním styku.

¹⁵¹ Srov. § 192 písm. c) zákona č. 370/2017 Sb., o platebním styku.

¹⁵² Viz bod Platební služba nepřímého dání platebního příkazu.

¹⁵³ Srov. § 191 odst. 4 zákona č. 370/2017 Sb., o platebním styku.

poskytovatel, který vede platební účet, povinen o tomto informovat Českou národní banku bez zbytečného odkladu.¹⁵⁴

4.2.2.1. Správce informací o platebním účtu a ostatní osoby oprávněné poskytovat službu informování o platebním účtu

Službu informování o platebním účtu jako podnikání jsou oprávněny poskytovat osoby uvedené v ustanovení § 5 ZoPISt. Z tohoto taxativního výčtu osob však zákon o platebním styku zakazuje tuto službu poskytovat poskytovatelům platebních služeb malého rozsahu¹⁵⁵ a vydavatelům elektronických peněz malého rozsahu.¹⁵⁶ Následující právní rozbor tohoto podbodu bude věnován správci informací o platebním účtu, neboť zákon o platebním styku zavádí právní rámec úpravy tohoto nového subjektu a současně nařízení RTS SCA jeho právní úpravu blíže konkretizuje.

Správce informací o platebním účtu je dle § 41 ZoPISt. subjekt, který je oprávněn poskytovat službu informování o platebním účtu na základě povolení k činnosti správce informací o platebním účtu, které tomuto subjektu uděluje Česká národní banka. Toto povolení opravňuje správce informací o platebním účtu poskytovat pouze službu informování o platebním účtu, a proto správce informací o platebním účtu nesmí poskytovat jinou platební službu než službu informování o platebním účtu.¹⁵⁷

Povolení k činnosti správce informací o platebním účtu vydává Česká národní banka na základě žádosti. Zákonem stanovené podmínky na žadatele jsou obsaženy v ustanovení § 42 ZoPISt. Česká národní banka udělí povolení k činnosti správce informací o platebním účtu žadateli,

- který má sídlo i skutečné sídlo v České republice,
- jehož obchodní plán, včetně předpokládaného rozpočtu na první 3 účetní období, je podložen reálnými ekonomickými propočty,
- v jehož prospěch je uzavřena pojistná smlouva nebo poskytnuto srovnatelné zajištění v souladu s tímto zákonem,
- jehož věcné, technické, personální a organizační předpoklady jsou vhodné z hlediska řádného a obezřetného poskytování služby informování o platebním účtu,
- jehož řídicí a kontrolní systém splňuje požadavky stanovené tímto zákonem,

¹⁵⁴ Srov. § 191 odst. 5 zákona č. 370/2017 Sb., o platebním styku.

¹⁵⁵ Srov. § 65 odst. 3 zákona č. 370/2017 Sb., o platebním styku.

¹⁵⁶ Srov. § 106 odst. 4 zákona č. 370/2017 Sb., o platebním styku.

¹⁵⁷ Srov. § 49 odst. 2 zákona č. 370/2017 Sb., o platebním styku.

- jehož vedoucí osoby jsou důvěryhodné z hlediska řádného a obezřetného poskytování služby informování o platebním účtu,
- jehož vedoucí osoby v oblasti poskytování služby informování o platebním účtu jsou odborně způsobilé a mají dostatečné zkušenosti z hlediska řádného a obezřetného poskytování služby informování o platebním účtu,
- u něhož nenastala skutečnost, která zakládá překážku provozování živnosti podle zákona upravujícího živnostenské podnikání, a
- který, je-li fyzickou osobou, splňuje všeobecné podmínky provozování živnosti podle zákona upravujícího živnostenské podnikání.

Žádost o udělení povolení k činnosti správce informací o platebním účtu lze podat pouze elektronickým způsobem. Tato žádost musí obsahovat kromě obecných náležitostí žádosti, které stanovuje správní řád, také údaje o splnění podmínek pro udělení povolení k činnosti správce informací o platebním účtu a současně k této žádosti je žadatel povinen připojit doklady, které osvědčují splnění těchto podmínek.¹⁵⁸ Podrobnosti náležitostí žádosti, přílohy, které osvědčují splnění podmínek kladených na žadatele, včetně formátu žádostí a další technické náležitosti stanoví prováděcí předpis.¹⁵⁹ Tímto předpisem je vyhláška České národní banky č. 1/2018 Sb., o žádostech a oznámeních k výkonu činnosti podle zákona o platebním styku. Veškeré výše uvedené podrobnosti vztahující se k žádosti stanovuje tato vyhláška ve svém ustanovení § 6. Česká národní banka je povinna rozhodnout o žádosti do třech měsíců od zahájení řízení. Pokud však žádost neobsahuje zákonem a prováděcím předpisem stanovené náležitosti nebo trpí-li jinými podstatnými vadami, počne tato tříměsíční lhůta k rozhodnutí o žádosti běžet dnem, kdy žadatel odstranil veškeré vady žádosti.¹⁶⁰

Správce informací o platebním účtu je povinen uzavřít pojistnou smlouvu v jeho prospěch nebo aby mu bylo poskytnuto obdobné zajištění, a to pro případ, že by došlo k neoprávněnému získání nebo užití informací o platebním účtu.¹⁶¹ Právo na plnění vyplývající z této pojistné smlouvy nebo z poskytnuté obdobného zajištění má uživatel nebo poskytovatel, který platební účet vede, neboť správce informací je povinen případné neoprávněné získání či užití informací o platebním účtu napravit.¹⁶² Minimální limit pojistného plnění z pojištění a minimální výše srovnatelného zajištění jsou stanoveny v ustanoveních § 36 až 39 vyhlášky č. 7/2018 Sb., o některých podmínkách výkonu činnosti platební instituce, správce informací o platebním účtu,

¹⁵⁸ Srov. § 43 odst. 1 zákona č. 370/2017 Sb., o platebním styku.

¹⁵⁹ Srov. § 43 odst. 3 zákona č. 370/2017 Sb., o platebním styku.

¹⁶⁰ Srov. § 43 odst. 2 zákona č. 370/2017 Sb., o platebním styku.

¹⁶¹ Srov. § 46 odst. 1 zákona č. 370/2017 Sb., o platebním styku.

¹⁶² Srov. § 46 odst. 1 zákona č. 370/2017 Sb., o platebním styku.

poskytovatele platebních služeb malého rozsahu, instituce elektronických peněz a vydavatele elektronických peněz malého rozsahu, a to ohledem na:

- rizika, kterým je nebo může být správce informací o platebním účtu vystaven,
- jiné činnosti správce informací o platebním účtu,
- vlastnosti srovnatelného zajištění a
- počet uživatelů služby informování o platebním účtu.¹⁶³

Zákon o platebním styku nestanovuje správci informací o platebním účtu povinnost složení základního kapitálu v určité minimální výši. Pokud tedy dojde k neoprávněnému získání či užití informací o platebním účtu a v souvislosti s touto skutečností vznikne škoda uživateli této služby či poskytovateli, který platební účte vede, lze plnění z pojistné smlouvy či poskytnutí obdobného zajištění považovat za určitou jistotu, že se tyto subjekty domohou náhrady škody.¹⁶⁴

Správu informací o platebním účtu je správce informací o platebním účtu povinen vykonávat řádně a obezřetně a k zajištění takové správy musí mít správce zřízen řídicí a kontrolní systém.¹⁶⁵ Podmínky, které jsou kladeny zákonem na řídicí a kontrolní systém správce informací o platebním účtu jsou stanoveny v ustanovení § 48 ZoPISt, a proto řídicí a kontrolní systém zahrnuje:

- strategické a operativní řízení,
- organizační uspořádání, včetně vnitřních předpisů, které jej upravují, s řádným, průhledným a uceleným vymezením činností, včetně činností orgánů správce informací o platebním účtu a s nimi spojených působností a rozhodovacích pravomocí; v rámci organizačního uspořádání se současně vymezí funkce, jejichž výkon je vzájemně neslučitelný,
- systém řízení rizik, který vždy zahrnuje
 - přistupování správce informací o platebním účtu k rizikům, kterým je nebo může být vystaven, včetně rizik vyplývajících z vnitřního nebo vnějšího prostředí,
 - a rozpoznávání, vyhodnocování, měření, sledování, ohlašování a omezování rizik, včetně přijímání opatření vedoucích k omezení výskytu nebo dopadů výskytu rizik,
- systém vnitřní kontroly, který vždy zahrnuje
 - kontrolu podřízených pracovníků nadřízenými pracovníky,

¹⁶³ Srov. § 46 odst. 2 zákona č. 370/2017 Sb., o platebním styku.

¹⁶⁴ Konečná & Zacha: Advokátní kancelář. *Správce informací o platebním účtu*. Dostupné z WWW: <https://www.konecna-zacha.com/spravce-informaci-o-platebnim-uctu/>.

¹⁶⁵ Srov. § 47 zákona č. 370/2017 Sb., o platebním styku.

- průběžnou kontrolu dodržování právních povinností správce informací o platebním účtu
- a vnitřní audit zajišťující nezávislou a objektivní vnitřní kontrolu výkonu činnosti správce informací o platebním účtu a předkládání jasných doporučení k zajištění nápravy takto zjištěných nedostatků příslušné úrovni řízení,
- řádné administrativní a účetní postupy,
- systém vnitřní a vnější komunikace,
- sledování, vyhodnocování a aktualizaci vnitřních předpisů,
- řízení střetů zájmů při výkonu činnosti, včetně jejich zjišťování a zamezování,
- kontrolní a bezpečnostní opatření při zpracování a evidenci informací a při zohlednění jejich charakteru, zahrnující kontrolní a bezpečnostní opatření pro zabezpečení a prověření prostředků pro přenos informací, minimalizaci rizika poškození dat a neautorizovaného přístupu a zabránění úniku informací za účelem zachování důvěrnosti dat v každém okamžiku,
- vyřizování stížností a reklamací
- a zajišťování plynulého výkonu činnosti a trvalého fungování správce informací o platebním účtu na finančním trhu v souladu s předmětem a plánem jeho činnosti, zahrnující opatření a postupy zajišťující řádné a plynulé poskytování služby informování o platebním účtu.

Řídící a kontrolní systém musí být účinný, ucelený, přiměřený povaze, rozsahu a složitosti rizik spojených s modelem podnikání a činností správce informování o platebním účtu v jeho celku i jeho částech.¹⁶⁶ Správce informací o platebním účtu je povinen řídicí a kontrolní systém ověřovat a pravidelně hodnotit jeho účinnost, ucelenost a přiměřenost v jeho celku i částech a současně je povinen zjednat bez zbytečného odkladu nápravu, pokud nedosahuje výše zmíněných zákonem stanovených vlastností.¹⁶⁷

4.2.3. Silné ověření

Přestože silné ověření klienta není platební službou, je tento institut podřazen pod kapitulu platební služby, neboť je při poskytování platebních služeb často využíván. Silné ověření klienta¹⁶⁸ je způsob ověření klienta, který se zavádí pro platební služby poskytované elektronicky s využitím technologií. Tento způsob by měl být schopen zajistit bezpečné ověření klienta a eliminovat riziko

¹⁶⁶ Srov. § 48 odst. 2 zákona č. 370/2017 Sb., o platebním styku.

¹⁶⁷ Srov. § 48 odst. 3 zákona č. 370/2017 Sb., o platebním styku.

¹⁶⁸ Zákon č. 370/2017 Sb., o platebním styku jej označuje jako silné ověření uživatele.

podvodů a další trestné činnosti. Dle čl. 97 odst. 1 směrnice o platebních službách II se silné ověření použije, pokud plátce:

- využívá on-line přístupu ke svému platebnímu účtu;
- iniciuje elektronickou platební transakci;
- prostřednictvím prostředků komunikace na dálku provede jakýkoli úkon, který by mohl vést k riziku platebního podvodu nebo jiných zneužití.

Silné ověření klienta se uplatní nejen při poskytnutí platební služby dání nepřímého platebního příkazu, ale i informování o platebním účtu.¹⁶⁹ Silné ověření klienta může být složeno z následujících prvků:

- kategorie znalost (ZoPISt. hovoří o údajích, který je znám pouze uživateli);
 - např. PIN kód;
- kategorie držení (ZoPISt. hovoří o věci, kterou má ve své moci uživatel);
 - např. notebook, mobilní telefon;
- kategorie inherence (ZoPISt. hovoří o biometrických údajích uživatele);
 - např. otisk prstu.¹⁷⁰

Poskytovatelé, kteří vedou účet, jsou povinni zavést opatření, která zvyšují bezpečnost výše zmíněných prvků. V kategorii znalost je kladen důraz na to, aby nebyly tyto prvky odhaleny neoprávněnými stranami či dokonce sděleny těmto stranám.¹⁷¹ V kategorii držení je požadováno, aby tyto prvky nebyly použity neoprávněnými stranami a současně aby nedocházelo k replikaci takových prvků.¹⁷² V poslední kategorii inherence je především důležité zajistit, aby při používání zařízení a softwaru, které snímají prvky inherence, byla zajištěna odolnost vůči neautorizovanému použití prvků prostřednictvím přístupu k zařízení a softwaru.¹⁷³

Z výše uvedených kategorií prvků jsou vybrány minimálně dva, ze kterých je následně vytvořen ověřovací kód.¹⁷⁴ Ověřovací kód musí být absolutně bezpečný, a proto z něj nesmí být možné odvodit informaci o žádném z prvků, na základě kterých byl vytvořen. Rovněž na základě znalosti dřívějšího ověřovacího kódu nesmí být možné vytvořit nový ověřovací kód a ani nesmí být možné ho zfalšovat.¹⁷⁵

Pokud při ověřování nedojde k vytvoření ověřovacího kódu, nesmí být možné určit, který z prvků zadávaných pro vytvoření ověřovacího kódu byl nesprávně uveden. Uživatel může

¹⁶⁹ Srov. čl. 97 odst. 4 směrnice o platebních službách II.

¹⁷⁰ Srov. čl. 4 odst. 1 nařízení RTS SCA.

¹⁷¹ Srov. čl. 6 nařízení RTS SCA.

¹⁷² Srov. čl. 7 nařízení RTS SCA.

¹⁷³ Srov. čl. 8 nařízení RTS SCA.

¹⁷⁴ Srov. čl. 4 odst. 1 nařízení RTS SCA.

¹⁷⁵ Srov. čl. 4 odst. 2 nařízení RTS SCA.

chybovat při procesu ověřování maximálně čtyřikrát, neboť po pátém nezdařeném pokusu ověření v daném časovém období dojde k částečnému nebo trvalému zablokování úkonů uvedených v čl. 97 odst. 1 směrnice o platebních službách II. Při úspěšném ověření uživatele za účelem online přístupu k platebnímu účtu nesmí jeho nečinnost přesáhnout dobu delší než pět minut, poté dojde k odhlášení. Opatření v tomto odstavci popsaná vyplývají z čl. 4 odst. 3 nařízení RTS SCA.

Z výše uvedeného je tedy zřejmé, že silné ověření klienta v současné době, která skýtá mnoho příležitostí pro kyberkriminalitu, je velmi vítané opatření všemi subjekty platebního styku. Banky již v době před účinností nařízení RTS SCA dvoufaktorové ověření využívaly. Při provádění platebních transakcí prostřednictvím internetového bankovníctví bylo a je bankami vyžadováno heslo klienta do internetového bankovníctví (prvek znalost). Následně po zadání správného hesla je klientovi na jeho mobilní telefon zaslána SMS zpráva, která obsahuje zpravidla číselný kód (prvek držení), který musí být zadán ve správném tvaru, aby byl klientovi poskytnut přístup do internetového bankovníctví. V současné době je tedy na bankách a jiných oprávněných subjektech, zda silné ověření klienta využitím dvou prvků považují za dostatečně bezpečné, neboť zákon o platebním styku ani nařízení RTS SCA bankám nezakazují využít všech tří kategorií prvků, na základě kterých dochází k vytvoření ověřovacího kódu.

4.2.4. Shrnutí platebních služeb nepřímé dání platebního příkazu a informování o platebním účtu

Platební služby nepřímé dání platebního příkazu a informování o platebním účtu nejsou novými platebními službami, neboť v určité jejich době byly poskytovány již před nabytím účinnosti zákona o platebním styku. S účinností zákona o platebním styku, tj. od 13. ledna 2018, však byla stanovena jejich právní úprava. Do té doby existovali na trhu poskytovatelé těchto služeb, kteří k poskytování těchto platebních služeb nepotřebovali žádného povolení, neboť se dle dřívějšího zákona o platebním styku nejednalo o platební službu. Je tedy zřejmé, že pokud by poskytovatelé těchto služeb v jejich činnosti pokračovali i po nabytí účinnosti zákona o platebním styku a činnost těchto poskytovatelů služeb by naplňovala definiční znaky platební služby nepřímého dání platebního příkazu nebo informování o platebním účtu, poskytovali by tyto platební služby bez zákonem stanoveného povolení od České národní banky, tedy nelegálně. Poskytovatelé těchto platebních služeb tak byli nuceni pozastavit jejich činnost do doby, než jim bylo Českou národní bankou uděleno povolení k poskytování služby nepřímého dání platebního příkazu či informování o platebním účtu. Zákonodárce se dle mého názoru nevypořádal s výše uvedeným dostatečně, neboť na tyto inovativní poskytovatele nebylo pamatováno v přechodných ustanoveních zákona o platebním styku, která by tuto situaci mohla právně upravit tak, aby

se předešlo situaci, kdy tito poskytovatelé museli své činnosti pozastavit do udělení potřebného povolení.

V praxi nepřímé dání platebního příkazu pro uživatele této služby znamená především usnadnění nákupu zboží a služeb online. Jde tedy o značnou úsporu času, který by jinak uživatelé věnovali zdoluhavému procesu přihlašování se k platebnímu účtu prostřednictvím internetového bankovníctví a následnému zadávání platebního příkazu. Rovněž informování o platebním účtu je velmi vítanou službou, a to především pro takové uživatele, kteří mají vícero platebních účtů u vícero bank. V takovém případě uživatelé snadno ztrácí přehled o svých zůstatcích na těchto platebních účtech. Mobilní aplikace, prostřednictvím které je služba informování o platebním účtu poskytována, dokáže data o platebních účtech sjednotit do jednoho rozhraní. Uživatel této služby tak má přehledný soupis všech jeho platebních účtů, včetně jejich zůstatků a dalších informací souvisejících s těmito platebními účty.

Nařízení RTS SCA konkretizovalo silné ověření klienta a stanovilo další technické požadavky především na komunikaci mezi všemi subjekty, kteří se účastní platebního styku prostřednictvím internetu. V současné době již nic nebrání expanzi inovativním fintech společnostem na trh s těmito platebními službami a lze očekávat, že si postupem času získají na svou stranu velkou část klientů tradičních bank.

4.3. Platební transakce

Platební transakcí se dle ustanovení § 2 odst. 1 písm. a) ZoPlSt. rozumí vložení peněžních prostředků na platební účet, výběr peněžních prostředků z platebního účtu nebo převod peněžních prostředků, je-li prováděna v rámci platební služby.

Při nejběžnější platební transakci, tj. při převodu peněžních prostředků, se vyskytují čtyři subjekty. Těmito subjekty jsou plátce, poskytovatel plátce, příjemce a poskytovatel příjemce. Při této platební transakci může docházet ke splynutí některých těchto subjektů. Pokud dojde ke splynutí plátce a příjemce, bude tato situace z praktického hlediska znamenat, že převod peněžních prostředků činí jedna osoba, pro kterou jsou vedeny oba účty, mezi kterými dochází k převodu peněžních prostředků. Další situace nastane, pokud plátce i příjemce mají účty vedené u stejného poskytovatele, který tak bude jediným poskytovatelem v tomto vztahu. Rovněž může dojít ke splynutí plátce nebo příjemce s poskytovatelem na jedné straně platební transakce, což by znamenalo, že poskytovatel, který splývá s plátcem, provádí platební transakci takovou,

ve které plní svůj vlastní dluh. Ve druhém případě, kdy příjemce splývá s poskytovatelem, se jedná o přijímání plnění své vlastní pohledávky.¹⁷⁶

4.4. Smlouva o platebních službách

Je třeba říci, že smlouva o platebních službách není konkrétním smluvním typem. Smlouva o platebních službách může mít charakter různých typů smluv, ale rovněž i charakter inominátní smlouvy.¹⁷⁷ Smluvními stranami jsou poskytovatel platebních služeb a uživatel platebních služeb. Zákon o platebním styku však jejich vymezení neprovádí. V ustanovení § 5 ZoPISt. jsou pouze uvedeny osoby, které jsou oprávněny poskytovat platební služby jako podnikání.

Dle ustanovení § 127 ZoPISt. se smlouvou o platebních službách poskytovatel zavazuje uživateli alespoň:

- provádět pro něho platební transakce ve smlouvě jednotlivě neurčené (dále jen „rámcová smlouva“),
- provést pro něho jednotlivou platební transakci neupravenou rámcovou smlouvou (dále jen „smlouva o jednorázové platební transakci“),
- poskytovat službu nepřímého dání platebního příkazu, nebo
- poskytovat službu informování o platebním účtu.

Od účinnosti zákona o platebním styku tedy existují již čtyři základní formy smlouvy o platebních službách. Rámcová smlouva je z pohledu praxe nejčastěji využívanou formou smlouvy o platebních službách, na jejímž základě jsou jednotlivé platební transakce prováděny jednostrannými právními jednáními. Jedná se o platební příkazy učiněné uživatelem, z čehož vyplývá, že nejsou na základě rámcové smlouvy uzavírány jednotlivé dílčí smlouvy.¹⁷⁸

Smlouva o platebních službách může mít dále také výše zmíněnou formu jednorázové platební transakce, tj. smlouva o jednorázové platební transakci. V praxi je taková forma mnohem méně využívaná než rámcová smlouva, avšak uplatňuje se např. při platební službě poukazování peněz, vkládání peněžních prostředků na cizí účet nebo výběru peněžních prostředků z cizího bankomatu.¹⁷⁹

Zákon o platebním styku zavádí dva nové typy smluv. Jedná se o smlouvy, které upravují buď platební službu nepřímého dání platebního příkazu, nebo platební službu informování

¹⁷⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 370/2017 Sb., o platebním styku k § 2 odst. 1 písm. a). Dostupné z: ASPI.

¹⁷⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 370/2017 Sb., o platebním styku k § 127. Dostupné z: ASPI.

¹⁷⁸ BERAN, J. in BERAN, J., DOLEŽALOVÁ, D., STRNADEL, D., ŠTĚPÁNOVÁ, A. *Zákon o platebním styku. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 340.

¹⁷⁹ Tamtéž, s. 342.

o platebním účtu. Z uvedeného¹⁸⁰ a také z důvodové zprávy vyplývá, že smlouvy, které budou tyto služby upravovat, neobsahují závazek poskytovatele k provedení platebních transakcí, a proto se tyto smlouvy nemohou řídit režimem smlouvy rámcové ani smlouvy o jednorázové platební transakci bez dalšího.¹⁸¹

Závěrem k tomuto lze dodat, že existence čtyř typů smluv o platebních službách neznamená, že každá taková smlouva o platebních službách musí být sepsána na samostatném dokumentu. Z tohoto vyplývá, že smluvním stranám, tedy poskytovateli a uživateli platebních služeb, zákon o platebním styku umožňuje, aby obsahem jediného dokumentu mohly být i všechny typy výše popsaných smluv o platebních službách.¹⁸²

Nutno podotknout, že smlouva o platebních službách nemusí být uzavřena v písemné formě, neboť zákon o platebním styku ani občanský zákoník takovou formu nevyžadují. Těžko si lze však v praxi představit, že smlouva o platebních službách bude uzavřena v jiné než písemné formě.

4.4.1. Úplata za smlouvu o platebních službách

Dle ustanovení § 130 odst. 1 ZoPISt. náleží poskytovateli úplata za platební službu, kterou provádí, a proto je smlouva o platebních službách ze své podstaty úplatná. Dle zmíněného ustanovení může být sjednána úplata i za splnění povinností, které jsou poskytovateli stanoveny v části čtvrté, hlavy I (Práva a povinnosti při poskytování platebních služeb) zákona o platebním styku, jestliže to tento zákon výslovně stanoví a současně musí být tato úplata přiměřená a musí odpovídat skutečným nákladům poskytovatele.

Za poskytnutí či zpřístupnění informací¹⁸³ v rámci zákonem stanoveného standardu poskytovateli úplata nenáleží. Avšak v případě, že uživatel bude požadovat poskytnutí nebo zpřístupnění takových informací, které jsou nad minimální standard, poskytovateli úplata náleží, jestliže takto bude ujednáno ve smlouvě. Je důležité, aby dohoda o informacích nad rámec minimálního standardu nebyla pevnou součástí formulářové smlouvy, tedy aby uživatel měl možnost uzavřít smlouvu i bez takové dohody, neboť jedině poté může být naplněna podmínka, že je uživatelem vyžadována informace nad minimální standard.¹⁸⁴

¹⁸⁰ Srov. bod 4.2.1. a bod 4.2.2.

¹⁸¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 370/2017 Sb., o platebním styku k § 127. Dostupné z: ASPI.

¹⁸² Tamtéž.

¹⁸³ Viz bod 4.4.2

¹⁸⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 370/2017 Sb., o platebním styku k § 130. Dostupné z: ASPI.

Pokud je to dohodnuto, náleží poskytovateli úplata také v situaci, kdy poskytuje či zpřístupňuje informace častěji, než je povinen, nebo jestliže jsou uživatelem požadovány doplňující informace apod.¹⁸⁵

Ustanovení § 130 odst. 2 ZoPlSt. zakotvuje tzv. princip share neboli sdílení poplatků. Tento princip znamená, že za platební službu platí plátce i příjemce takovou úplatu, kterou po nich jejich poskytovatelé požadují. Výjimku z tohoto tvoří situace, kdy při provádění platební transakce dochází ke směně měn.¹⁸⁶

4.4.2. Poskytnutí a zpřístupnění informace

Zákon o platebním styku ukládá poskytovateli povinnost poskytnout nebo zpřístupnit celou řadu informací, a to již před uzavřením smlouvy o platebních službách nebo následně během jejího trvání.

Zákon o platebních styku v ustanovení § 131 odst. 1 zavádí nové vymezení poskytnutí informací, které je důsledkem evropské judikatury.¹⁸⁷ Dochází ke zpřesnění pojmu poskytnutí informace, který byl upraven již v dřívějším zákoně o platebním styku. Poskytovatel dle výše zmíněného ustanovení splní svou povinnost poskytnutí informace nikoli tím, že v důsledku jednání poskytovatele dojde informace uživateli zachycená na trvalém nosiči dat, nýbrž tím, že ji aktivně sdělí uživateli a taková informace musí být zachycena na trvalém nosiči dat¹⁸⁸. Rovněž může poskytovatel tuto povinnost splnit tím, že informaci uživateli sdělí prostřednictvím e-mailu v internetovém bankovníctví. V tomto případě však musí být splněna podmínka, že poskytovatel obsah takové e-mailové schránky nemůže zpětně pozměnit a zároveň poskytovatel musí uživatele informovat o existenci a dostupnosti této informace např. zasláním informace o této zprávě na běžný e-mail uživatele.¹⁸⁹

Druhou informační povinností poskytovatele je zpřístupnění informace. Dle ustanovení § 131 odst. 2 ZoPlSt. poskytovatel splní svou povinnost zpřístupnit uživateli informaci tím, že informaci umožní uživateli vyhledat způsobem, který není pro uživatele nepřiměřeně zatěžující. Uživatel musí tedy učinit určité kroky, které vedou k zpřístupnění informace. Poskytovatel v této souvislosti dbá na to, aby takový přístup k informacím byl vůbec možný a aby tyto informace byly po zpřístupnění uživateli k dispozici.¹⁹⁰

¹⁸⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 370/2017 Sb., o platebním styku k § 130. Dostupné z: ASPI.

¹⁸⁶ Tamtéž.

¹⁸⁷ Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 25. ledna 2017, ve věci C-375/15, BAWAG PSK Bank für Arbeit und Wirtschaft und Österreichische Postsparkasse AG v. Verein für Konsumenteninformation.

¹⁸⁸ Viz bod 2.2.1.

¹⁸⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 370/2017 Sb., o platebním styku k § 131. Dostupné z: ASPI.

¹⁹⁰ Tamtéž.

4.4.3. Změna závazku z rámcové smlouvy o platebních službách

Změna závazku z rámcové smlouvy lze jistě provést na základě výslovného souhlasu obou smluvních stran, avšak zákon o platebním styku upravuje ve svém ustanovení § 152 speciální mechanismus změny závazku z rámcové smlouvy. K tomu, aby tento mechanismus mohl být uplatněn, musí být také smluvními stranami v rámcové smlouvě ujednán a musí být kumulativně splněny podmínky stanovené v ustanovení § 152 odst. 3 ZoPISt. Poskytovatel musí návrh na změnu závazku z rámcové smlouvy (dále jen „Návrh na změnu závazku“) učinit nejpozději dva měsíce před nabytím účinnosti předmětné změny.¹⁹¹ Poskytovatel rovněž v Návrhu na změnu závazku informuje uživatele, že má právo vypovědět závazek z rámcové smlouvy¹⁹² v případě, že takový Návrh na změnu závazku odmítne. Jestliže uživatel Návrh na změnu závazku neodmítne přede dnem, kdy má změna nabýt účinnosti,¹⁹³ je změna závazku z rámcové smlouvy účinná dnem uvedeném v Návrhu na změnu závazku, pokud o tomto důsledku poskytovatel informoval uživatele v Návrhu na změnu závazku.¹⁹⁴ Jedná se tedy o jakýsi konkludentní souhlas se změnou závazku z rámcové smlouvy.¹⁹⁵

Pokud však uživatel Návrh na změnu závazku odmítne, má právo vypovědět závazek z rámcové smlouvy přede dnem, kdy má změna nabýt účinnosti, a to bezúplatně s okamžitou účinností.¹⁹⁶

4.4.4. Výpověď závazku z rámcové smlouvy

Zákon o platebním styku upravuje výpověď závazku z rámcové smlouvy ve svých ustanoveních § 153 až 155. Výpověď může být učiněna jak ze strany uživatele, tak ze strany poskytovatele.

Uživatel může vypovědět závazek z rámcové smlouvy kdykoli, tedy i v případě, že rámcová smlouva byla uzavřena na dobu určitou, kdy toto stanoví ustanovení § 153 odst. 1 ZoPISt. Je tedy zřejmé, že v tomto případě jde o uplatnění principu ochrany slabší strany jakožto uživatele, neboť poskytovatel výpověď za takových podmínek učinit nemůže. Toto ustanovení rovněž stanoví, že byla-li sjednána výpovědní doba, zanikne závazek z rámcové smlouvy uplynutím výpovědní doby, která nesmí být delší než jeden měsíc.

¹⁹¹ Srov. § 152 odst. 3 písm. a) zákona č. 370/2017 Sb., o platebním styku.

¹⁹² Srov. § 152 odst. 3 písm. d) zákona č. 370/2017 Sb., o platebním styku.

¹⁹³ Srov. § 152 odst. 3 písm. b) zákona č. 370/2017 Sb., o platebním styku.

¹⁹⁴ Srov. § 152 odst. 3 písm. c) zákona č. 370/2017 Sb., o platebním styku.

¹⁹⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 370/2017 Sb., o platebním styku k § 152. Dostupné z: ASPI.

¹⁹⁶ Srov. § 152 odst. 4 zákona č. 370/2017 Sb., o platebním styku.

Z ustanovení § 153 odst. 2 ZoPISt. vyplývá, že ačkoli v rámcové smlouvě bylo sjednáno právo poskytovatele na úplatu za výpověď závazku z rámcové smlouvy učiněnou uživatelem a současně výše úplaty je přiměřená a odpovídá skutečným nákladům poskytovatele, může uživatel vypovědět závazek z rámcové smlouvy bezúplatně, jestliže závazek z rámcové smlouvy trval delší dobu než šest měsíců. V dřívějším zákoně o platebním styku byla tato doba rovna jednomu roku. Zkrácení této doby o polovinu, tedy o šest měsíců, můžeme považovat za pozitivní změnu, která by mohla usnadnit mobilitu uživatelů mezi poskytovateli a současně podpořit fungování hospodářské soutěže.¹⁹⁷

Výpověď závazku z rámcové smlouvy může rovněž učinit poskytovatel. Může tak učinit pouze tehdy, bylo-li to dohodnuto ve smlouvě a zároveň smlouva byla uzavřena na dobu neurčitou, neboť toto je stanoveno v ustanovení § 154 odst. 1 ZoPISt. V souladu s principem ochrany slabší strany nesmí být dle tohoto ustanovení výpovědní doba kratší než dva měsíce.

Pokud byla sjednána úplata za poskytování platebních služeb pevnou částkou za určité období, náleží dle ustanovení § 155 ZoPISt. poskytovateli v případě výpovědi z rámcové smlouvy tato úplata pouze v poměrné části, a to za období od poslední zaplacené úplaty do zániku závazku z rámcové smlouvy. V případě, že sjednaná úplata byla zaplacená předem, musí být vrácena její poměrná část. Jestliže by tato poměrná část úplaty vrácena nebyla, došlo by dle ustanovení § 2991 obč. zák. k bezdůvodnému obohacení ze strany poskytovatele.

4.5. Další důležité změny zákona o platebním styku

Zákon o platebním styku od 13. ledna 2018 přináší řadu změn a nových úprav v oblasti platebního styku. Stěžejní je zavedení právní úpravy dvou nových platebních služeb, tj. služba nepřímého dání platebního příkazu a služba informování o platebním účtu. Rovněž stanovuje tzv. silné ověření. S ohledem na rozsah diplomové práce obecně není možné provést komplexní rozbor všech nových změn, které zákon o platebním styku do českého právního řádu přinesl, a proto budou v této kapitole stručně popsány dle mého názoru ty nejzásadnější.

Dle ustanovení § 254 odst. 2 písm. a) ZoPISt. příjemci nenáleží úplata za použití platebního prostředku, u něhož je mezibankovní poplatek podle přímo použitelného předpisu Evropské unie upravujícího mezibankovní poplatky za karetní platební transakce¹⁹⁸ upraven v kapitole II tohoto nařízení, a za platební služby, na které se vztahuje přímo použitelný předpis Evropské unie

¹⁹⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 370/2017 Sb., o platebním styku k § 153. Dostupné z: ASPI.

¹⁹⁸ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/751 ze dne 29. dubna 2015 o mezibankovních poplatcích za karetní platební transakce.

upravující požadavky pro úhrady a inkasa v eurech¹⁹⁹. Toto je důsledek čl. 62 odst. 4 směrnice o platebních službách II. Z tohoto vyplývá, že příjemce si již nemůže účtovat úplatu za mezibankovní poplatek vznikající při platbách prostřednictvím spotřebitelské debetní či kreditní karty. V praxi toto znamená, že při platbách prostřednictvím spotřebitelských debetních či kreditních karet je obchodníkům zakázáno účtovat zákazníkům poplatek za použití těchto platebních prostředků.

Nově je rovněž upravena blokáce peněžních prostředků na účtu uživatele. V praxi se tato situace často vyskytuje např. při rezervaci pobytu v hotelu. Dřívější zákon o platebním styku tuto situaci nijak právně nereguloval. Dle ustanovení § 180 ZoPISt. pokud dochází ke karetní platební transakci, ke které dává platební příkaz příjemce či plátce prostřednictvím příjemce a částka platební transakce není v době, kdy k ní dává plátce souhlas, známa, může poskytovatel plátce blokovat peněžní prostředky na účtu plátce jen s jeho souhlasem. Dále dle tohoto ustanovení mohou být peněžní prostředky blokovány pouze v takové částce, ke které dal plátce souhlas. Jakmile se poskytovatel plátce dozví skutečnou částku karetní platební transakce, je povinen odblokovat peněžní prostředky, nejpozději však ihned po přijetí platebního příkazu k související karetní platební transakci, a to dle ustanovení § 182 odst. 2 ZoPISt.

V současné době, kdy celá společnost je zásadním způsobem závislá na IT technologiích, je kybernetická bezpečnost a zabezpečení jako takové v moderním bankovníctví jedním z hlavních témat. Zákon o platebním styku obsahuje v jeho šesté části (Bezpečnost v oblasti platebního styku) novou právní úpravu, která se touto problematikou zabývá. Osoby oprávněné poskytovat platební služby (dále jen „Osoby oprávněné“) mají nové notificační povinnosti vůči České národní bance. Osoby oprávněné jsou povinny oznámit České národní bance dle ustanovení § 221 odst. 1 ZoPISt. závažné bezpečnostní nebo provozní incidenty v oblasti platebního styku bez zbytečného odkladu po jejich zjištění. Jedná se o tzv. hlášení bezpečnostních a provozních incidentů. Dle ustanovení § 221 odst. 2 ZoPISt. může-li v důsledku tohoto závažného bezpečnostního nebo provozního incidentu vzniknout újma na jmění uživatele, informuje Osoba oprávněná o tomto závažném bezpečnostním nebo provozním incidentu i uživatele a rovněž ho informuje o tom, jakým způsobem může zakročit k odvrácení újmy. Pominou-li důvody pro opatření, které by mělo zamezit vzniku újmy na jmění uživatele, oznámí toto dle ustanovení § 221 odst. 3 ZoPISt. Osoba oprávněná uživateli. Česká národní banka dle ustanovení § 221 odst. 4 ZoPISt. informuje Evropský orgán pro bankovníctví a Evropskou centrální banku o oznámeních o závažných bezpečnostních nebo provozních incidentech, která obdržela od Osob oprávněných. Oznámení o těchto závažných

¹⁹⁹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 260/2012 ze dne 14. března 2012, kterým se stanoví technické a obchodní požadavky pro úhrady a inkasa v eurech a kterým se mění nařízení (ES) č. 924/2009.

bezpečnostních a provozních incidentech podávají Osoby oprávněné České národní bance elektronicky, přičemž podrobnosti náležitostí oznámení, další technické náležitosti a způsob předávání stanoví prováděcí právní předpis.²⁰⁰

Druhou notifikační povinností Osob oprávněných vůči České národní bance je hlášení bezpečnostních a provozních rizik. Dle ustanovení § 222 odst. 1 ZoPISt. se jedná o bezpečnostní a provozní rizika, kterým je Osoba oprávněná vystavena a o podvody, které v oblasti platebního styku zaznamenala. O tomto je Osoba oprávněná povinna informovat Českou národní banku. Následně Česká národní banka dle ustanovení § 222 odst. 2 ZoPISt. souhrnně informuje Evropský orgán pro bankovníctví a Evropskou centrální banku o podvodech, o kterých ji Osoby oprávněné notifikovaly. Rozsah, formu, lhůty a způsob poskytování informací, které činí Osoby oprávněné vůči České národní bance, stanoví prováděcí právní předpis.²⁰¹ Osoby oprávněné dle tohoto prováděcího právního předpisu informují Českou národní banku o bezpečnostních a provozních rizicích vždy do 30. dubna za předchozí kalendářní rok.²⁰²

²⁰⁰ Vyhláška České národní banky č. 141/2018 Sb., o hlášení závažných bezpečnostních a provozních incidentů osobami oprávněnými poskytovat platební služby.

²⁰¹ Vyhláška České národní banky č. 150/2019 Sb., o hlášení bezpečnostních a provozních rizik v oblasti platebního styku.

²⁰² Srov. § 3 odst. 2 vyhlášky České národní banky č. 150/2019 Sb., o hlášení bezpečnostních a provozních rizik v oblasti platebního styku.

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo provedení rozboru právní úpravy účtu obsažené v českém právním řádu, a to především úpravy nacházející se v občanském zákoníku a rovněž v zákoně o platebním styku. Nutno podotknout, že pro provedení komplexnějšího rozboru právní úpravy účtu bylo nutné se zaměřit i na úpravu obsaženou v dnes již neplatných právních předpisech, a to konkrétně jak v obchodním zákoníku v souvislosti s občanským zákoníkem z roku 1964, tak v dřívějším zákoně o platebním styku.

Obchodní zákoník poskytoval právní úpravu smlouvy o běžném účtu komplexně, tj. právní úprava byla obsažena pouze v jediném právním předpisu. Tuto jednotnou právní úpravu roztržila směrnice o platebních službách I, která byla do českého právního řádu transponována dřívějším zákonem o platebním styku. Důsledkem přijetí dřívějšího zákona o platebním styku bylo především rozštěpení jednotné právní úpravy smlouvy o běžném účtu, která se nově skládala ze smlouvy o běžném účtu, která je smlouvou o platebních službách a smlouvy o běžném účtu, která smlouvou o platebních službách není. Na smlouvu o běžném účtu, která je smlouvou o platebních službách, se užila ustanovení dřívějšího zákona o platebním styku a jen některá ustanovení obchodního zákoníku. Naopak na smlouvu o běžném účtu, která není smlouvou o platebních službách se právní úprava obsažená v dřívějším zákoně o platebním styku vůbec neaplikovala. Neméně důležitou změnou byla skutečnost, že smlouva o běžném účtu, která je smlouvou o platebních službách, již nevyžadovala k platnému uzavření smlouvy písemnou formu.

Do tehdejší právní úpravy smlouvy o běžném účtu přinesl další změny občanský zákoník, který derogoval občanský zákoník z roku 1964. Nejzásadnější změnou je opuštění pojetí účtu v obchodního zákoníku, které rozlišovalo mezi smlouvami o běžném účtu a smlouvami o vkladovém účtu. Občanský zákoník zavedl novou systematiku dělení institutu účtu. Od účinnosti občanského zákoníku již nerozlišujeme běžný účet a vkladový účet, nýbrž rozlišujeme platební účet, jiný než platební účet a účet, u kterého vložení hotovosti potvrzuje výstavce vkladní knížky vkladní knížkou. Na všechny tyto typy účtu se užijí základní ustanovení § 2662 – 2668 občanského zákoníku.

V posledních letech mají nové moderní IT technologie v oblasti globálního obchodu zcela zásadní význam. Tím se mezinárodní obchod stává atraktivnější pro stále větší počet obchodníků. Je tedy logické, že tyto trendy mají přesah i do oblasti platebního styku. V reakci nejen na nové IT technologie využívané v platebním styku přijala Evropská unie směrnici o platebních službách II, která byla transponována do českého právního řádu zákonem o platebním styku. Nejvýznamnější změnou, kterou zákon o platebním styku zavedl, je rozšíření portfolia platebních služeb o dvě nové. Jedná se o službu nepřímého dání platebního příkazu a službu informování o platebním účtu,

které jsou poskytovány prostřednictvím internetu. Je potřeba dodat, že obě tyto platební služby již na trhu existovaly, avšak neexistovala jejich právní úprava. V souvislosti s těmito nově právně upravenými platebními službami je možné očekávat, že postavení subjektů, které se rozhodnou tyto platební služby poskytovat, bude na trhu s platebními službami sílit. I s ohledem na rychlost vývoje technologií, na kterou je potřeba adekvátně legislativně reagovat, lze v současné době považovat účinné normativní akty Evropské unie za relativně moderní. Otázkou však zůstává, zda jsou dostatečně flexibilní, aby odpovídaly požadavkům současné společnosti a v tomto ohledu přispěly k vývoji v oblasti platebních služeb.

Seznam použitých zkratek

zákon o bankách – zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů

obchodní zákoník – zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

občanský zákoník nebo **obč. zák.** – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

zákon o platebním styku nebo **ZoPISt.** – zákon č. 370/2017 Sb., o platebním styku, ve znění pozdějších předpisů

dřívější zákon o platebním styku – zákon č. 284/2009 Sb., o platebním styku, ve znění pozdějších předpisů

občanský zákoník 1964 – zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

zákon o spořitelních a úvěrních družstvech – zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů

správní řád – zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů

směrnice o platebních službách I – směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/64/ES ze dne 13. listopadu 2007, o platebních službách na vnitřním trhu, kterou se mění směrnice 97/7/ES, 2002/65/ES, 2005/60/ES a 2006/48/ES a zrušuje směrnice 97/5/ES

směrnice o platebních službách II – směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/2366 ze dne 25. listopadu 2015, o platebních službách na vnitřním trhu, kterou se mění směrnice 2002/65/ES, 2009/110/ES a 2013/36/EU a nařízení (EU) č. 1093/2010 a zrušuje směrnice 2007/64/ES

nařízení RTS SCA – nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) 2018/389 ze dne 27. listopadu 2017, kterým se doplňuje směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/2366, pokud jde o regulační technické normy týkající se silného ověření klienta a společných a bezpečných otevřených standardů komunikace

Smlouva o plat. službách – smlouva o běžném účtu, která je smlouvou o platebních službách dle zákona č. 284/2009 Sb., o platebním styku, ve znění pozdějších předpisů

Návrh na změnu – návrh na změnu závazku z rámcové smlouvy dle ustanovení § 94 zákona č. 284/2009 Sb., o platebním styku, ve znění pozdějších předpisů

Smlouva o běžném účtu – smlouva o běžném účtu, která není smlouvou o platebních službách dle zákona č. 284/2009 Sb., o platebním styku, ve znění pozdějších předpisů

družstevní záložna – spořitelní či úvěrní družstvo

rámcová smlouva – smlouva o platebních službách, kterou se poskytovatel zavazuje uživateli alespoň provádět pro něho platební transakce ve smlouvě jednotlivě neurčené dle zákona č. 370/2017 Sb., o platebním styku, ve znění pozdějších předpisů

smlouva o jednorázové platební transakci – smlouva o platebních službách, kterou se poskytovatel zavazuje uživateli alespoň provést pro něho jednotlivou platební transakci neupravenou rámcovou smlouvou dle zákona č. 370/2017 Sb., o platebním styku, ve znění pozdějších předpisů

Osoby oprávněné – Osoby oprávněné poskytovat platební služby dle ustanovení § 5 zákona č. 370/2017 Sb., o platebním styku, ve znění pozdějších předpisů

Návrh na změnu závazku – návrh na změnu závazku z rámcové smlouvy dle ustanovení § 152 zákona č. 370/2017 Sb., o platebním styku, ve znění pozdějších předpisů

IT – informační technologie

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

- BAUER, F. *O běžných účtech*. Praha: Jan Kotík, knihkupec na Smíchově, 1905.
- BERAN, J., DOLEŽALOVÁ, D., STRNADEL, D., ŠTĚPÁNOVÁ, A.: *Zákon o platebním styku: komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, xvi, 676 s. Beckovy malé komentáře. ISBN 978-807-4003-691.
- ELIÁŠ, K. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem: komentář*. 1. vydání. Praha: Sagit, 2012, xvi, 676 s. Beckovy malé komentáře. ISBN 978-80-7208-922-2.
- GEVA, B. *Bank Collections and Payment Transactions*. Oxford University Press, London 2001, reprinted 2011, 575 s. ISBN 0-19-829853-6.
- HERMANN-OTAVSKÝ, K. *O obchodech podle čtvrté knihy všeobecného zákona obchodního*. Praha: Všehrd, 1928.
- HURDÍK, J. a kol. *Občanské právo hmotné: obecná část, absolutní majetková práva*. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, 308 s. ISBN 978-80-7380-377-3.
- LIŠKA, P. *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, 225 s. Právní monografie. ISBN 978-80-7478-722-5.
- LIŠKA, P., ELEK, Š., MAREK, K. *Bankovní obchody*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, 214 s. ISBN 978-80-7478-510-8.
- PELIKÁNOVÁ, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku. 5. díl: komentář*. 1. vydání. Praha: Linde, 1999, 687 s. Beckovy malé komentáře. ISBN 80-7201175-8.
- PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Obchodní právo*. 1. díl, 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, 576 s. ISBN 978-80-7357-525-0.
- ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, 1700 s. ISBN 978-807478-638-9.
- ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, 1516 s. ISBN 978-807478-630-3.

2. Seznam použitých internetových zdrojů

- European Commission. *Your questions on PSD. Payment Services Directive 2007/64/EC. Questions and answers* [online]. [cit. 2019-10-28]. Dostupné z WWW: <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/faq-transposition-psd-22022011_en.pdf>.
- Ministerstvo financí České republiky, Česká národní banka. *Sdělení Ministerstva financí České republiky a České národní banky ze dne 1. 12. 2017 k přechodnému období podle zákona č. 370/2017 Sb., o platebním styku* [online]. [cit. 2019-11-10]. Dostupné z WWW: <https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/platebni-styk/.galleries/pravni_predpisy/download/sdeleni_mfcr_a_cnb_k_zakonu_370_2017.pdf>.
- MOSNÁKOVÁ, M. *PSD2 a nová platební služba: Nepřímé dání udělení platebního příkazu* [online]. [cit. 2019-11-15]. Dostupné z WWW:

<https://www.epravo.cz/top/clanky/psd2-a-nova-platebni-sluzba-neprime-udeleni-platebniho-prikazu-107127.html>>.

- Konečná & Zacha: Advokátní kancelář. *Správce informací o platebním účtu* [online]. [cit. 2019-11-19]. Dostupné z WWW: <https://www.konecna-zacha.com/spravce-informaci-o-platebnim-uctu/>>.

3. Seznam použitých právních předpisů

- Zákon č. 370/2017 Sb., o platebním styku, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 285/2009 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o platebním styku, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 284/2009 Sb., o platebním styku, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška České národní banky č. 1/2018 Sb., o žádostech a oznámeních k výkonu činnosti podle zákona o platebním styku
- Vyhláška České národní banky č. 7/2018 Sb., o některých podmínkách výkonu činnosti platební instituce, správce informací o platebním účtu, poskytovatele platebních služeb malého rozsahu, instituce elektronických peněz a vydavatele elektronických peněz malého rozsahu
- Vyhláška České národní banky č. 141/2018 Sb., o hlášení závažných bezpečnostních a provozních incidentů osobami oprávněnými poskytovat platební služby
- Vyhláška České národní banky č. 150/2019 Sb., o hlášení bezpečnostních a provozních rizik v oblasti platebního styku
- Nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) 2018/389 ze dne 27. listopadu 2017, kterým se doplňuje směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/2366, pokud jde o regulační technické normy týkající se silného ověření klienta a společných a bezpečných otevřených standardů komunikace
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/2366 ze dne 25. listopadu 2015, o platebních službách na vnitřním trhu, kterou se mění směrnice 2002/65/ES, 2009/110/ES a 2013/36/EU a nařízení (EU) č. 1093/2010 a zrušuje směrnice 2007/64/ES
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/751 ze dne 29. dubna 2015, o mezibankovních poplatcích za karetní platební transakce

- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 260/2012 ze dne 14. března 2012, kterým se stanoví technické a obchodní požadavky pro úhrady a inkasa v eurech a kterým se mění nařízení (ES) č. 924/2009
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/64/ES ze dne 13. listopadu 2007, o platebních službách na vnitřním trhu, kterou se mění směrnice 97/7/ES, 2002/65/ES, 2005/60/ES a 2006/48/ES a zrušuje směrnice 97/5/ES
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2560/2001 ze dne 19. prosince 2001, o přeshraničních platbách v eurech
- Doporučení Komise 97/489/ES ze dne 30. července 1997, o operacích prováděných elektronickými platebními prostředky, a zejména o vztahu mezi vydavatelem a držitelem
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/5/ES ze dne 27. ledna 1997, o přeshraničních převodech
- Doporučení Komise 88/590/EHS ze dne 17. listopadu 1988, o platebních systémech, a zejména o vztahu mezi držiteli a vydavateli platebních karet
- Doporučení Komise 87/598/EHS ze dne 8. prosince 1987, o evropském kodexu chování v oblasti elektronického platebního styku

4. Seznam použité judikatury

- Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 25. ledna 2017, ve věci C-375/15, BAWAG PSK Bank für Arbeit und Wirtschaft und Österreichische Postsparkasse AG v. Verein für Konsumenteninformation.
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 14. 4. 2000, sp. zn. 21 Cdo 1774/1999.
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18. 10. 2007, sp. zn. 21 Cdo 1219/2006.
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. 4. 2014, sp. zn. 21 Cdo 884/2013.
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 8. 4. 2015, sp. zn. 25 Cdo 4185/2014.
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. 8. 2017, sp. zn. 33 Cdo 5578/2016.
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 8. 2018, sp. zn. 29 NSČR 193/2016.

5. Seznam ostatních zdrojů

- Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanská zákoník [právní počítačový systém]. Dostupné z: ASPI.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 370/2017 Sb., o platebním styku. [právní počítačový systém]. Dostupné z: ASPI.

Účet

Abstrakt

Tato diplomová práce pojednává o platné právní úpravě účtu dle právního řádu České republiky. Právní řád České republiky je však velmi ovlivněn právními akty Evropské unie, které jsou pro ni závazné, neboť tato závaznost je dána členstvím v této organizaci. Z tohoto vyplývá, že v této diplomové práci se v jejích určitých částech pro komplexnější pochopení problematiky právní úpravy účtu vyskytují i některá patřičná ustanovení právních předpisů vydaných Evropskou unií. Hlavním cílem této diplomové práce je tedy provést rozbor právní úpravy účtu obsažené zejména v občanském zákoníku a rovněž v zákoně o platebním styku.

Úvodní část je zaměřena na účet jako takový, je popsána jeho charakteristika, podstata a rovněž stručná historie jeho vývoje. Dále je v této části vymezen pojem vklad a rozebrána problematika vlastnictví peněžních prostředků na účtu v souvislosti s judikaturou českého soudnictví.

Ve druhé části této práce je pojednáváno o právních pramenech účtu, a to jak v kontextu českého právního řádu, tak i právních předpisů Evropského unie. Na tento úvod druhé části navazuje rozbor předchozí právní úpravy účtu obsažené v obchodním zákoníku v souvislosti s dřívějším zákonem o platebním styku, a to nejen z důvodu porovnatelnosti se současnou právní úpravou účtu, ale také pro větší komplexnost rozboru právní úpravy účtu.

Třetí část této práce je věnována analýze již platné právní úpravy účtu obsažené v občanském zákoníku. Je zde podrobně charakterizována smlouva o účtu, kterou upravují obecná ustanovení o účtu. Důraz kladený na tato ustanovení je zapříčiněn tím, že obecná ustanovení o účtu se aplikují na všechny typy účtu, které nová systematika členění účtu v občanském zákoníku zavádí. Charakteristika této nové systematiky členění účtu je popsána v závěru této části.

Závěrečná část této práce předkládá rozbor právní úpravy platebního účtu obsažené v zákoně o platebním styku. Stručně je zde popsána smlouva o platebních službách, neboť tato část je především zaměřena na dvě nové platební služby, kterými jsou služba nepřímého dání platebního příkazu a služba informování o platebním účtu, které zákon o platebním styku nově upravil. Jsou zde uvedeny i další změny, které zákon o platebním styku zavedl.

Klíčová slova: účet, smlouva o účtu, zákon o platebním styku

Bank account

Abstract

This diploma thesis deals with the valid legal regulation of the bank account according to the legislation of the Czech Republic. However, the legislation of the Czech Republic is greatly influenced by the legal acts of the European Union, which are binding for the Czech Republic because this obligation is given by the country's membership in this organization. Therefore, for a more comprehensive understanding of the issue of legal regulation of the bank account, certain sections of this thesis mention several relevant provisions of legal regulations issued by the European Union. The main aim of this diploma thesis is to analyse the legal regulation of the bank account contained predominantly in the Civil Code as well as in the Payment System Act.

The introductory section of this thesis focuses on the bank account as such – its characteristics and nature, and gives a brief history of its development. Furthermore, this chapter defines the term deposit and analyses the issue of the ownership of funds in the account in connection with the Czech case law.

The second segment deals with the legal sources of the bank account both in the context of the Czech legislation and the legislation of the European Union. The introduction of the second segment is followed by an analysis of the previous legal regulation of the bank account contained in the Commercial Code in regards to the former Payment System Act, not exclusively for the comparison with the current legal regulation of the bank account, but also for a more complex analysis of the legal regulation of the bank account.

The third chapter of this thesis is devoted to the analysis of the current legal regulation of the bank account contained in the Civil Code. This chapter includes detailed characteristics of the bank account contract which is regulated by the general bank account provisions. The general bank account provisions are applied to all types of bank accounts. The Civil Code has introduced the new system of the bank account breakdown. The characteristics of this new bank account breakdown system are described at the end of this section.

The final section of this thesis presents an analysis of the legal regulation of the payment account contained in the Payment System Act. The payment services contract is briefly described as this part focuses primarily on two new payment services. These new payment services are the payment initiation service and the account information service which were newly amended by the Payment System Act. This chapter of the diploma thesis also includes some other changes introduced by the Payment System Act.

Key words: Bank account, Bank account contract, Payment System Act